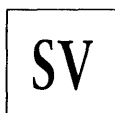

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning	Sida
	I <i>Meddelanden</i>	
	
	II <i>Förberedande rättsakter</i>	
	Ekonomiska och sociala kommittén	
	Marssessionen 1997	
97/C 158/01	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om: — ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén om regelverkets öppenhet inom den inre marknaden för informationssamhällets tjänster”, och — ”Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en tredje ändring av direktiv 83/189/EEG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter”	1
97/C 158/02	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Sammanhållningsfonden — Årsrapport 1995”	5
97/C 158/03	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till rådets förordning (EG) om inrättande av ett europeiskt centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet”	9
97/C 158/04	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar”	11

Pris: 19,50 ecu

(Fortsättning på nästa sida)

<u>Informationsnummer</u>	Innehåll (<i>Fortsättning</i>)	Sida
97/C 158/05	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens handlingsprogram 'Europeisk volontärtjänst för ungdomar'"	12
97/C 158/06	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning, konkurrenskraft och ekonomins globalisering"	14
97/C 158/07	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen — Utmaningar för den europeiska försvarsindustrin — Ett bidrag till insatserna på europeisk nivå"	32
97/C 158/08	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Relationerna mellan Europeiska unionen och Kina"	42
97/C 158/09	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Hantverkssektorn och småföretagen"	53
97/C 158/10	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om: — "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av det grundläggande beslutet beträffande programmet Sokrates för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna", — "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av det grundläggande beslutet beträffande programmet ungdom för Europa (tredje fasen) för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna", och — "Förslag till rådets beslut om ändring av grundläggande beslut beträffande programmet Leonardo för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna"	74
97/C 158/11	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat (beredningar)"	76

II

(Förberedande rättsakter)

EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om:

- ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén om regelverkets öppenhet inom den inre marknaden för informations-samhällets tjänster”, och
- ”Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en tredje ändring av direktiv 83/189/EEG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter”⁽¹⁾

(97/C 158/01)

Den 14 februari 1997 beslutade rådet i enlighet med artikel 100a i Romfördraget att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande och förslag.

Sektionen för industri, handel, hantverk och tjänster, som ansvarat för beredningen av ärendet, antog sitt yttrande den 3 mars 1997. Föredragande var Kommer de Knecht.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén med 41 röster för och 4 emot följande yttrande.

1. Inledning

1.1. Kommissionens politik avseende informations-samhället har beskrivits i dess verksamhetsplan ”Mot informationssamhället i Europa: en verksamhetsplan”. Inom ramen för denna allmänna politik för informationssamhället definierade kommissionen i mars 1995 sin politik beträffande ett regelverk avseende tjänsterna inom informationssamhället, dvs. de olika tjänster som kommer att erbjudas på de elektroniska motorvägarna.

1.2. Ett helt spektrum av tjänster kommer att bjudas ut till konsumenterna på dessa elektroniska motorvägar. För att tillhandahållandet av dessa tjänster skall vara likadant i samtliga medlemsstater måste en samordning ske på gemenskapsnivå.

2. Kommissionens dokument

2.1. Meddelandet från kommissionen och förslaget till rådets direktiv syftar till att inrätta ett informations- och samrådsförfarande på gemenskapsnivå för förslag till regelverk avseende informationssamhällets tjänster.

2.2. Dessa tjänster skiljer sig alltmer åt och täcker ett allt större område. Det handlar framför allt om elektroniska tidningar, utbildningstjänster, telefonförsäljning av resor, elektronisk försäljning av varor och tjänster, konsultation av advokater och läkare, interaktiva spel och underhållning, fritidssysselsättning, osv.

2.3. När det gäller det förberedande lagstiftningsarbetet påpekar kommissionen att man i ett antal medlemsstater redan har påbörjat förarbetet med att undersöka och bedöma den framtida lagstiftningen avseende infor-

⁽¹⁾ EGT nr C 307, 16.10.1996, s. 11.

mationssamhället. Kommissionen anger Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Storbritannien, Sverige och Tyskland.

2.4. Det förfarande som fastställs genom direktiv 83/189/EEG av den 28 mars 1983 för förslag till regler avseende varor syftar redan till ett dylikt samordningsförfarande. Mer än tio års erfarenhet med genomförandet av detta direktiv har bevisat dess effektivitet, eftersom det utgör den hittills mest framgångsrika mekanismen för insyn på lagstiftningsområdet. Det administrativa samarbete som uppstått tack vare detta direktiv och de förfaranden som det föreskriver uppfyller helt och hållet de nuvarande behoven i informationssamhället.

2.5. Kommissionen föreslår nu att detta direktivs tillämpningsområde utvidgas till att omfatta förslag till regelverk för informationssamhällets tjänster.

2.6. Förslaget till utvidgat direktiv har flera olika mål:

- Att möjliggöra att den inre marknaden fungerar väl genom att särskilt undvika att det uppstår nya hinder. Detta skall ske genom ett ömsesidigt informationsutbyte mellan medlemsstaterna inbördes samt mellan medlemsstaterna och kommissionen.
- Att verka för ett bättre skydd av allmänintresset genom att i förhand fastställa behoven av åtaganden från gemenskapens sida när det gäller att säkerställa ett adekvat och likvärdigt skydd i samtliga medlemsstater.
- Att fastställa behoven av gemenskapsbestämmelser på ett bättre sätt genom en effektivare tillämpning av fördraget, särskilt artiklarna 52 och 59, och av gemenskapsrätten samt genom ett intimare samarbete mellan medlemsstaterna.
- Att förenkla det administrativa samarbetet när regelverket utarbetas.
- Att bidra till ett stabilt regelverk.
- Att informera behöriga myndigheter och användarna i större utsträckning och ge dem möjlighet att bidra till utarbetandet av lagstiftningsförslag som kan beröra dem.

2.7. Den föreslagna öppenhetsmekanismen innefattar de bestämmelser om förfaranden som föreskrivs i direktiv 83/189/EEG:

- Ett informationsförfarande för förslag till regelverk avseende ovan beskrivna tjänster.
- Ett samrådsförfarande.
- En kommitté som redan inrättats av direktiv 83/189/EEG och som består av representanter från medlemsstaterna.

2.8. Förslaget till rådets direktiv om en tredje ändring av direktiv 83/189/EEG ligger helt och hållet i linje med subsidiaritetsstanken.

3. Allmänna kommentarer — Meddelande från kommissionen om tjänster i informationssamhället

3.1. Ekonomiska och sociala kommittén välkomnar att kommissionen såsom en del av sin allmänna politik för informationssamhället eftersträvar att utveckla en rättslig ram, inom vilken de nya tjänsterna i informationssamhället kan dra nytta av möjligheterna med en marknad utan inre gränser.

3.2. ESK vill betona kommissionens synpunkt att en fortsatt utveckling av informationssamhället inte får strida mot de grundläggande målen för allmänintresset och att hänsyn måste tas till de sociala, samhälleliga och kulturella intressena.

3.3. Det är viktigt att tio av de femton medlemsstaterna har påbörjat förarbetet med att undersöka lagstiftningsbehovet i informationssamhället. ESK anser att rådet och medlemsstaterna bör uttala att det är viktigt att alla medlemsstater så långt som möjligt håller jämna steg i detta hänseende.

3.4. För att förhindra en uppdelning av den inre marknaden, anser kommissionen det vara viktigt att samordna arbetet med beaktande av den framtida verksamhetens behov. Kommissionen anser dock det vara alltför tidigt att samordna verksamheten genom en harmonisering. ESK delar kommissionens ståndpunkt i detta avseende.

3.5. Eftersom det rent generellt är relativt oklart i vilken form och på vilket sätt dessa nya tjänster kommer att utvecklas på marknaden, går det inte att fastställa hur en dylik harmonisering skulle se ut och man kan således inte hävda att denna harmonisering är nödvändig. Kommissionen föreslår därför att man skall samordna det kommande regelverket genom det beskrivna förfarandet för information, samråd och administrativt samarbete.

3.6. ESK samtycker till det föreslagna förfarandet för information, samråd och administrativt samarbete. Kommittén stöder därmed kommissionens uppfattning att den nationella lagstiftaren måste vara beredd att inhämta information från andra nationella förvaltningar om situationen i de övriga medlemsstaterna i ett första skede när regelverket utarbetas. På så sätt kan man förhindra en situation där en lagstiftning kommer till stånd utan att hänsyn tagits till erfarenheter från andra länder eller konsekvenser för tjänsteföretag och kunder i andra medlemsstater.

3.7. ESK håller helt och hållet med kommissionen om att utvecklingen av informationssamhällets tjänster är av stor betydelse för Europeiska unionens medborgare och att alla måste ha lika tillgång till dessa tjänster. Detta gäller inte minst näringslivet, och framför allt små och medelstora företag samt mikroföretag.

3.8. Kommissionen har med rätta framhållit att insyn är av stor betydelse när tjänsterna i informationssamhället utvecklas. ESK anser att insynen måste gälla redan från början.

3.9. ESK vill understryka att de program som utvecklas för att ge tillgång till informationssamhällets tjänster måste vara användarvänliga. Undersökningar i ett antal medlemsstater har visat att modern apparatur, med vilket avses TV- och videoapparater, datorer och dylikt, är svåra att använda och att bruksanvisningarna inte är skrivna på ett klart och tydligt sätt. ESK uppmanar kommissionen att se till att bruksanvisningarna ges ut på samtliga officiella språk.

3.10. Informationssamhällets tjänster kommer att utvecklas successivt. Det går inte att säga hur lång tid det kommer att ta för att nå det slutliga målet. Den tekniska utvecklingen kommer sannolikt att fortskrida och nya idéer kommer att utvecklas när det gäller tillämpningen av informationssamhällets tjänster. I så måtto kan man tala om en kontinuerlig process som kräver ett processinriktat tillvägagångssätt.

3.11. Fördelen med detta är att man kan följa utvecklingen på ett effektivt sätt. Detta gör det möjligt att genomföra eventuellt nödvändiga anpassningar och alla berörda parter kan även uppmanas att bidra till processen på ett konstruktivt sätt. Det måste även utarbetas rapporter om hur tjänsterna i informationssamhället och regelverket utvecklas. ESK ber kommissionen att uppmärksamma denna fråga.

4. Allmänna kommentarer — Förslag till en tredje ändring av direktiv 83/189/EEG

4.1. ESK anser det vara korrekt att kommissionen inkluderar direktiv 83/189/EEG i sin strävan att utveckla en rättslig ram för informationssamhället, eftersom detta direktiv föreskriver förfaranden för förslag till föreskrifter om varor. Direktivet innefattar även ett samordningsförfarande, av vilket man har goda erfarenheter.

4.2. Detta har till följd att direktivet måste utvidgas och ett antal artiklar anpassas så att direktivet kan

användas till att utarbeta lagar och föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Kommissionen ger några konkreta förslag.

4.3. Direktiv 83/189/EEG reglerar utbytet av information mellan medlemsstater på området för tekniska föreskrifter och standarder. Medlemsstaterna är skyldiga att informera kommissionen och de andra medlemsstaterna om varje nationellt förslag till teknisk föreskrift som de avser att godkänna.

4.4. Kommissionens förslag att utvidga tillämpningsområdet för direktiv 83/189/EEG så att det även omfattar lagar och föreskrifter som gäller informationssamhällets tjänster, gör det möjligt för den intresserade att ta del av utvecklingen på detta område.

4.5. Fastän ESK inser att förslaget till en tredje ändring av direktiv 89/189/EEG endast hänför sig till den tekniska delen av direktivets bestämmelser, är det relevant att understryka att standarder, förutom att de har mycket stor betydelse för att den inre marknaden skall fungera på ett bra sätt, också utgör grunden för utvecklingen av varor och tillverkningsprocesser av hög kvalitet, alltifrån produkter för hushållsbruk till produkter för industriellt bruk. Att kunna ta del av utvecklingen på detta område är inte bara av stor betydelse för företagen, stora som små, utan också för medborgarna.

4.6. Antalet företag som hör till gruppen små och medelstora företag gör att det inte är möjligt för dem att aktivt delta i alla avseenden av utvecklingen av informationssamhällets tjänster. Detta gäller även arbetstagar- och konsumentorganisationer.

4.7. Därför är det viktigt att föra en politik som är inriktad på behovet av att stimulera och upprätthålla utvecklingen av informationssamhällets tjänster.

4.8. Kommissionen redogör regelbundet för hur direktiv 83/189/EEG fungerar. ESK har tagit del av kommissionens meddelande att ESK officiellt skall mottaga en kopia av rapporten om direktiv 83/189/EEG.

4.9. ESK konstaterar att en medlemsstat i enlighet med artikel 9 i direktiv 83/189/EEG kan utfärda tekniska föreskrifter av tvingande skäl som gäller skydd av folkhälsa, allmän säkerhet eller skyddet av liv och hälsa för plantor och djur. Även fördraget föreskriver möjligheten att vidta tvingande åtgärder till skydd av den allmänna ordningen.

ESK rådfrågas också om grönboken om skyddet av den mänskliga värdigheten inom de audiovisuella tjänsterna och informationstjänsterna samt kommissionens meddelande om olagligt eller skadligt material på Internet⁽¹⁾.

(1) Dok. KOM(96) 487 slutlig.

Eftersom denna sorts problem allt oftare uppträder på nätverken uppmanar kommittén kommissionen att mer noggrant ange de mekanismer och kriterier som kan användas inom ramen för förfarandet i brådskande frågor.

4.10. Genom den tredje ändringen läggs nya delar till direktivet, som är avpassade till utvecklingen av informationssamhällets tjänster. Direktiv som detta är relativt komplicerade men måste ändå vara möjliga för människor att tillägna sig.

5. Samordning inom kommissionen

5.1. Kommissionen har utarbetat ett antal dokument inom ramen för informationssamhällets utveckling⁽¹⁾. Mellan dessa dokument finns ett nära samband. Det är dock, vare sig för ESK eller andra, inte alltid helt klart var samordningen äger rum för alla aktiviteter som hör ihop med utvecklingen av informationssamhällets tjänster, eller vem som är ansvarig för den.

5.2. Samtliga dokument talar med rätta om "öppenhet" i informationssamhället. För alla berörda parter är det viktigt att veta vem inom kommissionen som är ansvarig för samordningen i denna viktiga fråga, vilka avdelningar inom kommissionen som berörs och vilken utveckling som sker.

(¹) Dok. KOM(96) 395 slutlig "Från Korfu till Dublin" och "Informationssamhällets konsekvenser för Europeiska unionens politik — Förberedelserna för nästa steg", Dok. KOM(96) 359 slutlig "Den europeiska strategin för standardisering och det globala informationssamhället", Dok. KOM(96) 389 slutlig "Grönbok — Leva och arbeta i informationssamhället — Människan i centrum", Dok. KOM(96) 392 slutlig "Regelverkets öppenhet inom den inre marknaden för informationssamhällets tjänster och Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en tredje ändring av direktiv 83/189/EEG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter".

Bryssel den 19 mars 1997.

6. Slutsatser

6.1. ESK instämmer med:

- Kommissionens politik att i fråga om informationssamhällets tjänster utveckla därför anpassad lagstiftning.
- Det föreslagna förfarandet för information, samråd och administrativt samarbete.
- Den föreslagna tredje ändringen av direktiv 83/189/EEG.

7. Rekommendationer

7.1. ESK uppmanar till följande åtgärder:

- Att de nationella och regionala myndigheterna involveras i utvecklingen av informationssamhället. Kommissionen måste stimulera till detta.
- Att information om utvecklingen av informationssamhällets tjänster och utfärdandet av lagar och föreskrifter ges i form av fortlöpande rapporter.
- Att man stimulerar till att det utvecklas användarvänliga program som ger tillgång till informationssamhällets tjänster.
- Att det upprättas en tvärpolitisk diskussionsgrupp för arbetstagar- och konsumentorganisationer, små och medelstora företag samt mikroföretag: "Utveckling av informationssamhällets tjänster".
- Att man mer noggrant anger de mekanismer och kriterier som kan användas inom ramen för förfarandet i brådskande frågor.
- Att det ges ut en skrift som gör det klart vem inom kommissionen som är ansvarig för utvecklingen av informationssamhällets tjänster och vilka av kommissionens enheter som berörs.
- Att det upprättas ett informationscentrum för medborgarna: "Utveckling av informationssamhällets tjänster".
- Att den tredje ändringen av direktiv 83/189/EEG publiceras i sin helhet så snart som möjligt efter rådets godkännande, tillsammans med en utförlig förklaring.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sammanhållningsfonden — Årsrapport 1995"

(97/C 158/02)

Den 16 september 1996 beslutade kommissionen i enlighet med EG-fördragets artikel 198 att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om "Sammanhållningsfonden — Årsrapport 1995".

Sektionen för regional utveckling, landsbygds- och stadsplanering, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 mars 1997. Föredragande var Paulo Barros Vale.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 87 röster för, 4 emot och 7 nedlagda.

1. Inledning

1.1. Ekonomiska och sociala kommittén har ånyo uppmanats att utarbeta ett yttrande om de beslut som kommissionen fattat under 1995 beträffande de länder som är stödberättigade enligt sammanhållningsfonden, ett instrument inrättat av Maastrichtfördraget. Syftet med detta instrument är att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen genom att finansiellt stödja Grekland, Irland, Portugal och Spanien i genomförandet av projekt för att förbättra miljön och transportinfrastrukturen. Detta finansiella stöd, som uppgår till 15 150 miljoner ecu i 1992 års priser, har planerats för perioden 1993-1999.

1.2. Detta finansiella stöd började betalas ut den 1 april 1993, i samband med inrättandet av det finansiella sammanhållningsinstrumentet, och tillämpades fram till den 26 maj 1994 då förordningen om inrättandet av en sammanhållningsfond trädde i kraft. Beslut som fattats från detta sistnämnda datum och fram till slutet av 1994 hänförs till sammanhållningsfonden.

1.3. 1995 var således första året som samtliga delar av förordningen om sammanhållningsfonden tillämpades fullt ut. Den aktuella årsrapporten är således den första årsrapport som sammanfaller med ett kalenderår, i enlighet med förordningen.

1.4. Ekonomiska och sociala kommittén stödde förslagen att inrätta det finansiella sammanhållningsinstrumentet och sammanhållningsfonden. Ett yttrande om det finansiella sammanhållningsinstrumentets rapport från 1993/1994 och sammanhållningsfondens rapport från 1994, som överlämnats av kommissionen, utarbetades av den ansvariga sektionen och antogs vid kommitténs plenarsession den 20 december 1995.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Ekonomiska och sociala kommittén gläder sig åt att ånyo ha blivit ombedd att yttra sig om sammanhållningsfondens årsrapport, men måste på nytt uppmärksamma kommissionen på två punkter som är avgörande

för om rekommendationerna i detta yttrande skall få önskvärd effekt: a) kommissionen har inte lyckats överlämna rapporten före den fastställda tidsgränsen och b) kommissionen har i vissa fall utelämnat viktiga och jämförbara uppgifter, vilket försvårar för ESK att på ett effektivt sätt analysera de framlagda projektens lämplighet.

2.2. Trots de rekommendationer som framfördes i detta hänseende i det förra yttrandet, överlämnade kommissionen än en gång denna rapport i september, vilket är avsevärt mycket senare än den tidsgräns på sex månader som fastställts. Denna eftersläpning innebär att kommittén endast kan granska de beslut som fattas i slutet av sammanhållningsfondens kommande tillämpningsperiod. Kommissionen kan därför inte analysera och ta till sig kommitténs rekommendationer om hur sammanhållningsfondens åtgärder kan utvecklas på ett mer effektivt sätt.

2.3. Trots att informationen i rapporten har förbättrats kvarstår fortfarande ett antal brister. Det råder framför allt brist på jämförbara uppgifter om kopplingen mellan fondåtgärderna och övrig offentlig finansiering från medlemsstaterna eller gemenskapen, i syfte att beskriva samtliga projekt som erhåller stöd. Detta skulle ge en översikt över det finansiella stödet samt beskriva hur detta stöd kopplas samman med medlemsstaternas och gemenskapens övriga resurser och politiska åtgärder. Kommittén anser att informationen och slutsatserna avseende de ekonomiska och sociala konsekvenserna av sammanhållningsfondens beslut är otillräckliga. Kommittén ställer sig också tveksam till kriterierna som följts för att tillämpa principen om villkorat stöd, vilket föreskrivs i artikel sex i förordningen om inrättandet av en sammanhållningsfond.

2.4. Ekonomiska och sociala kommittén gläder sig åt att kunna konstatera att 1995 var det första år som

sammanhållningsfonden hade verksamhet under hela året, vilket nämnts ovan. ESK välkomnar även att årsrapporten för första gången täcker ett kalenderår, vilket kommittén rekommenderade i sitt tidigare yttrande.

2.5. Kommittén är även belåten med den positiva utveckling som kännetecknat den allmänna stabiliseringen av rättsliga och administrativa bestämmelser och förfaranden, vilket möjliggjort betydande förbättringar, framför allt i fråga om förvaltning och operativ verksamhet men även när det gäller utvärdering och övervakning av projekt.

2.6. ESK välkomnar att kommissionen beaktat några av rekommendationerna i kommitténs tidigare yttrande. Kommittén vill dock föreslå att kommissionen hänvisar till kommitténs rekommendationer i sina framtida rapporter på ett mer uttryckligt sätt.

2.7. Kommittén är belåten med det sätt på vilket kommissionen och medlemsstaterna ånyo har lyckats använda allt finansiellt stöd som anslagits i gemenskapens budget till åtagandebemyndiganden för 1995, och för första gången, till betalningsbemyndiganden. Denna fråga behandlas närmare nedan.

2.8. Kommittén noterar även den tidigare nämnda positiva utvecklingen i fråga om projektutvärdering, övervakning och den interinstitutionella dialogen, där det dock fortfarande återstår mycket att göra, särskilt när det gäller att inbegripa arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer. Detta beskrivs också mer i detalj nedan.

2.9. ESK vill på nytt framhålla att det vore lämpligt och betydelsefullt att nämna något i rapporten om fondens fortsatta verksamhet efter 1999, med hänsyn till de särskilda ansträngningar som kommer att krävas av sammanhållningsländerna för att uppfylla konvergenskriterierna och den positiva inverkan som ett fortsatt stöd från sammanhållningsfonden kan ha när det gäller att uppfylla detta mål.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Artikel 10.2 i förordningen om inrättandet av en sammanhållningsfond föreskriver att "en lämplig balans skall säkerställas mellan projekt på miljöområdet och projekt avseende transportinfrastruktur". Kommissionen har sedan 1993 på ett flexibelt sätt iakttagit denna princip som stipuleras av förordningen.

Under de senaste tre åren har balansen mellan sammanhållningsfondens två sektorer sett ut på följande sätt:

3.1.1. Fördelning per sektor

	Miljö %	Transport %
1993	39	61
1994	49,8	50,2
1995	48,2	51,8
1993-1994	44,8	55,2
1993-1995	46,1	53,9

Fördelning per sektor och mottagarland:

	Miljö %			Transport %		
	1993	1994	1995	1993	1994	1995
Grekland	62	60	59	38	40	41
Spanien	29	51	48,5	71	49	51,5
Irland	39	43	49	61	57	51
Portugal	43	40	38	57	60	62

ESK noterar med glädje att man accepterat dess tidigare rekommendationer att referensperioden för den lämpliga balans som förordningen stipulerar bör vara längre än ett kalenderår. Kommissionens flexibilitet bör betraktas mot denna bakgrund.

Kommissionen har accepterat detta resonemang och klargjorde sin ståndpunkt den 22 november 1995 (Sammanhållningspolitik och miljö, KOM (95) 509).

Ekonomiska och sociala kommittén vill dock upprepa sin rekommendation att man bör nå en bättre balans mellan de två sektorerna. Denna balans försämrades något under 1995 i jämförelse med 1994, även om framsteg gjordes när man ser till de sammanlagda beloppen (1993-1995).

Kommittén rekommenderar även en jämnare fördelning enligt 50 %-regeln mellan de olika medlemsstaterna.

3.1.2. Fördelning per mottagarland

ESK uttrycker sin tillfredsställelse över att åtagandebemyndigandena fortsätter att hålla sig mycket nära mittpunkten för den vägledande fördelningen för varje medlemsstat.

Åtagandebemyndiganden	Anslag %	Anslag %	Anslag %	Vägledande fördelning
	1993	1994	1995	
Grekland	18,9	17,9	18,04	16-20
Spanien	54,9	54,9	55,09	52-58
Irland	9,1	9,1	8,87	7-10
Portugal	18,1	18,1	18	16-20

Kommittén måste dock påpeka för kommissionen att detsamma inte gäller för betalningsbemyndigandena. Trots att det på detta stadium kan vara förståeligt, måste kommissionen och medlemsstaterna ta itu med detta i framtiden.

Betalningsbemyndiganden	Anslag %	Anslag %	Anslag %	Vägledande fördelning
	1993	1994	1995	
Grekland	(*)	(*)	5	16-20
Spanien	(*)	(*)	65	52-58
Irland	(*)	(*)	8	7-10
Portugal	(*)	(*)	22	16-20

(*) = redovisas inte i rapporten för perioden 1993/1994.

3.2. Fördelning inom transportsektorn

Precis som i sitt tidigare yttrande vidhåller kommittén att en bättre balans mellan olika slag av transportmedel måste uppnås, varvid de mest miljövänliga bör prioriteras.

Faktiskt har inga förbättringar skett i detta hänseende, i direkt motsats till vad som står i inledningen till kommissionens rapport. Vägtransporterna står fortfarande för en påfallande stor del jämfört med t.ex. järnvägstransporter.

Kommittén vill därför göra kommissionen uppmärksam på att det behövs en bättre fördelning av medel på detta område, så att man prioriterar de sektorer som är miljövänliga och bäst bidrar till den ekonomiska utvecklingen och till en jämnare fysisk planering. Detta tycks vara fallet med kombinerade transporter. Kommissionen borde undersöka möjligheten att införa differentierade gemenskapsbidrag som baseras på i vilken mån projekten tar sådan hänsyn.

Åtagandebemyndiganden (transport)	Medlemsstat %				Totalt
	Spanien	Portugal	Grekland	Irland	
Vägar	79,5	88,1	40,5	73,1	75,2
Järnvägar	19,6	11,9	5,3	22,3	16,1
Hamnar	—	—	39,4	4,7	6,1
Flygplatser	—	—	14,8	—	2,1
VTS	0,9	—	—	—	0,5

Kommittén rekommenderar kommissionen att tillsammans med medlemsstaterna anta en gemensam värderingsmetod för att fastställa räntabiliteten för alla

föreslagna projekt, även på transportområdet och särskilt vad gäller utvärderingen av de effekter som bidragen fått för olika transportsätt.

3.3. Fördelningen inom miljösektorn

Rapporten innehåller inga uppgifter om investeringar inom miljön, förutom för Spanien. Kommittén uppmanar därför kommissionen att i framtida rapporter införa sådana uppgifter om övriga medlemsländer.

Att döma av de uppgifter som finns är det dock berättigat att åter uppmana kommissionen och medlemsstaterna att fokusera mer på resurser till naturskyddsprojekt, vilka fortfarande är mycket små, med tanke på de allvarliga följder som "ökenspridningen" fortfarande medför i några medlemsländer.

4. Övriga synpunkter

4.1. I samband med fördelningen av fondmedel vill kommittén också rekommendera kommissionen att göra medlemsstaterna mer uppmärksamma på en bättre regional fördelning av resurserna med särskild hänsyn tagen till regionerna i unionens utkanter, vilket även påtalats i det tidigare yttrandet.

4.2. Kommittén uttrycker sin uppskattning av de positiva tendenser som framställs i rapporten och uppmärksammar kommissionens ansträngningar att göra informationen bättre och mer detaljerad.

Kommittén uppmärksammar de utförliga uppgifterna om antagna projekt och om de utvärderingskriterier som medlemsstaterna använt sig av, och att man på ESK:s förslag bilagt kartor. Dessa ger en tydlig överblick över hur antagna investeringar stämmer överens med de prioriteringar som skall göras för de transeuropeiska näten.

4.3. Kommittén måste emellertid framföra att informationen i rapporten kan förbättras genom att man ersätter vissa delar som beroende på beskaffenhet och detaljrikedom är av mindre intresse. Detta kan göras på sådant sätt som ESK föreslår i detta yttrande och allmänt genom att införa en utvärdering av effekten av de bidrag som tilldelats under perioden.

4.4. Kommittén uppmärksammar också de förbättringar som genomförts för att säkerställa samordningen mellan nationella mål och gemenskapsmål. Kommittén anser dock att man, förutom den oro för överlappning som uttrycks i rapporten, i kommande rapporter bör redogöra för de bidrag som tilldelats ur sammanhållningsfonden för att uppnå tidigare nämnda nationella mål och gemenskapsmål.

4.5. I överensstämmelse med sitt tidigare yttrande instämmer ESK med kommissionen vad beträffar de initiativ som vidtagits för assistans vid utredningar och tekniska stödåtgärder samt teknisk assistans. Kommittén anser dock att man trots dessa framsteg måste uppmärksamma underutnyttjandet av finansiella medel för dessa ändamål.

4.6. Kommittén uppskattar kommissionens samarbetsprojekt med London School of Economics och hoppas att studien trots försenad publicering kommer att uppfylla de förväntningar som uttrycks i rapporten. ESK uppmanar dock kommissionen att i kommande rapporter inte enbart hänvisa till utförda studier, utan också redovisa ett sammandrag av de viktigaste slutsatserna.

4.7. Kommittén understöder Europeiska investeringsbankens (EIB) roll att finansiera, utvärdera och övervaka sammanhållningsfondsprojekt, men uttrycker återigen önskemål om mer detaljerad information om EIB:s roll och om de projekt EIB medverkar i.

4.8. Kommittén uppskattar också att det i rapporten redovisas hur periodens investeringar påverkat sysselsättningen och uppmanar kommissionen att utveckla detta, eftersom sådan information bäst kan avspegla vad de anslagna bidragen haft för verkan och huruvida de bidrar till en verklig sammanhållning mellan mottagarländerna och övriga medlemsländer.

4.9. Kommittén vill liksom i sitt tidigare yttrande uppmana kommissionen att redovisa hur många procent av det totala antalet ansökande projekt som fått stöd liksom huvudorsakerna för avslag.

4.10. Kommittén uppskattar informationen avseende de framsteg som gjorts av de fyra medlemsstaterna inom ramen för konvergensprogrammen. Rapporten ger emellertid inte tillräcklig information om innehållet i och effekten av de rekommendationer som lämnades av rådet 1994 och 1995 till de tre medlemsstater som hade ett alltför stort budgetunderskott. Inte heller nämns de följdåtgärder som kommissionen, i enlighet med artikel 6, ålades att vidta 1996. Kommittén anser att en öppen redovisning av denna roll utgör en nödvändig säkerhetsmekanism och anmodar kommissionen att i

rapporten för 1996 lämna en uttömmande redovisning av de åtgärder som vidtagits i enlighet med artikel 6.

4.11. ESK noterar kommissionens ansträngningar att förbättra övervakningsförfarandena, trots att dessa fortfarande verkar underdimensionerade för det stora antalet projekt. Som kommittén påpekat i sitt tidigare yttrande måste resultaten redovisas mer detaljerat i kommande rapporter, särskilt vad beträffar förvaltnings- och övervakningsåtgärder i medlemsstaterna.

4.12. Kommittén noterar också förbättringarna vad gäller uppföljningskommittéernas sammanträden och anmodar kommissionen att vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa dessa kommittéers effektivitet.

4.13. Kommittén vill återigen påpeka att arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer måste få medverka mer i arbetet med att förhandsbedöma, utvärdera och övervaka projekt.

Med tanke på det begränsade resultatet i detta avseende uppmanar kommittén återigen kommissionen att beakta artikel 4 i ramförordningen för strukturfonderna.

Kommittén understryker också att kommissionen måste uppmana medlemsstaterna att konsultera sina ekonomiska och sociala råd i en första nationell förhandsbedömning av projekt som kan omfattas av sammanhållningsfonden.

4.14. Kommittén välkomnar kommissionens avsikt att, såsom det uttrycks i rapporten, uppmantra till att sammanföra mindre projekt inom miljöområdet, något som ESK redan rekommenderat tidigare.

4.15. Kommittén noterar att kommissionen inte har upptäckt något fall av bidragsbedrägeri. Vi insisterar återigen på att man i kommande rapporter tydligt redovisar eventuella oegentligheter eller underlåtenhet att meddela förändrade förhållanden i förvaltningen av bidragen.

4.16. ESK understöder kommissionens ansträngningar att utöka informationen och publiciteten, något som kommittén redan tidigare rekommenderat.

4.17. Kommittén vill återigen göra kommissionen uppmärksam på att det är nödvändigt att i kommande rapporter mer detaljerat redovisa hur och i vilken mån sammanhållningsfonden samverkar med andra gemenskapsinstrument och gemenskapsprogram. Dessutom bör man redogöra för effekten och utnyttjandet av genomförda investeringar och använda sig av dessa uppgifter för att besluta om fondens verksamhet efter 1999.

Bryssel den 19 mars 1997.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning (EG) om inrättande av ett europeiskt centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet"

(97/C 158/03)

Den 14 februari 1997 beslutade Europeiska unionen, i enlighet med artikel 198 i EG-fördraget, att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för sociala frågor och familje-, utbildnings- och kulturfrågor, som ansvarat för kommitténs förberedande arbete i detta ärende, antog sitt yttrande den 5 mars 1997. Föredragande var Soscha zu Eulenburg.

Ekonomiska och sociala kommittén antog följande yttrande vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) med 95 röster för, 5 emot och 8 nedlagda röster.

1. Allmänna kommentarer

1.1. Principerna i detta förslag från kommissionen, framlagt i form av förordning, har redan godkänts vid flera möten i Europeiska unionens råd. I ordförandeskapets slutsatser från mötet den 13-14 december 1996 i Dublin förklarade Europeiska rådet följande: "Europeiska rådet välkomnar de framsteg som gjorts sedan mötet i Florens och anmodar ministerrådet att fullfölja sitt arbete med avsikt att snarast upprätta ett europeiskt centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet som skall ha ett nära samarbete med Europarådet."

1.2. Ekonomiska och sociala kommittén intog samma ståndpunkt i sitt yttrande om "Meddelande från kommissionen om rasism, främlingsfientlighet och antisemitism" och "Förslag till rådets beslut om att utse 1997 till Europaåret mot rasism" ⁽¹⁾, i vilka kommissionen redan hade förordat att ett centrum för övervakning inrättas. "Av samma skäl stöder ESK att man omedelbart upprättar ett europeiskt centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet" (punkt 5.2 i ovan anförda yttrande).

1.3. Kommittén välkomnar uttryckligen samtliga uppgifter som i kommissionens förslag, artikel 2, åläggs centrumet för övervakning.

2. Särskilda kommentarer

2.1. Motiveringen till förordningen bör kompletteras med en ny punkt 7 a som innehåller en hänvisning till den överenskommelse som nåddes vid Europeiska rådets möte i Dublin. I den "Finansieringsöversikt" som fogats till förslaget till förordning bör punkt 9, "Analys av kostnadseffektivitet", ändras i konsekvens med denna överenskommelse.

2.2. Det krävs ett nytt yttrande om artikel 235 som rättslig grund, vilken faktiskt och på den punkten är kommittén ense med kommissionen är den enda möjliga rättsliga grunden för förordningen, även om rådet redan har givit uttryck för sin politiska enighet. En uttryckligen

hänvisning till artikel 235 och till det förfarande som denna bestämmelse implicerar gör det möjligt att på ett tydligt sätt fastställa vilket kompetensområde Europeiska centrumet för övervakning av rasism och främlingsfientlighet skall ha.

2.3. Kommissionens förslag artikel 2 e, punkt 20 i motiveringen, punkt 4.1 i finansieringsöversikten kan ge upphov till viss förvirring, eftersom de engelska och tyska versionerna är formulerade på ett sätt som skiljer sig från den franska text som är den gällande.

Kommittén anser att man inte får lämna utrymme för några tvivel härvidlag och föreslår därför en ny skrivning av artikel 2 e enligt följande: "formulera slutsatser som skall offentliggöras och delges behöriga myndigheter på både nationell nivå och gemenskapsnivå."

Syftet med denna nya formulering är att säkerställa centrumets inflytande och oberoende. Detta skall ske genom att centrumet får möjlighet att offentliggöra alla de slutsatser som det finner lämpligt att dra från iakttagelser av vissa företeelser inom dess kompetensområde, dock utan att det därför får formell rätt att gå in på gemenskapens eller medlemsstaternas organs kompetensområden genom utarbetande av rekommendationer, yttranden eller förslag.

2.3.1. Detta förslag — ESK är mycket bestämd på den punkten — har ingenting att göra med frågan om huruvida en sådan utvidgning av gemenskapens kompetensområde eventuellt vore önskvärd i detta fall. ESK har för övrigt redan förordat denna grundtanke i sitt ovan anförda yttrande om "meddelandet" om rasismen, genom att helhjärtat ansluta sig till att en "icke-diskrimineringsklausul" införs i fördraget och genom att uttryckligen stödja "alla antirasistiska ställningstaganden från gemenskapens institutioner" (punkt 5.1 i yttrandet). ESK anser sig emellertid också tvungen att av juridiska skäl klart fastslå att en utvidgning av gemenskapens kompetensområde aldrig kan ske indirekt med stöd av artikel 235.

⁽¹⁾ EGT nr C 204, 15.7.1996, s. 23.

2.3.2. Centrumets rapporter, arbeten och slutsatser skall emellertid i enlighet med detta förfarande och med de olika gemenskapsinstitutionernas och medlemsstaternas kompetensområden kunna påverka hur förslagen utformas och vilka åtgärder som vidtas, och detta såväl på gemenskapsnivå som på nationell nivå.

2.4. ESK föreslår dessutom att artikel 2.1 kompletteras på följande sätt:

”2) Centrumets huvudmål skall vara att till gemenskapen och dess medlemsstater tillhandahålla objektiv, tillförlitlig och jämförbar information om rasism, främlingsfientlighet och antisemitism på europeisk nivå, särskilt inom de områden som anges i artikel 3.3. Informationen skall underlätta för gemenskapen och medlemsstaterna när de inom sina respektive kompetensområden kompletterar befintliga åtgärder. Detta förutsätter likaså att centrumet utvärderar den effekt på rasismen och främlingsfientligheten som dessa åtgärder eller insatser på gemenskapsnivå och nationell nivå har haft, särskilt åtgärder och insatser som genomförts av de mest skilda anledningar och riktats mot grupper som drabbats av rasism och främlingsfientlighet.”

ESK vill rikta uppmärksamheten på att rasism och främlingsfientlighet ofta kan uppmuntras eller rentav framkallas av åtgärder som vidtas av myndigheter. Rasismens och främlingsfientlighetens orsaker och verkningar kan alltså framträda såväl i privata relationer som i den offentliga sektorn. I så fall bör centrumets uppdrag vidgas i enlighet med detta.

2.4.1. I det yttrande från ESK om ”Meddelande om rasismen” som nämndes ovan står följande under punkt 5.4.4.2: ”ESK begär att satsen ‘Rasistiska och främlingsfientliga attityder kan utgöra ett hinder för ett effektivt utövande av rätten till fri rörlighet’ på sidan 27 i kommissionens dokument, skall lyda som följer: ‘En begränsning av rätten till fri rörlighet för medborgare

från tredje land som bor i EU bidrar till att förstärka rasistiska och främlingsfientliga fördomar.’”

2.5. ESK menar också att arbetsområdena beskrivs på ett exakt och fullständigt sätt i artikel 3 i förslaget till förordning. Kommittén anser emellertid att de uppgifter som nämns i artikel 3.3 i kommissionens förslag inte är klart avgränsade. Centrumet har därmed mandat att övervaka och arbeta med alla rasistiska yttringar, särskilt rasismen i vardagen.

2.6. ESK är belåten med att samarbetet med ”icke-statliga organisationer” regleras på ett tillfredsställande sätt i förordningen (jfr. punkt 21 i motiveringen och artikel 7.1 i förslaget till förordning), med undantag av regeln som säger att centrumet endast ”kan” samarbeta med dessa organisationer. Detta verb bör ersättas med ”bör”. Enligt kommitténs uppfattning måste artikel 7 kompletteras med en bestämmelse om samarbetet med arbetsmarknadsorganisationerna och andra intresseorganisationer.

2.7. Det finns anledning att fråga sig varför det i artikel 8, som rör centrumets styrelse, inte anges att en företrädare för ESK skall ingå i denna styrelse? Kommittén erinrar om sitt yttrande (CES 533/96 av den 24 april 1996) om förslaget till rådets beslut om att utse 1997 till ”Europaåret mot rasism” och särskilt punkt 5.4.5 i detta yttrande, där kommittén ”inser att en viktig roll spelas av arbetsplatserna när man skall ta itu med denna fråga” och ställer sig bakom arbetsmarknadens parters gemensamma förklaring som antogs i oktober 1995 i Florens om ”förebyggande av diskriminering på grund av ras och av främlingsfientlighet samt främjande av likabehandling på arbetsplatsen”. Kommitténs engagemang för kampen mot rasism och främlingsfientlighet har alltså redan tillräckligt bevisats. De socioekonomiska krafterna i medlemsstaterna, krafter som skiljer sig mycket åt de olika länderna emellan och som är väl företrädade i ESK, är av avgörande betydelse för att samhället skall kunna mobilisera sig långsiktigt mot rasism och främlingsfientlighet. Därför kräver ESK att få bli representerad i styrelsen.

Bryssel den 19 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar"

(97/C 158/04)

Den 27 januari 1997 beslutade rådet, i enlighet med artikel 100 i EG-fördraget, att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för sociala frågor och familje-, utbildnings- och kulturfrågor, som ansvarade för kommitténs arbete i frågan, antog sitt yttrande den 5 mars 1997. Föredragande var Werner Löw.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén med 92 röster för, 4 emot och 8 nedlagda röster följande yttrande.

1. Inledning

1.1. Med föreliggande förslag om kodifiering av rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar vill kommissionen bidra till att gemenskapslagstiftningen förenklas, förtydligas och blir mer överskådlig.

Det är här fråga om den första kodifieringen av ett direktiv avseende social- och arbetsrättslagstiftningen. I enlighet med sitt beslut av den 1 april 1987 måste kommissionen företa en konstitutiv eller officiell kodifiering av rättsakter senast efter det att rättsakten ändrats för tionde gången. Detta är alltså en minimiregel, och för att gemenskapsrättsreglerna skall bli tydliga och överskådliga försöker de olika enheterna kodifiera texterna oftare inom sina respektive ansvarsområden. Så är fallet med föreliggande förslag: direktivet om kollektiva uppsägningar har ju ändrats endast en gång. Att kodifiera denna rättsakt framstår ändå som både förnuftigt och nödvändigt, eftersom ett stort antal EU-medborgare berörs av bestämmelserna i denna rättsakt. Kommissionens förslag utgör på så sätt ett viktigt bidrag till förverkligandet av "Medborgarnas Europa".

Vikten av en konstitutiv eller officiell kodifiering betonades även av Europeiska rådet i Edinburgh i december 1992, då man framhöll att en kodifiering av rättsakter som ändrats flera gånger "garanterar rättssäkerheten i fråga om vilken lagstiftning som är tillämplig vid en given tidpunkt i en given fråga".

1.2. Vid den officiella kodifieringen görs inga innehållsmässiga ändringar i de rättsakter som skall kodifieras,

med undantag för artiklarna 9 och 10 i direktivförslaget beträffande medlemsstaternas skyldighet att rapportera till kommissionen angående direktivets tillämpning och ikraftträdande. Det är snarast fråga om att kombinera texterna i direktiven 75/129/EEG och 92/56/EEG, utan att några innehållsmässiga ändringar görs.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Ekonomiska och sociala kommittén anser att en tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar utgör ett viktigt steg mot förverkligandet av inre marknadens sociala dimension.

Kommittén välkomnar reservationslöst föreliggande kodifieringsförslag och delar kommissionens åsikt att förslaget bidrar till att öka gemenskapslagstiftningens överskådlighet och därmed till att förverkliga "Medborgarnas Europa". Kommittén ser gärna att kommissionen fortsätter att på detta sätt förenkla de europeiska rättsakterna.

Vad beträffar innehållet i lagstiftningstillnärmningen har kommittén redan tidigare yttrat sig: den 26 juni 1973 ⁽¹⁾ med anledning av det första förslaget om direktiv 75/129/EEG, samt den 30 januari 1992 ⁽²⁾ med anledning av ett förslag till direktiv om ändring av direktiv 75/129/EEG (direktiv 92/56/EEG). Eftersom innehållet i föreskrifterna för en rättslig tillnärmning inte finns tillgängligt, tar inte kommittén på nytt ställning i denna fråga, utan hänvisar till ovannämnda yttranden.

⁽¹⁾ EGT nr C 100, 22.11.1973.

⁽²⁾ EGT nr C 79, 30.3.1992.

Brüssel den 19 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om gemenskapens handlingsprogram 'Europeisk volontärtjänst för ungdomar'"

(97/C 158/05)

Den 19 februari 1997 beslöt rådet att i enlighet med artikel 126 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för sociala frågor och familje-, utbildnings- och kulturfrågor, som var ansvarig för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 5 mars 1997. Föredragande var Giorgio Liverani.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 103 röster för, 2 röster emot och 5 nedlagda röster.

1. Sammanfattning

1.1. Europeiska kommissionen har lagt fram ett förslag till handlingsprogram för en volontärtjänst för att ge ungdomar från 18 till 25 år lagligen bosatta i gemenskapen möjlighet att delta i särskild volontär- och solidaritetsverksamhet i ett annat land. Programmet skall förverkligas under perioden 1998-2002. Förslaget, som grundar sig på artikel 126 i fördraget, återknyter till samarbetspolitiken för ungdomar som redan utformats i programmet "Ungdom för Europa" (artikel 1).

1.2. Programmet erbjuder de europeiska volontärerna en lärorik erfarenhet av gränsöverskridande karaktär under varierande perioder beroende på projektens längd. Volontärerna erbjuds att delta i nyskapande aktiviteter och åtgärder som motsvarar samhällets behov inom olika områden (sociala frågor, kultur, miljö etc.) och som kan påverka livskvaliteten för dem som bor i området (artikel 2). I en bilaga till förslaget framhålls fem grundläggande kriterier för projekt som är berättigade till finansiering.

1.3. Programmets finansiella anslag för tvåårsperioden 1998/1999 är 60 miljoner ecu (artikel 3). Maximalt kommer kommissionen att bidra med 50 % av programmets kostnader och resten av kostnaden måste ungdomarnas utsändande eller mottagande organisationer ansvara för. Programmet ger också ungdomar bosatta i gemenskapen möjlighet att delta i åtgärder i de associerade länderna i Central- och Östeuropa (artikel 5).

2. Allmänna kommentarer

2.1. Kommittén välkomnar kommissionens initiativ och påminner om de anvisningar och förslag som tidigare uttryckts om "program för frivilliga tjänster" i yttrandet på eget initiativ "Ungdomsarbetslösheten" ⁽¹⁾

(sid. 40, punkt 4.2.1). Med tanke på det aktuella programmets fleråriga karaktär påminner kommittén dessutom om att man redan har uttalat sig om kommissionens intentioner i yttrandet på eget initiativ ⁽²⁾ om det arbetsdokument i vilket en pilotåtgärd presenterades för en europeisk volontärtjänst för ungdomar.

2.2. Kommittén understryker initiativets betydelse när det gäller att införa en ny social och kulturell dynamik inom unionen genom att samarbetet mellan medlemsstaterna intensifieras för att främja ungdomarnas deltagande, stödja en anda av företagsamhet och initiativkraft samt utveckla ett europeisk ideal bland ungdomarna.

2.3. Kommittén är intresserad av de resultat som uppnåtts genom att pilotåtgärden utvecklats positivt under 1996. Kommissionen har utförligt beskrivit och framhållit denna pilotåtgärd i en första rapport och tror att man under 1997 kan engagera mellan 2 000 och 2 500 ungdomar i denna åtgärd.

2.4. Erfarenheterna från pilotåtgärden belyser projektens potentiella effekter på den lokala utvecklingen, möjligheterna till samverkan mellan programmets åtgärder och lokala utvecklingsinitiativ samt eventuella möjligheter att främja det sociala partnerskapet.

2.5. Kommittén samtycker till motiveringarna i bakgrunden till förslaget till beslut. Genom att påminna om slutsatserna från Europeiska rådet i Essen (1994), Cannes (1995) och Florens (1996), framhåller man i motiveringarna även betydelsen av de initiativ som kan främja ungdomspolitik på gemenskapsnivå, gynna ungdomars sociala och yrkesmässiga integration i Europa och i detta sammanhang även gränsöverskridande samarbete inom volontärtjänstens område.

⁽¹⁾ EGT nr C 18, 22.1.1996.

⁽²⁾ EGT nr C 204, 15.7.1996.

2.6. Kommittén riktar uppmärksamheten på analysen och förslagen i vitböckerna om tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft (1993) och europeisk socialpolitik (1994) och påminner också om slutsatserna i det redan nämnda yttrandet på eget initiativ "Ungdomsarbetslösheten" ⁽¹⁾ inom gemenskapen. Detta yttrande syftar till att åtgärder skall antas för att förbättra utbildnings- och yrkesutbildningssystemen inom de nationella strukturerna och att förhindra utslagning. Mot bakgrund av detta skulle volontärtjänsten kunna förebygga utslagning och ungdomsarbetslöshet genom att utan diskriminering erbjuda ungdomar möjligheter att få arbetslivs- och yrkeserfarenhet samt språklig erfarenhet. Volontärtjänsten ger på så sätt ett gemenskapsmervärde och en önskvärd förstärkning till medlemsstaternas ungdomspolitik. Valet av deltagare i programmet borde alltid påverkas av dessa kriterier och målsättningar.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Kommittén beaktar de åtgärder som omfattas av förslaget när det gäller samarbete mellan medlemsstaterna kring programmet (artikel 7), utfärdande av ett europeiskt intyg för volontärerna (artikel 8), inrättandet av en kommitté för granskning av projekten (artikel 9) och en presentation av en rapport om programmets genomförande för Europaparlamentet och rådet (artikel 10). I anslutning till detta begär kommittén även att man skall informeras och påminner om det som man hävdade i sitt yttrande om "Ungdomsarbetslösheten" ⁽¹⁾, det vill säga att "Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén skall delta i uppläggnings- och utvärderingsarbetet för frivilliga tjänster" (sid. 40, punkt 4.2.1).

3.2. Kommittén anser dessutom att man kan delta i övervakning av programmet och utvärderingen av resultaten.

3.3. Kommittén bekräftar på nytt behovet av att engagera arbetsmarknadens intresseorganisationer i uppläggnings- och utvecklingen av programmet. Detta betraktas som ett krav för att undvika eventuella störningar på arbetsmarknaden och för att underlätta att lösa de problem som uppstår när det gäller att introducera och stödja volontärerna under vistelsen samt i fråga om socialförsäkringsskyddet och dess omfattning. I detta sammanhang påminner kommittén

⁽¹⁾ EGT nr C 18, 22.1.1996.

om yttrandet ⁽²⁾ om kommissionens arbetsdokument "Riktlinjer för en europeisk volontärtjänst för ungdomar" när det gäller betydelsen av att:

- "Arbetsstagar- och arbetsgivarorganisationer involveras i detta program för att förhindra att reguljära arbetsuppgifter utförs av volontärer. Det är endast om man kan garantera att man inte ersätter reguljära arbetsuppgifter med frivilligarbete som kommittén kan ge sitt samtycke till kommissionens förslag."
- "Arbetsmarknadens parter diskuterar med de frivilligorganisationer som genomför humanitära projekt hur volontärerna kan sättas in i detta arbete."

3.4. För att förstärka partnerskapsinitiativen begär kommittén att kommissionen skall föreskriva att samarbetet med frivilligorganisationerna skall omfatta välgörenhetsorganisationer samt även deltagande från de regionala och lokala myndigheternas sida.

3.5. Kommittén betonar dessutom det som redan framhållits i ovannämnda yttrande i fråga om nödvändiga garantier i socialförsäkrings- och försäkringshänseende (sjuk- och olycksfallsförsäkring samt skadeståndsansvar) som skall uppfyllas när det gäller ungdomarnas vistelse och tjänsteplacering. Man framhåller också mottagarorganisationernas ansvar.

3.6. Kommittén ser positivt på och anser att man måste anta rådets förslag till resolution som bilagts kommissionens förslag. Rådets förslag vänder sig till medlemsstaterna för att dessa skall vidta alla åtgärder som krävs för att volontärerna skall få uppehållstillstånd, behålla den sociala tryggheten och sina rättigheter när det gäller arbetslöshetsunderstöd och familjebidrag under den tid som volontärtjänsten i ett annat land varar.

3.7. Kommittén vill att de disponibla ekonomiska medlen ökas för att programmet ytterligare skall kunna utvidgas till att omfatta tredje land (till exempel EU:s grannländer, Medelhavsländerna och USA) som redan uttryckt sitt intresse i frågan.

3.8. Slutligen understryker kommittén kravet på att informationsåtgärder om programmet utvecklas inom unionen genom att nationella ungdomsorganisationer och deras internationella paraplyorganisationer engageras. Dessa organisationer skulle kunna ha en betydelsefull roll när det gäller att förverkliga informationsåtgärder.

⁽²⁾ EGT nr C 204, 15.7.1996.

Bryssel den 19 mars 1997.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning, konkurrenskraft och ekonomins globalisering"

(97/C 158/06)

Den 28 mars 1996 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen att utarbeta ett yttrande om "Sysselsättning, konkurrenskraft och ekonomins globalisering".

Sektionen för ekonomiska, finansiella och monetära frågor, som varit ansvarig för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 14 februari 1997. Föredragande var Ursula Konitzer.

Ekonomiska och sociala kommittén antog följande yttrande vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) med 104 röster för, 27 mot och 11 nedlagda.

Sammanfattning

Globalisering innebär en långtgående internationellt organiserad sammanflätning av varu- och tjänsteproduktion som grundar sig på tekniska nyheter och framsteg på transport- och kommunikationsområdet, med stöd av en internationell finansmarknad som möjliggör sekundsnabba finansiella transaktioner och som är mycket större än de reella ekonomiska flödena, kompletterad med en världsomfattande avveckling av handelshinder, världsomspännande organisationer (WTO) och regionala sammanslutningar.

Utvecklingen har naturligtvis en kulturell betydelse, men innebär framför allt en internationell diversifiering av varu- och tjänsteproduktionen. Den ständiga jakten på kortfristiga vinstmöjligheter på den globaliserade valuta- och obligationsmarknaden åtföljs av en risk för turbulens som hotar de nationella betalningssystemen och den realekonomiska stabiliteten.

Globaliseringen leder till en speciell förändring i fråga om konkurrensen mellan olika företag: det blir i allt mindre utsträckning företagen, som måste vara konkurrenskraftiga på en given ort, utan alltmer orterna själva, som sinsemellan kämpar om det internationellt rörliga kapitalet. Ett sysselsättningsmål måste vara att göra regionerna attraktiva, attrahera investeringar och att skapa arbetstillfällen genom en ökning av kapaciteten.

Vad betyder då detta för Europa? Globaliseringen innebär en utmaning som främst måste anses vara positiv. Den bör dock åtföljas av en internationell strategi som både EU och alla aktörer i medlemsstaterna bidrar till. Det kan nämligen inte uteslutas att globaliseringen får olika konsekvenser i olika områden. Å ena sidan verkar de politiska institutionerna på lokal, regional eller nationell nivå, och de saknar en världsomspännande kommunikationsstruktur. Å andra sidan verkar de transnationella företagen globalt tack vare allt lägre transaktionskostnader. Vad värre är, de som bjuder ut arbetskraften förblir inom sin begränsade aktionsradie (regionala eller lokala löneförhandlingar), medan de som efterfrågar arbetskraften fattar beslut på grundval av en världsomspännande totalräkenskyl. Proble-

met består alltså i att undvika att konkurrensen mellan olika lokaliseringssorter blir så skarp att lägre lönenivåer och överdrivna nedskärningar i de statliga utgifterna leder till minskad köpkraft och efterfrågan, stagnation, recession och därmed en högre arbetslöshet. För att undvika ny protektionism och isolering behövs en konkurrenspolitik som anpassas över nationsgränserna och som skapar mötsvarigheter till nationella bestämmelser som kartellförbud, konsument- och miljöskydd samt regler för de sociala förpliktelser som är kopplade till kapitalägande. Kommittén kräver också grundläggande minimistandarder för mänskliga rättigheter, arbets- och miljö rätt, internationella organisationer med näringslivspolitiska befogenheter och internationellt fungerande kollektivförhandlingsstrukturer och former för den sociala dialogen. Eftersom Europa har mest att förlora på en fortgående samhällsekonomisk tillbakagång måste initiativ till internationellt samarbete utgå från Europa. Vissa företag har redan visat den rätta vägen. Det "multilaterala investeringsavtal" som nu är föremål för förhandlingar i OECD, är ett skäl till ytterligare initiativ från Europeiska kommissionen.

Det görs försök att kvantifiera globaliseringen. I de flesta sektorer talas det visserligen om globalisering, men begreppet förekommer oftare inom vissa sektorer. Även om de gränsöverskridande investeringarna har ökat snabbare än den totala kapitalbildningen under de senaste åren, kan man inte tala om en skadlig export av arbetsplatser från i-länderna till u-länderna.

Globaliseringen bär alltså inte ansvaret för de problem som finns i dagens Europa. Det är bättre att fråga sig "vilka komparativa fördelar är Europa utrustat med och vilka produkter och tjänster kan Europa erbjuda på världsmarknaden?". Kommittén anger här uttryckligen den europeiska välfärdsmodellen som en komparativ fördel. Det sociala trygghetssystemet bör till exempel inte enbart betraktas som en kostnadsfaktor. Välfärdsmodellen skapar socialt samförstånd, social sammanhållning och harmoni och därigenom också stabilitet i samhällslivet, vilket anses vara en betydande lokalisering fördel för Europa. Detta bör man ta hänsyn till i tillväxtstrategierna.

Beträffande konkurrensen från låglöneländerna har kommittén en entydig uppfattning. Dessa länder handlar mer av oss än vi av dem. Man måste utforma den inomeuropeiska strukturomvandlingen genom en aktiv sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Den arbetskraft med låg produktivitet som friställs genom utflyttning av produktionsprocesserna i Europa måste utbildas och aktiveras för att kunna anställas inom områden där Europa har komparativa konkurrensfördelar.

Kommittén anser vidare att det inte är ändamålsenligt med kraftiga ingripanden i lönepolitiken, det vill säga lägre löner för att skapa fler arbetsplatser. Man kan inte heller förvänta sig några positiva resultat av försämringar av de sociala förmånerna. I stället bör man vara uppmärksam på de spänningar som uppkommer av detta och inse att de systematiska försämringar av arbetstagarnas och fackföreningarnas rättigheter som några medlemsstater har genomfört endast bidrar till ökade spänningar. Ibland får alltså kortsiktiga konkurrensfördelar en negativ inverkan på produktiviteten. Valfärdsmodellen är alltså en av de inre tillväxtkrafter som Europa måste utnyttja bättre, tillsammans med förbättrade ramvillkor för små och medelstora företag och utbyggnad av infrastrukturen (transeuropeiska nät). Till detta kommer avskaffandet av föråldrade byråkratiska hinder och större vilja att bidra med riskkapital. Dessutom bör humankapitalet utnyttjas bättre för att främja nya varor och tjänster och på sikt öppna nya marknader. Därför förordas en dynamisk innovationsstrategi. Det är synnerligen viktigt med en bättre företagsledning och med ökat deltagande från arbetstagarnas sida i innovationsprocessen. Kommittén betonar slutligen att genomförandet av den inre marknaden, den påbörjade ekonomiska och monetära unionen och den europeiska valfärdsmodellen är de bästa grundförutsättningarna för Europas inträde i nästa århundrade.

Inledande kommentarer

Det går inte en dag utan att globaliseringen diskuteras och det finns knappast något ämne som bättre lämpar sig för debatt i media. Vissa debattörer låter ekonomins globalisering bli syndabock för alla våra aktuella problem, från sysselsättningskrisen och den sociala nedrustningen till miljö- och fördelningsproblem, ja till och med statens skuldsättning. Andra skulle helst se att begreppet ströks ur den politiska vokabulären och ser det endast som en ursäkt för politiskt motiverade frambesvärjelser av undergångs- och skräckscenarier.

Detta yttrande på eget initiativ från Ekonomiska och sociala kommittén håller sig på en medelväg. Ekonomiska och sociala kommittén tar fenomenet på allvar, visar både på globaliseringens fördelar och på dess faror och understryker behovet av ett ökat internationellt samarbete. Därefter ges globaliseringsprocessen rätt proportioner vad utvecklingens kvantitativa omfattning anbelangar. En globaliseringsprocess kan förvisso konstateras utifrån observerade data, men vi lever ännu inte

i en fullständigt globaliserad ekonomi. I ljuset av denna insikt förespråkar Ekonomiska och sociala kommittén en lämplig konkurrenspolitik för den europeiska ekonomin.

Ekonomiska och sociala kommittén anser att intensiteten i den aktuella politiska debatten om globaliseringsfenomenet främst förklaras av det faktum att man ännu inte lyckats lösa Europeiska unionens sysselsättningsproblem. Detta yttrande på eget initiativ syftar därför särskilt till att utreda sambanden mellan globalisering, konkurrenskraft och sysselsättning.

1. Ekonomisk-teoretisk grundval

1.1. Globaliseringsprocessen

1.1.1. Vår värld står inför tekniska, ekonomiska och sociala utmaningar av nytt slag.

1.1.2. Tekniska innovationer öppnar oanade möjligheter för mänskligheten. Allt snabbare kan man nå världens mest avlägsna delar. Numera tar det t.ex. endast tre timmar att med överljudsplan ta sig från Paris eller London till New York. Det blir allt billigare att transportera varor och människor tvärs över jorden. Datorer, mikrochips och satelliter har revolutionerat kommunikationen. En nyhet kan sändas från vilken godtycklig plats som helst på jorden till vilken annan godtycklig plats som helst på några sekunder. Kommunikationen mellan världens mest avlägsna delar kostar allt mindre. För företag blir det i allt högre grad tekniskt möjligt och billigare att gå utanför nationella gränser.

1.1.3. Denna tekniska utveckling kompletteras av händelser på den världspolitiska arenan. Även den konsekventa omvandlingen av GATT till WTO, den därmed sammanhängande världsomfattande utvecklingen av handelshinder och sammanslagningen av nationalstater till ekonomiskt integrerade områden (EU, NAFTA och ASEAN) gör det lättare för företag att agera över nationella gränser.

1.1.4. Den tekniska utvecklingen och den internationella liberaliseringen av handeln har en effekt gemensam: Kostnaderna för internationell handel minskar. I takt med att dessa internationella transaktionskostnader minskar blir det geografiska avståndet mindre betydelsefullt och nationella gränser förlorar sin ekonomiska innebörd. Den europeiska inre marknaden är ett exempel på denna utveckling.

1.1.5. Den första effekten av denna tendens blir sannolikt en höjning av den allmänna levnadsstandarden. Tack vare de minskade transaktionskostnaderna

kan den internationella arbetsfördelningen förbättras. Mervärdesskapande led kan i tilltagande grad fördelas så över världen att bästa möjliga förutsättningar säkerställs för varje tillverkningsprocess.

1.1.6. Effekterna kan liksom tidigare bli mycket olika mellan olika sektorer. Förenklat uttryckt: Regioner med god infrastruktur, välutbildad arbetskraft och hög social sammanhållning specialiserar sig till exempel på högteknologiska produkter, tjänster inom informations- och kommunikationssektorn, forskningsintensiv produktion och kommunikationsorienterad tillverkning. Områden som inte förfogar över dessa resurser kommer snarare att dra till sig t.ex. enkla tillverkningsprocesser och råmaterialframställning. Även om detta alltid har varit grundvalen för internationell handel håller den internationella arbetsfördelningen på att få ett nytt kännetecken: Det blir i ökande utsträckning möjligt att dela upp de olika stegen i produktionen av en vara respektive tjänst mellan olika delar av världen.

1.1.7. Denna form av internationell arbetsfördelning genomförs effektivast av internationellt verksamma företag som kan ha enheter för produktion och distribution placerade i andra länder än det där företagsledningen sitter. Dessa företag, som uppstår på grund av de minskade transaktionskostnaderna, har möjlighet att förlägga produktions-, handels- och tjänsteverksamheter till just den plats på jorden där förutsättningarna är bäst. Ekonomins globalisering kännetecknas därmed av en övergång från horisontella handelsbaserade internationella förbindelser mellan enskilda ekonomier till vertikala produktionsbaserade internationella kontakter som upprättas av transnationella företag⁽¹⁾. För att beskriva denna globala integration av produktionen har uttryck som "global sourcing", "global village", och "global fabrik" myntats.

1.1.8. Denna utveckling stöds av en globaliserad finansmarknad. Med hjälp av den nya kommunikationstekniken utnyttjas varje kortfristig placeringsmöjlighet över hela världen samma sekund som den uppstår, och omsättningen är flera gånger större än de realekonomiska flödena. Förutom de traditionella bankerna bestämmer i allt högre grad fondbolag handeln. I samband med att mycket mer komplexa finansiella "derivatinnovationer" införs, främjas riskabla fristående finansflöden som saknar koppling till realekonomiska händelser. Den ständiga jakten på kortfristiga vinstmöjligheter på den globaliserade valuta- och obligationsmarknaden åtföljs

av en risk för turbulens som hotar de nationella betalningssystemen och den realekonomiska stabiliteten.

1.1.9. Globaliseringsprocessen har naturligtvis andra aspekter, t.ex. företagsinterna processers övergång från hierarkiska strukturer till mer decentraliserade beslutsvägar eller en närmare integrering av olika kulturella strömningar även på det sociala området. Den internationella diversifieringen av varu- och tjänsteproduktion förblir dock utvecklingens främsta kännetecken i ekonomiskt hänseende.

1.1.10. Sammantaget gäller att globalisering genererad av transnationella företag medför en minskning av världens totala kostnad i vidaste mening för att producera den varukorg som världen efterfrågar. Detta är en positiv utveckling för mänskligheten. Globaliseringsprocessen kan och bör därför inte motarbetas. I sina policy-rekommendationer kommer Ekonomiska och sociala kommittén emellertid att diskutera hur man skall göra det möjligt för alla berörda dra nytta av denna utveckling.

1.2. Konkurrenskraft och sysselsättning

1.2.1. Parallellt med den globalisering som beskrivits håller begreppet konkurrenskraft på att förändras. Tidigare gällde att en nation, en region eller en ort var internationellt konkurrenskraftig om de inhemska företagen var kapabla att på världsmarknaden bjuda ut produkter inom vissa sektorer till konkurrenskraftiga priser. Därvid utnyttjades de ekonomiska resurserna, särskilt arbetskraften, fullt ut. Detta medförde att de regioner där företagen var etablerade blomstrade.

1.2.2. I takt med att globaliseringen fortskrider luckras emellertid sambandet mellan en ekonomi och dess "inhemska" företag upp. En regions välmåga är idag allt mindre beroende av att dess företag, som nu är etablerade över hela världen, är konkurrenskraftiga. Istället är det lokaliseringssorten som sådan som konkurrerar med andra lägen i världen. De transnationella företagen förlorar allt mer kontakten med sina "inhemska" lokaliseringssorter, eftersom de har möjlighet att investera i hela världen. Regionerna konkurrerar om detta internationellt rörliga kapital.

1.2.3. Mot bakgrund av detta är en lokaliseringssort internationellt konkurrenskraftig om den lyckas skapa förutsättningar som gör det möjligt att locka produktion till den egna regionen. Hela ekonomiska, välfärds- och miljömässiga system konkurrerar därmed om det internationellt rörliga kapitalet. När arbetslösheten är hög och stigande måste målet vara att göra regionerna attraktiva för att dra till sig investeringar så att arbetstillfällena skapas genom den kapacitetsökning som följer.

1.2.4. Vad är då avgörande för investeringsbeslutet? Med tanke på målet "Sysselsättning i vår region" gäller

(1) Se FN:s World Investment Report 1993, från sid. 161, för argument i denna riktning. Det är inte nödvändigtvis de stora företagskoncernerna som avses med transnationella företag. Just tack vare minskningen av transaktionskostnaderna är det i ökad utsträckning möjligt även för små och medelstora företag att verka internationellt.

det att särskilja två motstridiga motiv bakom företagets beslut. För det första kan företagsekonomiska överväganden göra det nödvändigt för ett transnationellt företag att förlägga produktionen nära den marknad där varorna skall avsättas. Många direktinvesteringar genomförs då i syfte att vara närvarande i området. I den mån närhet till marknaden inte är avgörande för framgång får emellertid ett annat motiv betydelse för lokaliseringsbeslutet, nämligen effektivitet och lönsamhet i vidaste mening när det gäller produktion, transport och handel. Till slut kommer den ort att väljas för varuproduktionen eller ett steg i produktionen där produkten eller tjänsten kan erhållas med största möjliga lönsamhet. Kapitalet letar, så att säga, upp den bästa värdorten.

1.2.5. Medan det första motivet medför att det alltid i den egna regionen kommer att finnas en viss mängd investeringar från transnationellt verksamma företag som efterfrågar närheten till marknaden, har det andra motivet nära samband med en regions konkurrenskraft. I takt med att globaliseringen fortskrider måste nämligen sådana förutsättningar skapas för den lokala produktionen att transnationella företag i den egna regionen uppnår minst samma lönsamhet som på andra potentiella etableringsorter, där de, på grund av den globaliseringstendens som beskrivits, lika gärna skulle kunna investera. Vilka förutsättningar som åstadkommer detta kommer att diskuteras ingående i detta yttrande. Här skall endast konstateras att en mängd faktorer inverkar. Även hur dessa faktorer samverkar är av betydelse, eftersom de är starkt ömsesidigt beroende.

2. En globalt inriktad europeisk politik

2.1. Allmänna möjligheter och risker

2.1.1. Globaliseringen är en av historien framdriven utveckling som kan innebära en möjlighet för alla berörda, om den åtföljs av positiva politiska beslut. Det behövs en medveten strategi gentemot globaliseringen, som alla aktörer, både på europeisk nivå och medlemsstatsnivå, skall bidra till att utforma. "En globalt inriktad europeisk politik" i form av ett starkare internationellt samarbete, ingår i denna strategi. För det andra föreslår Ekonomiska och sociala kommittén en politik för konkurrenskraft som står i samklang med Europas historiska rötter och det gemensamma kulturarvet.

I detta avsnitt kommer först och främst att redogöras för Ekonomiska och sociala kommitténs uppfattning att ett transnationellt politiskt initiativ är absolut nödvändigt. I kapitel 4 studeras frågan om hur regionen Europa kan möta den utmaning som globaliseringen utgör med en varaktig strategi för den europeiska ekonomins konkurrenskraft.

2.1.2. Ekonomiska och sociala kommitténs rekommendationer om en globalt inriktad politik är grundade på farhågan att globaliseringen kommer att ske asymmetriskt. I takt med tilltagande globalisering integreras företagens politik på global nivå, vilket för med sig den nuvarande formen av konkurrens mellan etableringsorter. Däremot är den ekonomiska politiken fortfarande i hög grad nationellt inriktad. Befintliga överstatliga organisationer har främst bidragit till att minska transaktionskostnaderna för företagens internationella diversifiering. Däremot har man försummat att samtidigt samordna det ekonomisk-politiska regelverket för denna process internationellt (t.ex. från konkurrenssynpunkt). De ekonomisk-politiska institutioner som finns har fortfarande i hög grad endast möjlighet att agera regionalt eller nationellt. När det gäller att skapa utbudsförutsättningar, dvs. utformningen av de olika systemen vad gäller skatt, miljöskydd och välfärd, samt regleringen relationen mellan arbetsmarknadens parter, möter de transnationella företagen ekonomisk-politiska institutioner som inte förfogar över en motsvarande världsomspännande organisations- och kommunikationsstruktur. Detsamma gäller för arbetskraften. Problemet är inte att löneförhandlingar genomförs på regional eller lokal nivå. Istället visar sig asymmetrin i att de som bjuder ut arbetskraften förblir inom sin begränsade aktionsradie, medan de som efterfrågar arbetskraften fattar beslut på grundval av en världsomspännande totalräkning.

2.1.3. Denna asymmetri som kännetecknar globaliseringen medför en stor fara: Istället för en ökad konkurrens mellan företagen om konsumenternas gunst, vilket globaliserade marknader skulle förväntas generera, blir det tydligt hur globala aktörer kan skaffa sig eller öka sin marknadsmakt. I och med det begränsas emellertid konkurrensmekanismen, denna grund för varje marknadsekonomiskt system. Därav den oro som ofta uttrycks för en så kallad "kapplöpning ner i avgrunden".

Följande scenario är tänkbart: För att konkurrera om etableringen av produktionsprocesser bjuder de enskilda regionerna under varandra för att erbjuda de transnationella företagen de (kortsiktigt!) bästa utbudsförutsättningarna. Näringslivet, staten, delstater och regioner försöker genom att dämpa lönerna, liksom sociala och miljörelaterade kostnader, göra sitt område mer konkurrenskraftigt. Lägre löner och dramatiskt minskade statsutgifter innebär emellertid samtidigt inkomstminskningar, lägre köpkraft och minskad efterfrågan. Detta leder till stagnation, lågkonjunktur och arbetslöshet. På sikt försämras den sociala och materiella infrastrukturen allt mer, vilket i sin tur negativt återverkar på konkurrenskraften. Detta används för att motivera ytterligare neddragningar. Gamla krav på isolering och protektionism kommer åter att vinna politisk terräng. I takt med att globaliseringen fortskrider kommer inte alla att kunna dra nytta av frihandeln i samma utsträckning. Inte globaliseringen i sig, men dess asymmetriska utveckling, medför alltså en harmonisering i nedåtgåen-

de riktning av välfärds- och miljömässiga villkor. Att döma av erfarenheterna hittills är detta fortfarande ett teoretiskt scenario. Ekonomiska och sociala kommittén är emellertid bekymrad över att regionerna ger sig in i denna underbudskonkurrens.

2.1.4. En långsiktig europeisk politik för internationell konkurrenskraft syftar till att vända denna nedåtgående spiral genom sin transnationella inriktning. Det slutliga målet bör vara att inrätta internationella motsvarigheter till nationella bestämmelser om förbud mot kartellbildning, konsument- och miljöskydd och kapitalets sociala ansvar. Världsomfattande grundläggande miniminormer för mänskliga rättigheter, arbets- och miljö rätt måste fastställas. De internationella organisationerna kommer att utrustas med de ekonomisk-politiska befogenheter som är motiverade. Internationellt kommer handlingskraftiga strukturer för kollektiva förhandlingar och former för den sociala dialogen att byggas upp, för att man återigen skall uppnå balans i förhandlingarna på arbetsmarknaden.

2.1.5. Ett sådant transnationellt ekonomisk-politiskt initiativ borde komma från Europa. Europa är en region med en hög social skyddsnivå. Det betyder att man har mycket att förlora på en nedåtgående spiral. Dessutom har Europa mer än fyrtio års erfarenhet av den utformningen av den inre marknaden och den social- och miljöpolitiska ramlagstiftningen i samband med den. Europa borde därför inte minst av självbevarelse drift snarast kontakta andra internationella handelsblock och verka för en internationell samordning av den ekonomiska politiken och arbetsmarknadspolitiken under beaktande av subsidiaritetsprincipen.

2.1.6. Dessutom råder i Europa en allmän insikt om att "möjligheterna till en långsiktig ekonomisk utveckling är direkt avhängiga av att bevarandet av miljön och en hållbar utveckling för varje land erkänns som ett mycket centralt nationellt och internationellt mål" (1). För att undvika miljödumping bör Europa gå i spetsen för ansträngningarna att upprätta en internationell ram för fastställande av miljönormer och i detta hänseende hjälpa de länder där dessa normsystem ännu inte är så utvecklade. Ekonomiska och sociala kommittén stöder i detta sammanhang en konsekvent tillämpning av Agenda 21, som antogs av 170 länder vid FN:s miljö- och utvecklingskonferens i Rio de Janeiro (juni 1992). Agenda 21 innehåller konkreta handlingsprogram för det 21:a århundradet, både för industri- och utvecklingsländer, samt fastställer överenskommelser om bl.a. fattigdomsbekämpning, handel och miljö, avfalls-, kemikalie-, klimat och energipolitik, samt industri- och utvecklingsländernas finansiella och teknologiska samarbete.

2.1.7. Ekonomiska och sociala kommittén är övertygad om att ett sådant internationellt initiativ skulle skapa en känsla av uppvaknande hos samtliga aktörer. Den nuvarande känslan av maktlöshet och hjälplöshet inför de problem som måste lösas, t.ex. sysselsättningskrisen, uppkommer delvis ur det faktum att man för närvarande försöker bemöta den världsomfattande globaliseringsprocessen med isolerade nationella eller regionala strategier. Enligt kommitténs uppfattning är däremot ett starkare internationellt samarbete ett lämpligt medel för att undvika att globaliseringen ger oönskade effekter.

2.1.8. Därför välkomnar Ekonomiska och sociala kommittén att några framsynta företag redan har börjat bygga upp världsomfattande informations- och kommunikationsstrukturer för arbetstagarrepresentanterna. Som positiva exempel kan National Westminster Bank, London och Volkswagen AG, Wolfsburg, nämnas. I detta sammanhang vill Ekonomiska och sociala kommittén betona fackföreningarnas speciella roll när det gäller att bygga upp en internationell solidaritet mellan arbetstagarerna och hänvisar till Europaparlamentets resolution (2).

2.1.9. Världsekonomin står inför stora problem och utmaningar. Det finns en ökande medvetenhet om att "Bretton Woods-institutionerna" och det nuvarande FN-systemet inte räcker till för att möta globaliseringens utmaningar. Framför allt saknas samordning. Ett konkret förslag till reform har lagts fram av "Kommissionen för global ledning" (3). Det går ut på att ett "ekonomiskt säkerhetsråd" inrättas inom FN:s ram och att Bretton Woods-institutionerna reformeras, bland annat så att röstreglerna bättre motsvarar dagens ekonomiska realiteter.

Det ekonomiska säkerhetsrådets ansvar skulle omfatta ekonomiska och sociala frågor samt miljön. Det skulle inrättas som ett parallellorgan till säkerhetsrådet, men med en annan sammansättning. Det skulle vara mer representativt än G7 och Bretton Woods-institutionerna. Det skulle ha en rådgivande funktion. En huvuduppgift skulle vara att säkerställa att IMF, Världsbanken och WTO agerar politiskt konsistent.

Ekonomiska och sociala kommittén stöder dessa tankar och vill gärna föra dem vidare.

2.2. OECD:s multilaterala avtal om investeringar: ett belysande exempel

2.2.1. Ekonomiska och sociala kommitténs krav på internationellt överenskomna ekonomisk-politiska be-

(1) Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om handel och miljö, dok. KOM(96) 54 slutlig.

(2) Europaparlamentet, Beslut om respekten för de mänskliga rättigheterna i EU 1994, särskilt punkterna om förenings- och mötesfrihet.

(3) "Our Global Neighbourhood" (Commission on Global Governance), London 1995.

stämmelser bör uppfyllas, t.ex. inom ramen för pågående förhandlingar om multilaterala avtal inom OECD eller WTO.

2.2.2. Ett aktuellt exempel är MIA, Multilateral Investment Agreement, som förhandlas fram inom OECD. I insikt om att gränsöverskridande investeringar är drivkraften bakom globaliseringen krävde OECD-ministrarna i maj förra året att dessa förhandlingar skulle inledas. Avtalets mål är huvudsakligen att underlätta gränsöverskridande investeringar genom skyddsklausuler och procedurbestämmelser för att driva globaliseringen framåt⁽¹⁾.

2.2.3. Mot bakgrund av anmärkningarna i tidigare avsnitt anser Ekonomiska och sociala kommittén att grundläggande anställnings-, trygghets- och miljöbestämmelser måste ingå i detta avtal, om den globala utvecklingen inte skall bli ännu mer asymmetrisk. Avregleringen som sådan av de gränsöverskridande investeringsflödena åstadkoms enbart att det blir lättare för företagen att slippa ifrån den begränsning de nationella gränserna utgör och diversifiera internationellt. Inget garanterar att den förväntade effekten på välfärden också faktiskt uppkommer genom avregleringen. Å andra sidan skulle MIA kunna tjäna som exempel på en effektiv ekonomisk-politisk styrning av globaliseringen, särskilt genom att de investeringsbestämmelser som fastställs ges en social inriktning⁽²⁾.

3. Globaliseringens kvantitativa omfattning

3.1. Pläderingen ovan för ett bättre internationellt samarbete är det svar som behövs på tendensen till globalisering, så som den teoretiskt skisserades i första kapitlet. Där lyftes gränsöverskridande produktion av varor och tjänster fram som ett särskilt kännetecken för globaliseringen. I detta avsnitt skall vi försöka sätta siffror på omfattningen av denna internationella globaliseringsprocess för att kunna bedöma vilken sprängkraft denna debatt i praktiken har.

3.2. Företagens gränsöverskridande investeringar (eng. foreign direct investment, FDI) är en indikator för

omfattningen av denna integration. Ett tilltagande flöde av gränsöverskridande direktinvesteringar påskyndar den internationella överföringen av kapital, teknik och know-how och lovar ytterligare integration i framtiden. FDI-beståndet däremot indikerar hur mycket kapital som redan finns i utlandet eller med andra ord hur långt integrationen av produktionen redan har gått. I allmänhet hänvisas härvid till utflöden eller bestånd av direktinvesteringar i utlandet⁽³⁾. I tabell 1 ställs dessa siffror mot andra indikatorer för världsekonomis internationalisering.

3.3. Indikatorerna visar att den globala integrationen ökat dramatiskt, särskilt mellan åren 1986 och 1990. Medan inkomsterna under denna tidsperiod steg med mindre än 11 % per år ökade exporten globalt med mer än 14 %. FDI-strömmarna växte emellertid ännu mer i omfattning. Mellan 1986 och 1990 ökade dessa med nästan 30 % per år. Kapitalbeståndet i utlandet växte med modiga 20 %, medan kapitalbeståndet totalt i världen endast ökade med cirka 10 %. I början av 90-talet minskade emellertid dessa siffror världen över beroende på den allmänna lågkonjunkturen. Även under denna period är dock tillväxttalen för FDI större än de för inkomsterna, handeln eller kapitalbildningen sammantaget.

3.4. Detta intryck bekräftas om man ser i vilken hög utsträckning de stora internationellt verksamma koncernerna är diversifierade. I tabell 2 återges en ögonblicksbild från 1993. Royal Dutch Shell på förstaplatsen har t.ex. två tredjedelar av sitt kapital, knappt hälften av sin omsättning och mer än 70 % av sina anställda i utlandet. Eftersom rangordningen i tabellen är gjord efter absoluta tal finns det t.o.m. ännu mer imponerande andelar av det här slaget längre ned i rangordningen.

3.5. I tabell 3 visas genom en jämförelse av in- och utgående investeringsflöden att den största integrationen äger rum mellan utvecklade länder, även om en ökning sker även totalt sett. De utvecklade länderna stod t.ex. 1994 för 60 % av inflödet av investeringar och för 85 % av direktinvesteringarna i utlandet. Det kan även utläsas att investeringsflödet till utvecklingsländerna visserligen är två till tre gånger större än flödet i andra riktningen, men andelen av den totala nivån är liten (cirka en tredjedel av det totala inflödet 1994). Den oro som ofta hörs från utvecklade länder att arbetstillfällen exporteras till utvecklingsländerna verkar mot bakgrund av dessa siffror vara överdriven.

3.6. Figur 1 visar en ögonblicksbild av det gränsöverskridande kapitalbeståndet inom triaden (EU-USA-

(1) Jämför ESK:s initiativyttrande om "Enhetliga regler för direktinvesteringar" för ett utförligt erkännande av dessa förhandlingar, föredragande: Vasco Cal. EGT nr C 153, 28.5.1996.

(2) I detta hänseende kan hänvisas till ILO-konventionen. Kommittén har redan studerat frågan vid flera tillfällen. När det gäller sociala klausuler, jämför yttrandet om "Den internationella handelns världsomspännande utmaning: En marknadsstrategi för Europeiska unionen", föredragande: Jan Jacob van Dijk, särskilt punkt 5. EGT nr C 56, 24.2.1997. När det gäller multilaterala miljö avtal, jämför initiativyttrandet om internationell handel och miljö, föredragande: Joop Koopman, EGT nr C 56, 24.2.1997.

(3) I nationalräkenskaperna skall teoretiskt sett ingående och utgående flöden och stockar av direktinvesteringar gå jämnt ut för världen som helhet. Differenser uppkommer dock pga olikheter i datainsamlingen.

Japan). Det framgår att Europas integration med USA har gått mycket längre än den med Japan. Det framgår emellertid även att ingen som helst obalans vad gäller kapitalbestånd råder — vare sig i förhållande till Japan eller till USA.

3.7. Figur 2 visar i siffror vilken betydelse utländska kapitalflöden har för de totala inhemska investeringarna. En mer realistisk bild framträder vad gäller den påstådda omfattningen av globaliseringen. Till och med under högkonjunkturåren 1989 och 1990 skedde i utvecklade ekonomier endast något mer än 5 % av den totala kapitalbildningen med hjälp av bidrag från utlandet. Nästan 95 % av kapitalbildningen kan alltså hänföras till inhemska investeringar av landets egna företag⁽¹⁾.

3.8. Facit är att globalisering i betydelsen världsomfattande integration av produktionen uppvisar en kraftig tillväxt. Om man vill kan man se detta som en tendens till internationalisering av ekonomin. En nyktrare analys visar emellertid att oron för en kraftig förskjutning av arbetstillfällena när allt kommer omkring är ogrundad⁽²⁾. Det stämmer inte att produktionsenheter ensidigt förskjuts till utvecklingsländer, inte heller att andra utvecklade delar av världen uteslutande är attraktiva.

4. Den europeiska ekonomins konkurrenskraft

4.1. Inledande synpunkter

4.1.1. Den kvantitativa analysen visade att globalisering är en process som pågår sedan många år, men vars omfattning kan överblickas. Den regionala politiken har därmed som tidigare ett betydande handlingsutrymme, vilket bör utnyttjas. Bortfallet av de internationella transaktionskostnaderna är en process som långsamt fortskrider och som inte inverkar på alla sektorer på samma sätt. Härvidlag är det ett spektrum från internationellt perfekt integrerade marknader (t.ex. valutamarknaderna) till näringsgrenar som är helt skyddade från internationell konkurrens (t.ex. delar av tjänstesektorn).

(1) I tabell 4 visas som ett komplement till detta utrikeshandelns storlek i förhållande till bruttonationalprodukten (BNP). Överraskande nog visar det sig att exporten till och importen från länder utanför Europa under de senaste trettio åren konstant hållit sig omkring tio procent av BNP.

(2) I en nyligen offentliggjord undersökning kommer ILO (FN-organet International Labour Organization) till resultatet att endast 5-6 % av sysselsättningen världen över direkt eller indirekt är beroende av transnationella företag och slutsatsen dras att "No doubt this overall contribution of MNEs to employment seems hardly significant at the present", ur "World Employment 1995: An ILO Report, Genève 1995, sid. 45. Nästan 50 % av världens arbetstagare är emellertid sysselsatta inom jordbruket. Om man bara utgår från sysselsättningen inom industri- och tjänstesektorerna dubblas alltså talet till 10 %-12 %".

4.1.2. Många av de problem som Europa står inför skulle se likadana ut utan den globaliseringstendens som beskrivits eller är helt och hållet hemmagjorda. Det finns liksom tidigare en europeisk ekonomi (till skillnad mot de transnationella företagen) och det måste fastställas med vilka produkter europeiska företag framgångsrikt kan delta i den internationella handeln.

Detta leder till frågan om vilka komparativa fördelar Europa åtnjuter. I sina försök att besvara denna fråga kommer Ekonomiska och sociala kommitténs i sina policy-rekommendationer att kräva att dessa fördelar förstärks.

4.1.3. Allmänt sett är fördelarna främst arbetskraftens utbildningsnivå och dessutom en väl utbyggd materiell och social infrastruktur. Framväxten av dessa komparativa fördelar har ett nära samband med den europeiska välfärdsmodellen. Ekonomiska och sociala kommittén är övertygad om att en dynamisk vidareutveckling av den europeiska välfärdsmodellens sysselsättningsfrämjande inslag, med hänsyn tagen till den sociala sammanhållningen, är en ovillkorlig förutsättning för en strategi för konkurrenskraft för den europeiska ekonomin⁽³⁾. I detta sammanhang får den ekonomiska politiken inte inskränka sig till att betrakta välfärdssystemets organisation och institutioner endast som kostnadsfaktorer i samband med den internationella konkurrenskraften. Insikt om den sociala inramningen som förutsättning för att skapa och förverkliga en så mångsidig potential som möjligt är tvärtom av avgörande betydelse. Detta är desto mer betydelsefullt då de utvecklade ekonomierna befinner sig i ett övergångsskede från industrisamhället till informations-, tjänste- och kultursamhället. Från ekonomisk synpunkt är alltså den europeiska välfärdsmodellen — respektive den därmed sammanhängande starka sammanhållningen, lugnet på arbetsmarknaden och den stabilitet som följer av detta — en specifikt europeisk produktivitetfaktor, och därmed en lokaliseringfördel, som det gäller att konsekvent utnyttja. Att vidareutveckla välfärdssystemet är därför en slags investering i vidaste bemärkelse. Det möjliggör uppbyggnads-, reformerings- och moderniseringsprocesser i ekonomin och ett friktionsfritt genomförande av den ekonomiska strukturomvandlingen.

4.2. Konkurrens med låglöneländer

4.2.1. Den potential som förknippas med en välutbildad arbetskraft och ett väl utbyggt socialt välfärdssystem kan inte utan vidare omvandlas till en motsvarande hög produktivitet i alla sektorer. Det handlar här om sektorer som inom ramen för den internationella arbetsdelningen

(3) Detta formuleras i artikel B i EG-fördraget på följande sätt: "att främja väl avvägda och varaktiga ekonomiska och sociala framsteg ... genom att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen".

i allt högre grad etableras i låglöneländer. Med detta synsätt blir föreställningen att "låglöneländer stjäla våra jobb" felaktig. De internationella investeringsströmmarna till och från utvecklingsländerna befinner sig inte i obalans, vilket redan påpekats. Dessutom ligger Europas handelsbalans gentemot dessa länder på plus. Detta innebär i grund och botten att exportinkomsterna i dessa länder omvandlas till inre tillväxt och därmed en högre lokal efterfrågan. Den europeiska ekonomin reagerar sedan på ett konkurrenskraftigt sätt på denna situation med att exportera för att möta efterfrågan, man omvandlar alltså efterfrågan till europeisk produktion.

4.2.2. En policy-rekommendation i ämnet måste efterlysa att den nödvändiga strukturomvandling som skall genomföras inom Europa, grundas på aktiv sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Den lågproduktiva del av den europeiska arbetskraften som frigörs genom överföringen av produktion måste, genom att förbättra arbetskraftens kompetens, integreras i andra sektorer där Europa har relativa konkurrensfördelar. Den makroekonomiska tillväxt som följer av strukturomvandlingen kommer att möjliggöra nya arbetstillfällen i tjänstesektorn och i de sektorer som producerar varor som inte kan omsättas på den internationella marknaden. I den utsträckning som internationell handel främjar tillväxten kommer denna sektor att bidra till en balanserad arbetsmarknad.

4.3. Priskonkurrens inom Triaden — EU, NAFTA, ASEAN⁽¹⁾

4.3.1. Företagen i i-länderna utsätts i många ekonomiska sektorer för hård konkurrens om världsmarknadsandelar. Som en följd av detta fokuserar analysen av den europeiska ekonomins konkurrenskraft på priskonkurrenskraft. Enkelt uttryckt åtnjuter de utvecklade ekonomierna likartade fördelar och riktar därför sitt utbud mot samma globala marknader. Det finns således behov av en europeisk ekonomisk strategi som gör det möjligt att å ena sidan skaffa marknadsandelar i den rådande konkurrensen och, å andra sidan, kunna reagera flexibelt på nya marknadsmöjligheter i en mycket dynamisk omgivning.

4.3.2. Kommissionen har definierat konkurrenskraft på följande sätt: Ett land är konkurrenskraftigt om dess produktivitetssökning är minst lika hög som dess partnerländer med jämförbar utvecklingsnivå, och om det kan upprätthålla en extern ekonomisk balans i en

öppen marknadsekonomi och med en hög sysselsättningsgrad. Bilagan visar att Europa uppfyller alla nämnda kriterier, utom en hög sysselsättningsgrad (se tabell 5). Med en betalningsbalans i jämvikt (också tabell 5) uppvisar Europa en produktivitetssökning i klass med Japan och högre än USA (tabell 6).

4.3.3. För att även uppnå en hög sysselsättningsgrad diskuteras ofta en större spridning på löneskalan, som syftar till att ge sektorer med lägre produktivitet ekonomisk bärkraft. Kommittén anser att detta skulle kunna skapa "en imponerande förbättring" av arbetslöshets-siffrorna, men det skulle inte leda till en motsvarande förbättring av de berördas levnadsstandard. Om denna typ av ökad sysselsättning inte åtföljs av ytterligare bidrag till lågavlönade byter problemet bara skepnad. Istället för den sociala utmaningen "fattigdom som ett resultat av arbetslöshet" är det problem man nu måste ägna sig åt "fattigdom trots sysselsättning". Tabell 7 visar också att reallönekostnaderna per enhet sedan 1975 har sjunkit stadigt i EU, medan de i USA legat kvar på ungefär samma nivå och i Japan faktiskt har stigit markant. Precis som har framförts på annat håll⁽²⁾, anser Ekonomiska och sociala kommittén att det inte är ändamålsenligt att överbelasta lönepolitiken.

4.3.4. Kortsiktiga kostnadsminskningar som bygger på ytterligare drastiska nedskärningar i det sociala skyddsnätet i dess vidaste bemärkelse skapar inte varaktigt ökad konkurrenskraft. Istället ställer det frågan huruvida ekonomins produktivitet inte sjunker som en följd av de ökade sociala spänningarna. Denna tendens har förstärkts av att arbetstagarnas rättigheter konsekvent har underminerats och av att fackföreningarnas ställning har försvagats i vissa medlemsländer. Detta har särskilt som konsekvens att möjligheterna att på ett kontrollerat sätt reglera tvister har minskat, vilket ESK ser som ett hot mot det demokratiska systemet. Kommittén sluter sig därför till att politik som skapar fattigdom i samhället bidrar till konkurrenskraften i Europa lika lite som själva arbetslösheten. Kortsiktiga konkurrensfördelar som vinnas genom att ytterligare montera ner det sociala välfärdssystemet och ett ökat lönetryck hämmar ekonomins produktivitet och innebär konkurrensnackdelar, på grund av sådana åtgärders övergripande sociala konsekvenser.

4.3.5. Ekonomiska och sociala kommittén rekommenderar en diametralt motsatt strategi. En hållbar och miljöanpassad europeisk konkurrenskraftsstrategi bör

⁽¹⁾ Benämningen "Triaden" används i detta sammanhang främst av FN:s konferens om handels och utveckling (Unctad).

⁽²⁾ Se yttrandet om den ekonomiska årsrapporten 1996, föredragande Ursula Konitzer, punkterna 3.3.1 till 3.3.3, EGT nr C 204, 15.7.1996.

satsa på inre tillväxtkrafter. En dynamisk vidareutveckling av den europeiska samhällsmodellen som åtföljs av en kompetensutveckling av arbetskraften kommer att skapa stabilare förutsättningar för att utnyttja den inre marknadens potential. Den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen, som till exempel de transeuropeiska näten, kommer att skapa ett klimat där i synnerhet de små och medelstora företagen kan bidra till sysselsättningen. Tillhandahållandet av riskkapital främjar pionjärandan inom företaget, tekniska framsteg och innovationer. Dessa inre tillväxtfaktorer kommer att göra det möjligt för Europa att höja den totala produktiviteten utan att öka kostnaderna, med påföljande konkurrenskraftsvinster och positiva effekter på sysselsättningen. De förväntade tillväxtvinsterna kommer också att innebära att arbetskraftsbesparande tekniska framsteg inte kommer att medföra högre arbetslöshet.

4.3.6. Ekonomiska och sociala kommittén ser också politiska möjligheter att höja marknadseffektiviteten inom EU. Föråldrade byråkratiska hinder och procedurer som i onödan hämmar marknadens flexibilitet bör avskaffas. Trots insatser som nyligen gjorts är finansieringsmöjligheterna för nyföretagande fortfarande otillräckliga. Med hänsyn tagen till de skatte- och penningpolitiska kraven måste det till nya incitament som lockar fram riskkapital.

4.3.7. I samband med detta vill ESK uppmana företag att göra större ansträngningar för att mobilisera latent produktivreserver hos sina anställda. Den europeiska ekonomins totala konkurrenskraft kan förbättras om de anställdas kompetens utnyttjas på ett effektivt sätt inom företaget genom att man skapar strukturer för deltagande och dialog i samband med att man avskaffar föråldrade hierarkier och inför nya företagsledningsmetoder. Detta är en förutsättning för att man helt skall kunna utnyttja den europeiska samhällsmodellens potential⁽¹⁾, som beskrivits ovan.

4.4. *Från priskonkurrens till idékonkurrens*

4.4.1. De kommentarer som hittills gjorts fokuserar på hur den europeiska priskonkurrenskraften kan befästas i de befintliga ekonomiska sektorerna. Ett utvecklat ekonomiskt systems effektivitet visar sig emellertid särskilt genom dess förmåga att öppna nya marknader. Europa står följaktligen inför utmaningen hur man skall utnyttja sin arbetskraft för att utveckla nya varor och problemlösningsmetoder, samt producera och exportera varor och tjänster av högre kvalitet.

⁽¹⁾ Se också ESK:s yttrande om "Nya teknologiers inverkan på sysselsättningssituationen", EGT nr C 66, 3.3.1997, s. 78.

4.4.2. I den utsträckning den europeiska ekonomin lyckas omvandla FoU-resultat till produkt- och processinnovationer, kommer den att åtnjuta hög avkastning innan priskonkurrensen tar fart som en följd av ökade produktionsmöjligheter. Denna avkastning öppnar möjligheter till en hög levnadsstandard och större investeringar som, i sin tur, kan lägga grunden till nya innovationer. Forskningsanslag och innovationer kan emellertid inte forceras fram. Till skillnad från den standardiserade produktionen av varor eller tjänster där man, med en given teknik, kan sluta sig till en sannolik produktion utifrån insatsfaktorernas nivå och struktur, avgörs en ekonomis innovationsförmåga till stor del av abstrakta omätbara faktorer och samverkan dem emellan. Därför riktar detta yttrande in sig på ett slags konkurrenskraft där "omgivningen" struktureras på ett sätt som skapar ett gynnsamt klimat för innovationer.

4.4.3. Kommissionens grönbok om innovation⁽²⁾ visade att det uppenbarligen är något fel på det europeiska innovationsklimatet. De statistiska uppgifter som granskas visar att även om Europa kan uppvisa mycket goda vetenskapliga resultat, finns det fortfarande mycket att göra när det gäller att omvandla FoU-resultat till industriell eller kommersiell produktion. Denna brist går hand i hand med nivåerna på FoU-anslagen, som redan är låga i förhållande till USA och Japan.

4.4.4. Ekonomiska och sociala kommittén bedömer att det råder en allvarlig brist på konkurrenskraft och att det finns ett omedelbart behov av politiska åtgärder på detta område. Kommittén anser att kommissionens dokument håller mycket hög klass och stöder förbehållslöst den policy-rekommendation som görs där⁽³⁾:

"Europa måste agera med beslutsamhet. Unionen måste satsa på intelligens och investera i immateriella tillgångar. Utbildningen och det livslånga lärandet, kreativiteten, utnyttjandet av forskningsresultat och förmågan att förutse tekniska och kommersiella trender — allt detta måste förbättras. Det finns också behov av att förbättra företagsledningsmetoderna, företagets öppenhet mot omvärlden samt arbetstagarernas deltagande i innovationsprocessen, för att utnyttja all kompetens. Slutligen måste ett klimat som är gynnsamt för innovationer skapas när det gäller finansieringsområdet (riskkapital, aktiemarknader), patent- och immaterialrätten, konkurrensbestämmelser och standarder." ⁽⁴⁾

4.4.5. Ekonomiska och sociala kommittén vill påpeka att den politik som kommissionen föreslår för att uppnå

⁽²⁾ Europeiska unionens bulletin, bilaga 5/95, som bygger på dok. KOM(95) 688 slutlig, 20.12.1995.

⁽³⁾ Se också ESK:s yttrande om grönboken om innovation, föredragande Ulla Sirkeinen, medföredragande Ursula Konitzer, EGT nr C 212, 22.7.1996.

⁽⁴⁾ Europeiska unionens bulletin, bilaga 5/95.

konkurrenskraft genom innovationer inte står i konflikt med den priskonkurrens politik som beskrivs i föregående kapitel. Det nämnda kommissionsförslaget och Ekonomiska och sociala kommitténs förslag om priskonkurrensen bidrar istället till en omfattande och sammanhängande strategi för de europeiska företagens konkurrenskraft.

5. Framtidsutsikter

5.1. Europa bör se framåt. Globaliseringen är önskvärd och den erbjuder möjligheter för alla. Vad som nu behövs är dock en ny sorts internationellt initiativ inom den ekonomiska och sociala politiken för att begränsa globaliseringens risker och fördela dess frukter på ett rättvisare sätt. När det gäller företag som är verksamma globalt är det praktiskt nödvändigt att skapa förutsättningar för politiska beslut inom ramen för handlingskraftiga internationella organ. Att erkänna detta kräver mod av alla aktörer eftersom det också innebär att en omorientering måste ske. Gamla lösningar fungerar inte längre: redan nu ropas det efter skyddsåtgärder. Ekonomiska och sociala kommittén motsätter

sig bestämt sådana. En ny sorts internationellt samarbete är ingen utopi. Det är en vision, och ESK har visat några ansatsmöjligheter för att förverkliga den. Alla aktörer uppmanas att på sina respektive verksamhetsområden aktivt främja ett brett internationellt samarbete.

5.2. Europa står stabilt på vägen in i nästa århundrade. Dess fördelar omfattar å ena sidan genomförandet av den inre marknaden och den planerade EMU och, å andra sidan, det sociala skyddsnät som uppnåtts genom mycket hårt arbete. Inget av dessa projekt får misslyckas. Förutom den ekonomiska integrationen, måste den sociala integrationen i en konkurrenskraftig ekonomi också gynnas. Marginalisering och diskriminering är tecken på svagt ledarskap, medan social sammanhållning och samtligas deltagande och engagemang istället bidrar till en stark ekonomi och ett sunt samhälle. "En förutsättning för ett nytt uppsving är ett samhälle som drivs framåt av medborgare som är medvetna om sitt ansvar, ett samhälle som färgas av solidaritet gentemot dem med vilka de bildar lokala och nationella samhällensamhällen som är fyllda av historia och samhörighet" ⁽¹⁾.

(1) Från inledningen till vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning, Europeiska kommissionen 1993.

Bryssel den 19 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

BILAGA 1

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

TABELL 1

Utvalda världsomfattande indikatorer för FDI(*), ekonomiska och finansiella indikatorer, 1981-1993

Indikator	Värde i 1993 års priser (miljarder dollar)	Genomsnittlig årlig tillväxt (procent)		
		1981-1985	1986-1990	1991-1993
FDI-utflöden	222	0,8	28,3	5,6
Yttre FDI-bestånd	2 135	5,4	19,8	7,2
Försäljning hos utländska företag inom multinationella koncerner (a)	5 235 (b)	1,3 (c)	17,4	-2,6 (d)
Bruttonationalprodukt till faktorpriser	23 276	2,1	10,6	3,3
Bruttoinvesteringar i anläggningstillgångar	5 351	0,7	9,9	3,2
Export av varor och tjänster	4 762	-0,1	14,3	3,5
Licens- och royaltytäkter	38	-0,7	21,8	13,0

Källa: UNCTAD, avdelningen för multinationella koncerner och investeringar, bygger på Internationella valutafondens betalningsbalansuppgifter från juni 1995, icke-publicerade uppgifter från OECD:s sekretariat och Världsbankens avdelning för internationell ekonomi.

(*) Gränsöverskridande direktinvesteringar (från engelska; Foreign Direct Investment)

(a) Uppskattat värde som extrapolerats från den globala försäljningen hos utländska företag som ingår i multinationella koncerner hemmahörande i Frankrike, Tyskland, Italien, Japan och USA. Värdet bygger på dessa länders relativa betydelse i fråga om globalt yttre FDI-bestånd. Uppgifterna som rör försäljningen hos franska utländska företag gäller dock bara efter 1988, eftersom uppgifter saknades dessförinnan. När det gäller Italien ingår försäljningsuppgifter endast i 1986, 1988, 1990 and 1992 års siffror.

(b) 1992.

(c) 1982-1985.

(d) 1991/1992.

TABELL 2

De 25 största icke-finansiella multinationella koncernerna

Ordnade efter storlek på utländskt kapital (1993)

	Bolag	Land	Bransch	Utländskt kapital Miljarder dollar	Totalt Miljarder dollar	Utländsk omsättning Miljarder dollar	Total omsättning Miljarder dollar	Syssel-sättning i utlandet	Total syssel-sättning
1	Royal Dutch Shell	GB/NL	Olja	69,4	100,8	45,5	95,2	85 000	117 000
2	Exxon	USA	Olja	47,4	84,1	87,7	111,2	57 000	91 000
3	IBM	USA	Datorer	44,1	81,1	37,0	64,1	130 655	256 207
4	GM	USA	Fordon	36,9	167,4	28,6	133,6	270 000	756 000
5	GE	USA	Elektronik	31,6	251,5	11,2	60,5	59 000	222 000
6	Toyota	Japan	Fordon	—	97,6	41,1	94,5	23 824	110 534
7	Ford	USA	Fordon	30,9	198,9	36,0	108,5	180 900	332 700
8	Hitachi	Japan	Elektronik	—	86,7	16,5	71,8	—	330 600
9	Sony	Japan	Elektronik	—	41,5	26,3	36,3	70 000	130 000
10	Mitsubishi	Japan	Handel	—	85,2	65,3	168,4	—	157 900
11	Nestle	Schweiz	Livsmedel	24,8	30,6	38,4	39,2	203 000	209 800
12	Mobil	USA	Olja	23,1	40,7	42,5	63,5	28 600	61 900
13	Nissan	Japan	Fordon	—	68,3	24,2	56,5	34 564	143 900
14	Matsushita	Japan	Elektronik	22,5	77,2	31,7	64,3	98 600	254 000
15	Elf Aquitaine	Frankrike	Olja	22,4	45,5	14,9	35,5	44 600	94 250
16	ABB	Schweiz	Industriprod.	21,5	24,9	24,7	28,3	—	206 500
17	Philips	NL	Elektronik	—	23,8	26,6	30,3	200 000	244 400
18	British Petroleum	GB	Petroleum	19,0	28,1	39,2	52,4	62 600	84 500
19	Hanson	GB	Byggnadsmtl	19,0	37,9	7,6	15,4	53 000	71 000
20	Siemens	Tyskland	Elektronik	—	58,4	13,8	50,0	153 000	403 800
21	Unilever	GB/NL	Livsmedel	18,0	24,7	16,1	40,0	187 000	294 000
22	Mitsui	Japan	Handel	—	72,5	49,8	172,9	—	11 500
23	Alcatel Alsthom	Frankrike	Elektronik	—	44,2	5,0	26,5	115 500	196 500
24	Du Pont	USA	Kemiprodukter	16,4	37,1	16,8	37,1	36 400	114 000
25	B.A.T. Industries	GB	Tobak	15,7	50,5	25,3	33,2	175 500	190 300

Källa: UNCTAD. World Investment Report 1995.

TABEL 3

FDI: inflöden och utflöden, 1982-1994

(Miljarder dollar och procentandel)

År	Industriländer		Utvecklingsländer		Central- & Östeuropa		Samtliga	
	Inflöden	Utflöden	Inflöden	Utflöden	Inflöden	Utflöden	Inflöden	Utflöden
Värde (miljarder dollar)								
1982-1986	43	53	19	4	0,02	0,01	61	57
1987-1991	142	183	31	12	0,6	0,02	174	195
1989	172	202	29	15	0,3	0,02	200	218
1990	176	226	35	17	0,3	0,04	211	243
1991	115	188	41	11	2,5	0,04	158	199
1992	111	171	55	19	4,4	0,02	170	191
1993	129	193	73	29	6,0	0,08	208	222
1994 (a)	135	189	84	33	6,3	0,07	226	222
Andel (i procent) (b)								
1982-1986	70	94	30	6	0,03	0,01	100	100
1987-1991	82	94	18	6	0,4	0,01	100	100
1992	65	90	32	10	3	0,01	100	100
1993	62	87	35	13	3	0,03	100	100
1994 (a)	60	85	37	15	3	0,03	100	100
Tillväxttakt (i procent) (b)								
1982-1986	24	25	-11	7	3	53	11	24
1987-1991	0,5	9	16	15	278	47	4	9
1992	-3	-9	34	76	81	-54	8	-4
1993	16	13	34	51	35	353	22	17
1994 (a)	5	-2	15	13	5	-13	8	0,04

Källa: UNCTAD, avdelningen för multinationella koncerner och investeringar, bygger på Internationella valutafondens betalningsbalansuppgifter från juni 1995 samt uppgifter från OECD:s sekretariat.

(a) Bygger på uppskattningar.

(b) Beräknat utifrån FDI-flöden uttryckta i miljoner dollar.

Not: Både här och i övriga tabeller skall nivåerna på de globala inre och yttre FDI-flödena och FDI-bestånden stämma överens — det gör de inte i praktiken. Skillnaderna beror både på olikheter i ländernas sätt att ange och värdera FDI, hanteringen av filialers icke-utdelade vinster i samband med FDI-inflöden och -utflöden, hanteringen av icke-realiserade vinster och förluster, registreringen av offshore-företagens transaktioner, bokföringen av återinvesterade vinster i samband med inre och yttre FDI, behandlingen av anläggningstillgångar och byggnadsinvesteringar, samt skillnader i tröskelnivåer för eget kapital mellan inre och yttre FDI. De totala skillnaderna i FDI över hela världen har de senaste åren blivit mindre.

TABELL 4

Öppenhetsgrad för Europeiska gemenskapen, USA, Japan

	Marknadspriser								
	Varuexport som procentandel av BNP					Varuimport som procentandel av BNP			
	Inom EG	Utanför EG	USA	Japan	Globalt	Inom EG	Utanför EG	USA	Japan
1965	8	6	4	9		8	8	3	9
1970	10	7	4	9	8	10	8	4	9
1975	12	8	7	11	13	12	9	6	12
1980	13	9	8	12	16	13	11	9	13
1985	15	10	5	13	15	15	11	9	9
1990	15	8	7	10	15	15	8	9	8
1995	15	9	8	9	17	14	9	11	7

Källa: Ameco, Europeiska kommissionen, GD II.

TABELL 5

Konkurrenskraftsbedömning

	UE	USA
Tillväxt i BNP per capita		
1971-1995	1,9	1,6
1971-1980	2,6	1,6
1981-1990	2,1	1,8
1991-1995	0,9	1,3
Bytesbalans (andel av BNP)		
1971-1995	0,0	- 1,0
1971-1980	- 0,1	0,2
1981-1990	0,0	- 1,9
1991-1995	0,1	- 1,3
Arbetslöshet (i procent)		
1971-1995	7,7	6,7
1971-1980	4,0	6,4
1981-1990	9,0	7,1
1991-1995	10,1	6,5

Källa: Ameco, Europeiska kommissionen, GD II.

TABELL 6

Totalproduktivitet (index)

	EUR 15	USA	Japan
1970	100	100	100
1975	106	102	108
1980	116	105	118
1985	121	110	130
1990	130	113	142
1994	135	118	139

Källa: Ameco, Europeiska kommissionen, GD II.

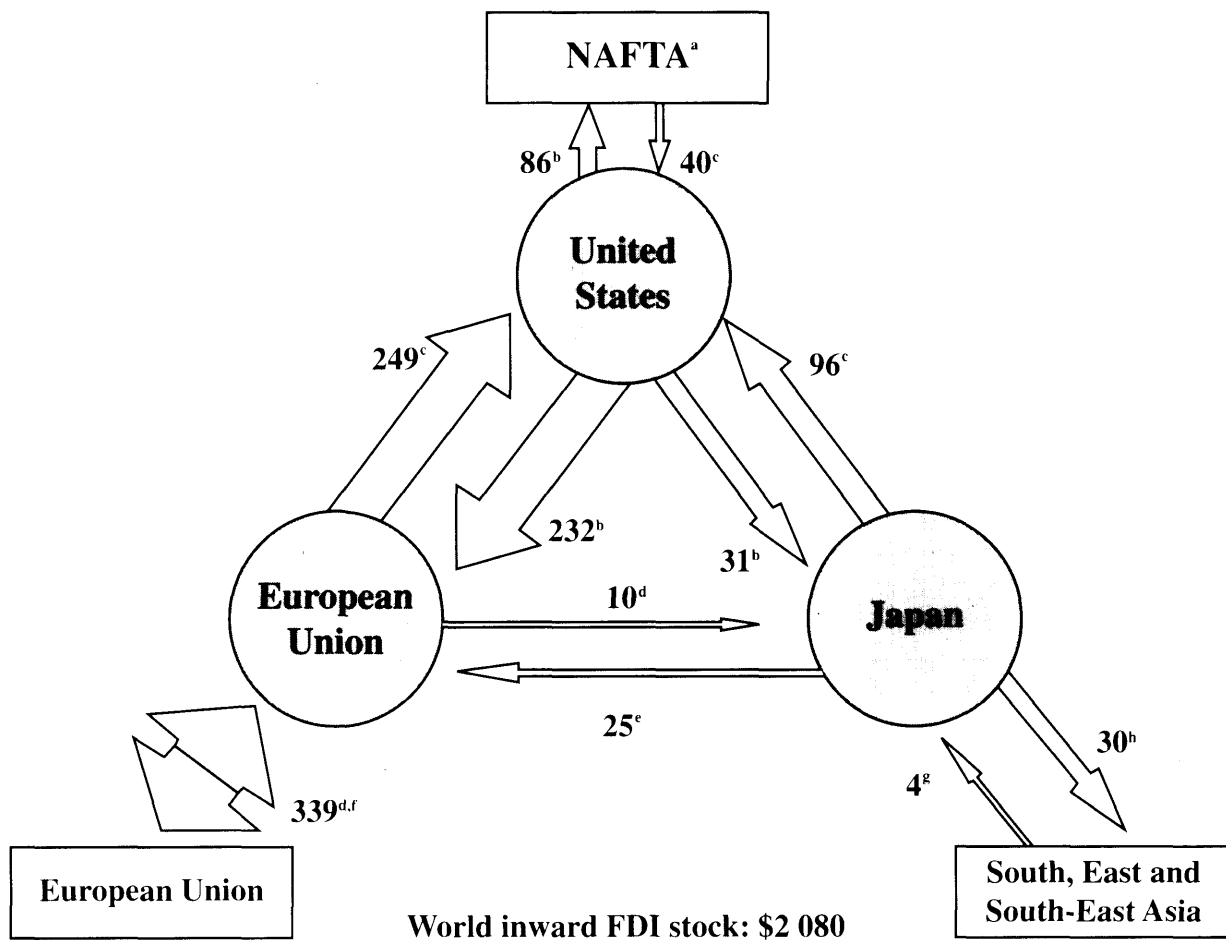
TABELL 7

Kostnader för arbetskraften (index)

	EUR 15	USA	Japan
Verklig ersättning per sysselsatt			
1970	100	100	100
1975	122	103	142
1980	133	106	163
1985	138	109	177
1990	146	114	202
1995	152	120	213
Verklig BNP per sysselsatt			
1970	100	100	100
1975	114	105	121
1980	130	106	144
1985	142	112	166
1990	156	116	193
1995	171	122	198
Reallönkostnader per enhet			
1970	100	100	100
1975	107	98	118
1980	102	100	113
1985	97	97	106
1990	94	98	105
1995	89	99	108

Källa: Ameco, Europeiska kommissionen, GD II.

Figur 1: Triad-medlemmarnas FDI-bestånd och deras fördelning
(Billions of dollars)

Source: UNCTAD, Division on Transnational Corporations and Investment, FDI database. World Investment Report 1995

^a Canada and Mexico.

^b United States outward FDI stock.

^c United States inward FDI stock.

^d Outward FDI stock of Austria, Finland, France, Germany, Italy, the Netherlands, Sweden and the United Kingdom. Data for Austria are for 1991 and data for France and the Netherlands are for 1992.

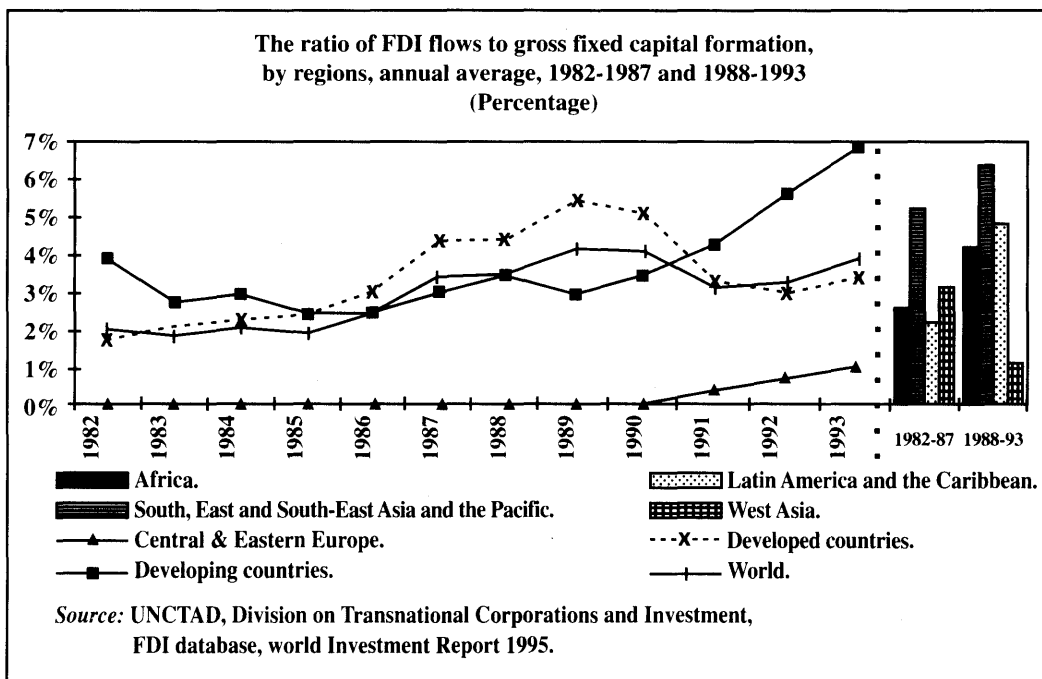
^e Data from inward FDI stock of Austria, France, Germany, Italy, the Netherlands and the United Kingdom. Data for Austria and France are 1991 and data for Italy and the Netherlands are for 1992.

^f For Sweden, the data reflect FDI to and from all European countries. Intra-European Union FDI, based on inward stocks, is \$ 225 billion.

^g Data are based on approvals/notifications and represent those from countries other than those in North America and Europe.

^h Estimated by multiplying the values of the cumulative flows to the region according to FDI approvals by the ratio of disbursed to approved/notified FDI in developing countries.

Figur 2: Förhållandet mellan FDI-flöden och bruttoinvesteringar i anläggningstillgångar

BILAGA 2

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag, som fick minst 25 % av de avgivna rösterna vid voteringen om yttrandet, avslogs under debattens gång:

Punkt 2.1.3

Ändra texten så att den får följande lydelse:

”Den asymmetri som kännetecknar globaliseringen ger anledning till oro. Lika väl som en ökad konkurrens mellan företagen om konsumenternas gunst, vilket globaliserade marknader kan generera till nytta för alla parter, blir det tydligt hur globala aktörer kan öka sina marknadsandelar och sitt inflytande på de olika marknaderna. Konkurrensprocessen kan i och med detta få oönskade effekter. Följande scenario är tänkbart: För att dra till sig ytterligare investeringar i produktion försöker varje region erbjuda det mest attraktiva lokaliseringalternativet för transnationella företag. Varje region har stort intresse av att erbjuda investerarna mer fördelaktiga utbudsförutsättningar än andra regioner. Det innebär att institutionerna i varje region försöker förbättra sin regions konkurrenskraft som investeringsalternativ, något som indirekt skapar ett tryck på lönerns konkurrenskraft och håller sociala kostnader och miljökostnader nere. Det är inte själva globaliseringen som är problemet, utan snarare dess asymmetriska konsekvenser som förbättrar avkastningen på investeringarna genom att skapa ett konkurrenstryck på arbetsmarknaden och på sociala och miljömässiga villkor. Många regioner inom EU har dragit nytta av investeringar som företagen gjort som ett led i sin globala strategi. Ändå finns det en ökande oro för att existerande fördelar för det lokala området skall försvinna. Ekonomiska och sociala kommittén är bekymrad över att regionerna eventuellt kan frestas att bjuda under varandra av konkurrensskäl.”

Motivering

Att grunda diskussionen på en mer allmänt accepterad analys av effekterna av senare trender i globaliseringen och att minska risken för att utsättas för kritiken att den samlade reaktion som förutses i detta yttrande är överdriven.

Resultat av omröstning

För: 45, emot: 63, nedlagda: 15.

Punkt 2.1.4

Ändra punkten till följande:

”En långsiktig europeisk politik för internationell konkurrenskraft syftar till att minska dessa farhågor. Svårigheterna med att skapa en överenskommelse är helt uppenbara. Världsomfattande normer, antingen det gäller konsumentskydd, arbets- eller miljö rätt, är svårare att komma överens om och genomföra än normer på nationell nivå eller på EU-nivå.”

Motivering

Att grunda diskussionen på en mer allmänt accepterad analys av effekterna av senare trender i globaliseringen och att minska risken för att utsättas för kritiken att den samlade reaktion som förutses i detta yttrande är överdriven.

Resultat av omröstning

För: 41, emot: 66, nedlagda: 11.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen — Utmaningar för den europeiska försvarsindustrin — Ett bidrag till insatserna på europeisk nivå"

(97/C 158/07)

Den 24 maj 1996 beslöt kommissionen att i enlighet med artikel 198 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande.

Sektionen för industri, handel, hantverk och tjänster, som var ansvarig för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 3 mars 1997. Föredragande var Mario Sepi.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 118 röster för, 4 emot och 9 nedlagda röster.

1. Kommissionens aktuella inställning

1.1. Meddelandet utgör det första uttömmande dokumentet från kommissionen om försvarsindustrins problem.

1.2. I dokumentet märks tydligt att man är medveten om det nya i inställningen och om denna sektors specifika situation. Det är med tanke på detta och på nödvändigheten att agera stegvis, som kommissionen för medlemsstaterna och för arbetslivsorganisationerna framhåller de industripolitiska, teknologiska och marknadsinriktade instrument som skulle kunna användas även inom denna sektor.

1.3. Detta innebär en ny tillämpning, som bygger på EG-domstolens tolkning av artikel 223 i EG-fördraget vilken innebär att medlemsstaterna får avvika från gemenskapsnormerna vad gäller nationella säkerhetsintressen. Hittills har undantagen från dessa normer tolkats på ett mycket tänjbart sätt och försvarspolitik har nästan uteslutande varit varje enskilt lands angelägenhet.

1.4. Slutet på det kalla kriget och det sovjetiska maktblockets upplösning har skapat förutsättningar för en omställning av den västeuropeiska försvarspolitik och en besparing av försvarsutgifterna genom den s.k. "fredsutdelningen". Maastricht-avtalet och de påbörjade samtalen om EU:s andra pelare, dvs. gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, vittnar om att de europeiska regeringarna även ser försvarsmaterielpolitiken ur detta perspektiv.

1.5. I EG-fördraget och i ytterligare beslut från ministerrådet hänskjuts definitionen av en europeisk integrationspolitik vad beträffar försvarsmateriel till VEU⁽¹⁾, samtidigt som man nämner ett eventuellt inrättande av en europeisk försvarsmaterielmyndighet.

VEU:s medlemsstater är överens om att det är nödvändigt att utveckla en genuint europeisk säkerhets- och försvarsidentitet såväl som ett mer omfattande europeiskt ansvar beträffande försvarsfrågor. VEU skulle utvecklas som Europeiska unionens försvarskomponent och som ett instrument som stärker Atlantpaktens europeiska pelare. WEAG (Western European Armaments Group) som omfattar NATO:s 13 europeiska medlemsländer bildades och kopplades till VEU som det organ som skulle ansvara för samarbetet inom försvarsmaterielfrågor inom VEU. WEAG:s målsättning är att skapa en europeisk marknad för försvarsmateriel, att stärka den teknologiska och industriella basen för försvarssektorn i Europa och att få till stånd ett närmare samarbete inom forskning och utveckling.

1.6. VEU:s verksamhet, även via WEAG, har ännu inte givit några konkreta resultat vad gäller ökad samverkan mellan försvarsindustrin i dess medlemsstater. På senaste tiden har dock utvecklingen inom WEAG pekats mot ett större samarbete åtminstone på generalstabsnivå. WEAG:s verksamhet borde å andra sidan få stöd av kommissionens tilltagande intresse för denna sektors industripolitik.

1.7. Som föregångare för en europeisk försvarsmaterielmyndighet inrättades en europeisk försvarsmaterielorganisation av VEU:s försvarsministrar den 19 november 1996 i Ostende. Dess uppgift i relation till de olika förslag som finns på tapeten just nu måste klargöras.

2. Kommissionens analys

2.1. Kommissionens genomgång av försvarsindustrins problem i Europeiska Unionen inleds med en analys av de utmaningar som denna industri står inför. De största problemen på det ekonomiska och industriella planet utgörs av budgetrestriktioner och av det faktum att den europeiska marknaden för försvarsmateriel alltid varit så fragmenterad.

2.2. Svårigheterna för försvarsindustrin inom den Europeiska Unionen har orsakat en försämring av dess konkurrenskraft internationellt sett, särskilt i jämförelse

(¹) VEU = Västeuropeiska unionen.

med USA. Dess försvarsindustri har kunnat utnyttja att dollarn varit undervärderad och dessutom har man mycket snabbare minskat ner och anpassat sina strukturer till aktuella förhållanden.

2.3. En av svagheter hos försvarsindustrin i Europeiska unionen, jämfört med den i USA, är den europeiska marknadens fragmentering. Denna fragmentering har medverkat till att enstaka inhemska industrier som inte kan utnyttja stordriftsfördelar ändå överlevt, att inhemska företag fått utbrett stöd — även kontraktsmässigt — och att det slutits internationella samarbetsavtal i form av politiska överenskommelser baserade på ömsesidighet för de enskilda ländernas respektive program. Det föreligger minst fem hinder för ett industriellt samgående mellan europeiska företag inom försvarsindustrin:

- De olika ländernas regeringars uppfattning om den nationella säkerhetsrisken.
- Olika operativa krav hos de europeiska militära styrkorna.
- Olika praxis för vapenexport.
- Skillnaderna mellan offentliga och privata företag i de olika länderna.
- Avsaknaden av juridiska strukturer som kan förenkla upprättandet av transnationella företag.

2.4. Den interna efterfrågan på försvarsmateriel i Europa är nedåtgående sedan 1987. I reala termer har efterfrågan på försvarsmateriel i Europeiska unionens länder gått ner med en knapp tredjedel.

2.5. Nedgången i efterfrågan har medfört en betydande industriell omstrukturering, som främst tar sig uttryck i en reduktion av arbetskraften och försök att omställa produktionen. Inom de enskilda staterna har man kunnat konstatera en tydlig tendens till koncentration, som har medfört att vissa industrigrupperingar som blivit ledande inom landet har deltagit i internationella samarbetsprojekt.

2.6. Hittills har industriellt samgående på internationell nivå varit ovanligt i Europa.

2.7. Inom forskning och utveckling är försvarsindustrins bidrag till den civila sektorn vad beträffar högteknologi fortfarande betydande, trots att det omvända fenomenet, "spin-in"-effekten, ökat i omfattning. De teknologier som har både militärt och civilt användningsområde blir allt viktigare på grund av de ekonomiska fördelarna. Det är alltså nödvändigt att öka ansträngningarna för att utveckla samverkan mellan civil och militär forskning, både som företagsstrategi och som myndighetspolitik.

2.8. I samband med utformningen av en europeisk säkerhets- och försvarsidentitet, ser kommissionen nya utmaningar för den europeiska försvarsindustrin. I detta sammanhang måste man prioritera en förstärkning av försvarsteknologin, vilket är en nödvändig förutsättning för att skapa en ny försvarspolitik.

2.9. Samtidigt som en europeisk utrikes- och säkerhetspolitik utvecklas, måste EU också stödja utvecklingen av en egen industriell bas som förser Europas försvar med den teknologi och de produkter som behövs. Även om detta kommer att bestämmas enligt de riktlinjer som fastställts i Fördraget om Europeiska unionen och enligt de dokument som ligger till grund för VEU, kommer resultaten av förhandlingarna i regeringskonferensen att få en avgörande betydelse. Detta betyder enligt kommissionen inte att man måste invänta resultaten från regeringskonferensen innan man sätter in eventuella åtgärder för försvarsindustrin, utan tvärtom att det behövs omedelbara åtgärder för försvarsindustrin inför förverkligandet av en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik.

2.10. Kommissionen påpekar särskilt att det skulle vara en fördel för försvarssektorn om anbudsförfarandena öppnades för konkurrens och större insyn. För att uppnå detta skulle man kunna använda gemenskapens upphandlingsordning och anpassa den till denna sektors specifika villkor. Enligt en studie skulle nya regler för försvarsupphandling kunna resultera i besparingar på mellan 5 och 11 miljarder ecu per år.

2.11. Kommissionen anser att det är nödvändigt att underlätta handeln av försvarsmateriel inom gemenskapen. Förverkligandet av en "europeisk försvarsmarknad" borde underlätta samarbetet och integrationen inom den europeiska industrin.

2.12. Den forskning och tekniska utveckling (FoTU) som genomförs på det civila området och som stöds av gemenskapsprogram för forskning, rönar ett allt större intresse från den militära sektorn. Cirka en tredjedel av den verksamhet som finansieras av gemenskapen är av intresse både för den civila och den militära sektorn. Kommissionen anser därför att man bör främja den ökande samverkan mellan den militära och den civila forskningen.

2.13. Något som blir allt viktigare för att förbättra den inre marknadens effektivitet är teknisk standardisering och harmonisering. Dess tillämpning inom den militära sektorn bör enligt kommissionen vara en av de främsta målsättningarna för gemenskapens politik för försvarsindustrin. Detta medför nämligen lägre kostnader vid upphandling, ökad konkurrens i utbudet och tidsbesparingar vid utvecklingen av tekniska standarder.

2.14. Utformandet av en inre försvarsmarknad kommer att göra det nödvändigt att utforma en europeisk konkurrenspolitik även för denna sektor. Denna konkurrenspolitik borde införas stegvis eftersom den måste samordnas med andra gemenskapsåtgärder. Därvid bör denna sektors specifika villkor tas i beaktande liksom medlemsstaternas olika krav beträffande nationell säkerhet.

2.15. Kommissionen framhåller att över hälften av de områden i Europa som är beroende av försvarssektorn är berättigade till stöd enligt befintliga strukturfonder. Man bör dock lägga märke till att man inte ens i stödområdena kan bevilja stöd genom strukturfonderna för att gynna särskilda investeringar inom försvarssektorn. Bland dessa framhåller kommissionen gemenskapsinitiativen Konver och Adapt men påtalar samtidigt "möjligheten till finansiering från andra resurser".

2.16. Kommissionen anser att det är oerhört viktigt att man inför inrättandet av en inre försvarsmarknad fastställer en europeisk politik för vapenexport.

2.17. Kommissionen kan dra nytta av erfarenheten av det gemenskapssystem för kontroll av export av produkter och teknologi med kombinerat användningsområde som varit i kraft sedan juli 1995.

2.18. Inför upprättandet av en inre försvarsmarknad vill kommissionen hävda sin exklusiva befogenhet vad beträffar tullöverenskommelser, och då särskilt tulltaxor för import av militär utrustning. Å andra sidan anser kommissionen att man måste utarbeta en särskild handelspolitik för denna sektor, framförallt för att återupprätta balansen i utbytet av militär utrustning mellan Europa och USA.

2.19. Sammanfattningsvis är det mycket som talar för att åtgärder på Europeanivå måste vidtas: den europeiska försvarsindustrins allvarliga situation, de utmaningar som den står inför samt att kommissionen omedelbart kan ställa nödvändiga instrument till förfogande.

3. Allmänna synpunkter på kommissions meddelande

3.1. Kommissionens dokument föranleder framförallt en genomgång av de problem som är förknippade med försvaret och säkerheten i Europa. Säkerheten kan dock inte enbart betraktas ur militärt perspektiv.

Europeiska unionen har redan vidtagit ett antal åtgärder på olika områden som direkt påverkar säkerheten. Det gäller åtgärder inom olika områden: diplomati, internationell handel, utvecklingssamarbete, krishjälp m m. EU har redan de instrument som behövs för att bidra till den europeiska säkerheten genom att främja den ekonomiska och sociala utvecklingen i gränsområdena mot Östeuropa, Medelhavet och Mellanöstern.

3.2. Det är också nödvändigt att inse att de problem som människor i de europeiska samhällena upplever som mest angelägna, efter det kalla krigets slut, omfattar annat än försvar av gränser. Som angeläget upplevs å ena sidan åtaganden att släcka oroshärdar och verka för att återupprätta freden i världen, och å andra sidan säkerheten inom EU och beredskapen mot ekologiska katastrofer, naturkatastrofer, terrorism m.m. Även dessa problemställningar måste bli strategiska målsättningar inom EU och påverka försvarsindustrins förändringsprocess.

3.3. När den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken stegvis utformas bör försvarsindustrin beakta de olika internationella organisationernas (EU, VEU, WEAG, NATO, OSSE, Partnerskap för fred) olika sammansättning och roller med tanke på den europeiska säkerheten. Särskild hänsyn måste tas till de medlemsstater som av tradition för en neutral eller alliansfri politik på det militära området.

3.4. I utformningen av en ny säkerhetsstruktur i Europa bör man likväl beakta och klargöra det ömsesidiga förhållandet mellan EU, VEU och NATO samt dessa organisationers förhållande till andra internationella organisationer som FN och OSSE. Det är angeläget och viktigt att klargöra EU:s och VEU:s framtida roll på säkerhetsområdet med tanke på de idéer som framkom under NATO:s toppmöte i Berlin i juni 1996 om att de europeiska länderna skulle få ta större del i Atlantpaktens fredsbevarande och fredsbefrämjande insatser.

3.5. Kommissionens meddelande koncentrerar sig dock på försvarsindustrin och har som målsättning att undersöka möjligheterna för gemenskapsåtgärder som skulle rationalisera försvarsindustrin i Europeiska unionen, redan innan den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) och följaktligen en gemensam försvarspolitik införts.

3.6. Kommittén konstaterar att den europeiska försvarsindustrin — liksom dess samarbetspartner och konkurrenter, som främst är amerikanska — har alldeles särskilda utgångspunkter när det gäller politiska och

säkerhetsmässiga målsättningar, internationella konkurrensvillkor, organisationen av forskning och teknisk utveckling, standardiseringsbehov och exportförhållanden.

3.7. Detta innebär att så länge den nationella försvarspolitiken existerar måste man beakta sambandet mellan den och den inhemska försvarsindustrin och även alla de olika strategiska val som kan begränsa eller hämma kommissionens åtgärder. Det vore dock lämpligt att begränsa antalet val för att inte hindra integrationsprocessen.

3.8. Dessutom måste varje industripolitisk och konkurrensmässig åtgärd räkna med tidsåtgången för projektering, utveckling och produktion av den militära utrustningen, liksom de höga kostnaderna för forskning och utveckling. Dessa kan uppgå till 40 % av totalkostnaden, medan de inom den kemiska sektorn uppskattas till cirka 12 % och inom bilindustrin till cirka 8 % av totalkostnaden.

3.9. Det måste anses ytterst nödvändigt att ingripa i tid för att bevara den europeiska försvarsindustrins industriella och teknologiska kapacitet. Denna kapacitet är i riskzonen av olika skäl. Det har skett en markant reduktion av försvarsutgifterna i EU:s länder de senaste åren. Detta har lett fram till den kris som försvarssektorn nu befinner sig i, och det har medfört en omfattande omstrukturering och minskning av denna sektor i Europeiska unionen. Därvid har stora olikheter i medlemsstaternas industripolitik uppenbarats.

3.10. Trots ovan behandlade begränsningar, anser alltså kommittén att det är nödvändigt att gemenskapen ingriper redan före införandet av GUSP för att trygga arbetstillfällen genom att i största möjliga utsträckning diversifiera produktionen och bevara befintlig teknologisk kompetens hos Europeiska unionens försvarsindustri. Kommittén anser alltså att det är angeläget att undersöka vilka gemenskapsinstrument som omgående finns att tillgå för att stödja och rationalisera försvarssektorn.

3.11. För att få till stånd en snabbare integrationsprocess inom industrisektorn bör man införa inköpssystem grundade på en större konkurrens inom gemenskapen, eventuellt med olika tillämpningsnivåer beroende på produkttyp.

3.12. Kommittén anser dessutom att för att bevara fristående teknologisk och produktiv kapacitet inom

försvarssektorn och öka jämvikten i världshandeln krävs det att regeringarna i sitt val gynnar europeisk produktion. Det är också ett sätt att balansera de direkta och indirekta åtgärder som regeringar i icke-medlemsstater vidtar för att stödja den egna industrin.

3.13. Kommittén anser slutligen att det är nödvändigt att inom EU bevara den teknologiska kompetensen inom försvarssektorn och avpassa nivån efter den roll som unionen avser att spela internationellt för att upprätthålla freden, unionens oberoende och dess medborgares säkerhet.

3.14. Kommittén riktar en angelägen appell till regeringskonferensen att så snart som möjligt definiera den andra pelaren. Denna definition kommer i själva verket att få effekter på behörigheten, styrmedlen och industripolitikens inriktning.

4. Särskilda kommentarer

4.1. *Försvarsutgifternas tendenser inom EU-länderna*

Som man kan se i den bilagda tabellen (tabell 1) har medlemsstaterna även under 1995 minskat sina försvarsutgifter, och befintlig information visar att denna tendens inte har förändrats under 1996. Å andra sidan är behovet av att sanera statsbudgeten gemensamt för alla EU:s länder. Det är alltså uppenbart att tendensen från de senaste åren inte kommer att förändras under den närmaste framtiden och att utgifterna för försvarsmateriel fortsätter att minska i ännu snabbare takt än de totala försvarsutgifterna. I detta sammanhang kommer det att bli ännu mer angeläget att, såsom kommissionen föreslår, utforma en gemensam åtgärds politik när det gäller försvarsindustrin.

4.2. *Diversifiering och omvandling*

Försvarsindustrin besitter i allmänhet en hög teknologisk nivå och har framför allt ofta kapacitet att förverkliga invecklade produktionssystem. Dessutom håller försvarsindustrin ofta en mycket hög kvalitetsnivå inte bara när det gäller att stödja GUSP utan också inriktat mot ny produktion, och det är ett arv som inte får slösas bort. Gemenskapsinstrumenten kan därför inriktas på den aktuella situationen, det vill säga mot en diversifiering av sektorn genom att målsättningar och nya produkter identifieras för den civila marknaden. Dessa kan utnyttja det teknologiska och organisationsmässiga arvet samt upprätthålla sysselsättningsnivån. Det finns även erfarenheter av industriella diversifieringsstrategier inom militärindustrin som kan framhållas och utvidgas.

4.3. Dubbla användningsområden

Utvecklingen av teknologier och produkter har under de senaste åren bidragit till att minska skillnaderna mellan de verksamma tekniska egenskaperna hos många komponenter som är avsedda för militär användning och deras motsvarigheter för civil användning. Många företag har redan dragit nytta av detta fenomen genom att producera både för den civila och militära marknaden (kombinationsprodukter) utan betungande strukturförändringar. Detta skulle kunna utgöra ett prioriterat område för kommissionen när det gäller att främja och stödja kombinerad användning av FoU och produktion. I fråga om stöd till kombinerad användning måste man dock försöka undvika att det förorsakar konkurrensstörningar på marknaderna.

4.4. Forskning och utveckling (FoU)

Stöd till teknologisk omställning av den europeiska militärindustrin skulle kunna komma från en omvärdering av de finansiella medlen för vetenskaplig och teknologisk forskning, även i detta fall enligt en kombinerad modell⁽¹⁾.

4.5. Planering och förvaltning av militära program

Ett särskilt problem när det gäller att utforma industripolitiken i högteknologiska sektorer rör samordning av industrins tidsram med tidsramen för offentlig politik och administration. Inom den högteknologiska industrin och särskilt inom den industri som producerar komplexa system — vilket är fallet i några militära industrisektorer — måste de strategiska besluten omfatta en tidsperiod som sträcker sig 10-15 år framåt i tiden. Detta skapar ett förhållande mellan producenter och uppdragsgivare som per definition verkar utsluta möjligheten att införa sådana konkurrens- och marknadselement som finns i andra industrisektorer i dessa sektorer. Å andra sidan, när man slår vakt om försvarsindustrins teknologiska och systemteoretiska kapacitet, som inte kan återuppbyggas på kort tid, kan införandet av konkurrensfaktorer inom offentlig upphandling, tillsammans med en högre konkurrensnivå bland underleverantörerna, starkt bidra till förbättrad effektivitet och öka produktiviteten inom försvarsindustrin.

4.6. Industriellt samarbete inom försvarssektorn

Minskningen av utgifterna för försvarsmateriel och den ökande kostnaden för nya vapensystem kräver att de

europeiska företagen genomför gemensamma projekt för att uppnå större produktionsvolym. Detta har bidragit till att flera bilaterala och multilaterala samarbetsavtal har träffats (se tabell 2). Fastän denna tendens innebär ett framsteg när det gäller integration av försvarsindustrin på europeisk nivå, genom att den främjat rationalisering av industriell verksamhet och bildande av konsortier som är effektiva på det internationella planet, medför den också problem. I första hand rör det sig i huvudsak om mellanstatliga avtal som lämnar mindre utrymme för företagen att konkret integreras teknologiskt och industriellt (avtal och företagsförvärv är ganska begränsade på europeisk nivå, se tabell 3). I andra hand syftar detta samarbete i huvudsak till att producera ett enda vapensystem och endast sällan föreskrivs bredare samarbetsavtal på industriell nivå. Dessa mellanstatliga avtal verkar dock olämpliga när det gäller att utforma ett mer underbyggt och invecklat integrationsförfarande för försvarsindustrin, som involverar alla medlemsstater.

4.7. Industripolitik

Kommittén anser att omstruktureringen av den europeiska försvarsindustrin är nödvändig för att undvika att den teknologiska och industriella kapaciteten, som är nödvändig för det europeiska försvaret, försvinner. Dessutom anser man att omstruktureringen måste styras av en bestämd industripolitik från gemenskapens sida. Kommissionen skulle kunna medverka till att påskynda definitionen av det juridiska instrumentet för "europabolag" och på så sätt förse företagen med ett instrument för företagsrationalisering som medger avtal och fusioner på lika grund. Inför den inre marknaden och behovet av lika möjligheter för de europeiska företagen anser kommittén dessutom att kommissionen måste uppmuntra privatisering av statliga företag inom vapenindustrin. Enligt kommittén borde kommissionens åtgärd i ett vidare perspektiv leda till att en gemenskapsmarknad för försvarsindustrin kan utvecklas, utan i förväg bestämda dominerande ställningar och där lika villkor för alla potentiella konkurrenter skall råda.

4.8. Underleverantörernas roll

Kommittén rekommenderar dessutom att man framhåller underleverantörernas roll för att hindra en överdriven vertikal integration av försvarsindustrisektorn inom unionen och främja ökad flexibilitet inom denna sektor.

⁽¹⁾ Se kommitténs yttrande om forskning, punkt 4.5 i EGT nr C 18, 22.1.1996.

4.9. *Den europeiska marknaden för försvarsprodukter*

Kommittén anser att det är av avgörande betydelse att främja integration och rationalisering av den europeiska försvarsindustrin för att kunna uppnå ökad effektivitet och konkurrenskraft internationellt sett. Detta kan enbart uppnås genom att en inre marknad för försvarsprodukter skapas. Europeiska gemenskapen och Västeuropeiska unionen (VEU) borde åta sig att utveckla en sådan marknad genom att till exempel skapa en europeisk försvarsmaterielmyndighet. Kommittén uppmanar ministerrådet att utgå från det befintliga samarbetet mellan Frankrike, Tyskland, Italien och Storbritannien och utforma ett fullständigt avtal för att en sådan myndighet skall kunna skapas.

4.10. *Problem med en europeiska marknaden för försvarsprodukter*

Den europeiska försvarsmaterielmyndigheten skulle ha i uppgift att leda de tekniska standardiseringsförfarandena samt marknadens rationaliserings- och integrationsförfaranden utan att skapa negativa effekter på arbetsmarknaden. Det är dock nödvändigt att definiera myndighetens roll med avseende på de befogenheter som redan getts VEU på militärstrategisk nivå och kommissionen på det ekonomiska och industriella området. I synnerhet kan kommissionen, tack vare sin reglerande makt, sin tillgång till tekniska och administrativa strukturer samt de erfarenheter som redan gjorts inom andra industriella sektorer, anta en framstående understödande roll och ställa normerande kontraktsbestämmelser och utprovade regler till förfogande. Dessa regler och bestämmelser kan utan tvivel underlätta och påskynda skapandet, utvecklingen och förvaltningen av försvarsmaterielmyndigheten.

I detta förfarande får man inte försumma den avgörande roll som medlemsstaternas regeringar har. Deras politiska vilja, som uttrycks i Maastrichtfördraget, måste stödjas av en enhetlig tillämpning av fördraget.

4.11. *Offentlig upphandling*

Kommittén anser att gemenskapen kan påbörja en successiv harmonisering av de regler som styr den offentliga upphandlingen på de civila och militära områdena i enlighet med principerna för icke-diskriminering och lika villkor för gemenskapsaktörer. Denna harmonisering skall ske genom att man inledningsvis tillämpar konkurrensregler när det gäller mindre känsliga produkter, och öppna och överskådliga förfaranden som baseras på objektiva kriterier för urval och tilldelning. Detta gäller förresten redan för civila produkter och kombinationsprodukter som används av de väpnade styrkorna i medlemsländerna. Kommittén rekommende-

rar att man vid tillämpning av konkurrenskriterierna särskilt beaktar försvarssektorns speciella karaktär och medlemsstaternas säkerhetsintressen.

4.12. *Standardisering och teknisk harmonisering*

Utformning av gemensamma tekniska standarder i de olika medlemsstaterna betraktas av kommittén som ett grundläggande villkor för att utveckla en gemenskapsmarknad för försvarsindustrin. Kommittén är medveten om de svårigheter som dykt upp även i andra sektorer när det gäller att uppnå en effektiv teknisk harmonisering. Kommittén stöder kommissionens åsikt att man i samarbete med VEU och NATO skall harmonisera militära standarder med befintliga civila standarder för att maximera utvecklingsmöjligheterna för kombinationsprodukter.

4.13. *Kriterier för en europeisk exportpolitik för försvarsmateriel*

Under de senaste åren, även inom ramen för GUSP, har ministerrådet angripit problemet med att fastställa gemensamma kriterier på europeisk nivå för att reglera exporten av försvarsmateriel. Den viktigaste grunden för denna harmoniseringsprocess i fråga om medlemsstaternas handelspolitik har varit de åtta kriterier som antogs av Europeiska rådet i Luxemburg 1991 och som bekräftades i Lissabon 1992. Det kommer att bli nödvändigt att utforma rättsinstrument för tillämpning av dessa kriterier för att kommissionen skall kunna tillämpa dem på grundval av artikel 113 i fördraget. Harmonisering av politiken och den aktuella lagstiftningen för export av försvarsmateriel i medlemsländerna brådskar för att ge överskådlighet, enhetliga förordningar och klara målsättningar för industrin. Därvid bör inriktningen vara att länder med stränga regler inte skall behöva utsättas för en "harmonisering nedåt".

4.14. *Insyn i försvarsmaterielexporten*

För att undvika störningar mellan olika medlemsstater är det nödvändigt att principerna för den framtida europeiska lagstiftningen säkerställer en hög nivå på kontrollen och informationen till Europaparlamentet och de nationella parlamenten om försvarsmaterielexporten. När det gäller kontroll och insyn i försvarsmaterielexporten, föreslår kommittén att kommissionen regelbundet utarbetar en rapport om medlemsländernas försäljning av försvarsmateriel till tredje land för att säkerställa att de upprättade kriterierna tillämpas på rätt sätt. Kommittén anser att de kriterier som redan

diskuterats och godkänts av rådet 1991 och 1992 bör definieras närmare och tillämpas till fullo för att skiftande tolkningar skall undvikas. Kommittén efterlyser speciellt ett europeiskt och internationellt förbud mot produktion, försäljning och användning av truppminor.

4.15. *Exportkontroll av varor och teknologier för dubbel användning*

Kommittén ser positivt på att gemensamma normer upprättas när det gäller export av varor och teknologier med dubbla användningsområden. Dessa bör också definieras närmare och tillämpas till fullo för att skiftande tolkningar skall undvikas.

4.16. *Arbetsmarknadsproblem som följer av försvarsindustrins rationalisering*

Minskningen av försvarsutgifterna, den nödvändiga rationaliseringen av produktionen på europeisk nivå och behovet av att öka produktiviteten har skapat betydande problem i form av att kvalificerad arbetskraft utestängts från produktionen. Dessa faktorer har också haft särskilt allvarliga effekter på det sociala området i de europeiska regioner som är mycket beroende av militär produktion. Dessa problem förtjänar särskild uppmärksamhet och att man vidtar åtgärder som syftar till att personal som tidigare arbetat inom försvarssektorn anställs inom andra sektorer. Följande bör beaktas särskilt:

- a) Pilotprojekt för diversifiering och omplaceringar på regional nivå genom att befintliga åtgärder i de aktuella regionerna framhävs.
- b) Yrkesutbildningsinsatser som syftar till att utveckla nya sysselsättningar.
- c) Stöd till utveckling av små och medelstora företag inom ramen för gemenskapens allmänna politik.
- d) Deltagande av små och medelstora företag i FoU-program.
- e) Samordning av kompetens på olika institutionella nivåer (regional och nationell nivå samt på gemenskapsnivå) för att bättre kunna utnyttja tillgängliga finansiella resurser och då särskilt strukturfonderna.

4.17. *Strukturfonderna*

Tillgången till strukturfonderna har tidigare försvårats huvudsakligen på grund av nationell byråkrati och gemenskapsbestämmelser som är överdrivet restriktiva när det gäller medelstora företag inom försvarssektorn. Kommittén anser att man måste samla in mer informa-

tion än vad som finns tillgängligt när det gäller tillämpning av Konver-initiativet, som är det enda gemenskapsinstrumentet till stöd för omvandling av den europeiska försvarsindustrin. Dessutom anser man att nya program skall kunna utformas som är mer lämpade för försvarssektorns krav på omstrukturering och diversifiering, framför allt när det gäller deras påverkan på arbetsmarknaden i regionerna.

Kommittén begär en bekräftelse av kommissionen över de resultat som uppnåtts genom Konver-initiativet och att programmets målsättningar ställs i blickpunkten igen.

4.18. *Subsidiariteten*

Det är inom detta sammanhang som subsidiaritetens roll måste utformas, i ett försök att samordna finansiella och produktiva resurser på olika institutionella nivåer för att slå vakt om den teknologiska nivån och sysselsättningen.

4.19. *Ytterligare åtgärder inom försvarssektorn från kommissionens sida*

Kommittén anser att det är ytterst nödvändigt att kommissionen så snart som möjligt utformar en åtgärdsplan (master plan) där de åtgärder definieras som man har för avsikt att vidta i framtiden i samordning med medlemsstaterna. Denna åtgärdsplan borde ta hänsyn till målsättningarna med kommissionens framtida åtgärder inom försvarssektorn, de aktörer som kommer att vare engagerade i detta förfarande och deras olika ansvarsområden, de åtgärder som kan användas för att uppnå de definierade målsättningarna samt framför allt de olika tidsperioderna under vilka de effektivaste åtgärderna successivt skall genomföras.

5. **Sammanfattning**

5.1. Under 1996 kom kommissionen för första gången med ett meddelande om försvarsindustrins problem inom unionen på grundval av den nya tolkningen av artikel 223 i fördraget och inom ramen för EU:s andra pelare, som definierades i Maastricht.

5.1.1. Efter det kalla krigets slut genomgår säkerhetsbegreppet och säkerhetsinstrumenten en utveckling där begränsningarna hos det begrepp som grundar sig på motsättningar mellan olika block och militära instrument understryks.

5.1.2. EU-länderna lutar åt att definiera en ny europeisk säkerhetsmodell. Å ena sidan måste denna modell ta hänsyn till befintliga internationella organisationer (VEU, NATO, OSSE etc.) och å andra sidan kraven från de medlemsländer som traditionellt sett är neutrala eller alliansfria på det militära området.

5.1.3. Kommissionens ingrepp inom försvarsindustri-sektorn måste likväl ta hänsyn till denna sektors särskilda egenskaper när det gäller kopplingarna till säkerhets- och försvarspolitik, forsknings-, utvecklings- och produktionsmetoder samt beroendet av försvarsministeriernas inköp.

5.1.4. Målsättningen med detta ingrepp måste vara att slå vakt om både sysselsättningsnivåerna och den befintliga teknologiska yrkeskompetens som finns inom unionens försvarsindustri.

5.1.5. Inom denna ram och med hänsyn till den aktuella balansen inom den internationella handeln med försvarsmaterial kommer det att bli nödvändigt att gynna den europeiska produktionen.

5.2. Behovet av att upprätthålla den teknologiska nivån och sysselsättningen inom gemenskapens försvarsindustri under en period av minskad militär efterfrågan gör att man är tvungen att påskynda omvandlings- och diversifieringsförfarandena och sikta på en teknologisk omställning av sektorn genom att även utnyttja de

möjligheter som erbjuds genom teknologierna med dubbla användningsområden.

5.2.1. De militära programmens längd och komplicerade karaktär samt utvecklingen av mellanstatligt samarbete som grundats på ömsesidighet har hittills satt upp tekniska och politiska begränsningar för utvecklingen av en europeisk marknad för försvarsmateriel.

5.2.2. Den partiella tillämpningen av den inre marknadens principer på försvarssektorn tillsammans med skapandet av nya styrmedel, till exempel den europeiska försvarsmaterielmyndigheten, måste ha som målsättning att förbättra effektiviteten och produktiviteten samt alltså även den internationella konkurrenskraften för gemenskapens försvarsindustri.

5.2.3. Gemenskapens befogenheter när det gäller utrikesthandel måste efter hand även utsträcka sig till handel med försvarsmateriel. Detta bidrar också till att undvika störningar som beror på skillnader mellan nationella normer vad gäller försvarsmaterielexport. Framtida gemensamma normer inom denna sektor måste grunda sig på de principer som redan fastställts 1991 och 1992 av Europeiska rådet och på breda kriterier för ökad insyn.

Bryssel den 19 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

TABELL 1

Försvarsutgifter i de största europeiska länderna jämfört med NATO totalt och USA
Värde i lokal valuta (miljoner; miljarder italienska lire), 1990 års priser och växelkurser, år 1975-1995

Länder	Valuta	1975	1980	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Storbritannien	GBP	21 848	22 092	24 576	22 287	22 400	19 969	19 304	18 364	17 288
Frankrike	FRF	168 701	203 950	222 363	231 911	233 239	236 044	222 677	224 180	213 450
Tyskland	DEM	60 568	64 021	66 139	68 376	63 123	59 816	54 023	50 668	50 419
Italien	ITL	22 048	23 289	26 608	28 007	27 478	27 839	27 965	27 365	25 668
NATO totalt	USD	—	401 447	496 529	503 906	458 521	467 932	447 371	427 293	406 928
USA	USD	213 125	224 685	301 661	306 170	265 586	283 251	267 870	253 245	238 523

Källa: Notizie NATO, januari-februari 1996, s. 31.

TABELL 2

De viktigaste europeiska samarbetsprogrammen (t.o.m. 31 december 1995)

Projekt	Eurofighter (EF-2000)	Future Large Aircraft (FLA)	Medium Extended Air-Defence Systems (MEADS)	Horizon Common New Generation Frigate (CNGF)	Trilateral Frigate Cooperation (TFC)
Typ (första leverans)	Jaktplan (2000-2002)	Transportplan (2003)	Antirobotförsvar (2005)	Luftvärnsfartyg (2002)	Luftvärnsfartyg (2001-2004)
Land/företag/andel	Tyskland/DASA/23 %; Storbritannien/BAe/41 %; Italien/Alenia/21 %; Spanien/CASA/14 %	Frankrike/Aérospatiale; Tyskland/DASA; Italien/Alenia; Spanien/CASA; Storbritannien/BAe; (Belgien); (Portugal); (Turkiet)	Frankrike/Aérospatiale-Thomson; Tyskland/DASA-Siemens; Italien/Alenia; USA/Hughes-Raytheon-Lockheed	Frankrike/DCN; Italien/Fincantieri; Storbritannien/GEC Marconi	Tyskland/Blohm & Voss; Nederländerna/Royal Schelde
Kvantitet	607	260	100	20	5
Status	Avvaktar produktionsstart	Avvaktar utvecklingsstart	Avsiktsförklaring utformas	Utveckling pågår	Avvaktar utvecklingsstart

Källa: Bearbetat från SIPRI:s årsbok 1996, s. 424.

TABELL 3

De viktigaste företagsförvärven som rör europeiska militära företag, 1994/1995

Köpare	Förvärvat företag	Sektor
Inomeuropéiska förvärv		
Thomson CSF (Frankrike)	24,9 % di Indra (Spanien)	Data
THC gruppen (Nederländerna)	Swan Hunter (Storbritannien)	Sjöfart
Matra Marconi Space (Frankrike/Storbritannien)	Andel i British Aerospace (Storbritannien)	Rymd
Matra Marconi Space (Frankrike/Storbritannien)	Andel i Ferranti International (Storbritannien)	Satellitkommunikation
Thomson CSF (Frankrike)	Amper Programas (Spanien)	Kommunikationer
Thomson CSF (Frankrike)	Thorn EMI:s militära sektor (Storbritannien)	Missiler, optoelektronik
Thomson CSF (Frankrike)	Redifon (Storbritannien)	Kommunikationer
Gemenskapsföretags förvärv av företag i tredje land		
BGT (Tyskland)	AIC Electronics (USA)	Flygtekniskt underhåll
Mercedes-Benz (Germany)	Andel i Oshkosh Truck (USA)	Fordon
Rolls-Royce (Storbritannien)	Allison Engine (USA)	Flygmotorer
Ultra Electronics (Storbritannien)	Devtek Applied (Canada)	Elektronik
Sextant Avionique (Frankrike)	Mili-Com Electronics (USA)	Satellitkommunikation
Thomson CSF (Frankrike)	Rediffusion Simulation (USA)	Simulation
Förvärv från företag i tredje land av gemenskapsföretag		
CAE Inc. (Canada)	Trislot System (Belgien)	Industrifilter
CAE Inc. (Canada)	Invertron Simulated Systems (Storbritannien)	Simulation
Sundstrand (USA)	Andel i Dowty Aerospace (Storbritannien)	Flygmotorer

Källa: Bearbetning från SIPRI:s årsbok 1996, s. 416.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Relationerna mellan Europeiska unionen och Kina"

(97/C 158/08)

Den 30 januari 1997 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen att utarbeta ett yttrande⁽¹⁾ om "Relationerna mellan Europeiska unionen och Kina".

Sektionen för externa relationer, handels- och utvecklingspolitik, som var ansvarig för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 11 februari 1997. Föredragande var Göke Frerichs och medföredragande var Thomas ETTY.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 19 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 56 röster för, 3 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Kommissionen sände den 4 september 1995 ett meddelande till rådet och Europaparlamentet om Europeiska unionens långsiktiga Kinapolitik.

Detta meddelande utgör ett försök att bana väg för långsiktiga relationer mellan EU och Kina in på nästa århundrade i enlighet med den nya Asienstrategi som Europeiska rådet fattade beslut om i Essen.

1.2. Allmänna rådets slutsatser antogs den 4 december 1995 och ligger till grund för Europeiska unionens långsiktiga Kinapolitik.

Rådet ger här uttryck för sin uppfattning att detta meddelande från kommissionen presenteras vid rätt tid och vid en mycket viktig tidpunkt. Kina har utvecklats till en viktig aktör på världsscenen och som en betydande ekonomisk och politisk makt och är inbegripet i en integrationsprocess i internationella ekonomiska, säkerhetspolitiska och allmänpolitiska strukturer.

1.3. Toppmötet i Madrid tog del av dessa slutsatser och betonade då betydelsen av förbättrade relationer med detta land.

1.4. Ekonomiska och sociala kommittén ägnar också stor uppmärksamhet åt utvecklingen av relationerna mellan EU och Kina. Detta initiativytrande syftar till att bidra till att fördjupa dessa relationer och till att stödja en långsiktig EU-politik gentemot Kina.

2. Hittillsvarande relationer mellan EU och Kina

2.1. Kommissionen konstaterar i sitt meddelande att det är 20 år sedan EG och Kina upptog diplomatiska

förbindelser. Det har gått 10 år sedan det dåvarande handels- och samarbetsavtalet undertecknades. Den stadigt förbättrade utvecklingen av de bilaterala relationerna avbröts 1989 på grund av händelserna på Himmelska fridens torg. Europa reagerade då, liksom många andra av Kinas viktiga internationella partner, med en rad sanktioner. Normaliseringen av relationerna under framför allt de senaste fyra åren har banat väg för ett förnyat uppsving för bilateral handel och för investeringar. Efter 1994 har det gjorts stora framsteg i det bilaterala samarbetet.

2.2. I juni 1994 utvecklades en ny, ambitiöst upplagd ram för den bilaterala politiska dialogen för att främja Kinas medverkan i globala angelägenheter, vilket ligger i båda sidors intresse. De regelbundna mötena mellan EU-trojkan och Kina på ministernivå och de politiska samtalen på hög nivå mellan kommissionen och Kina kommer att fortsätta. I framtiden kommer de att kompletteras av möten om specifika ärenden mellan utrikesministrarna och av möten som återkommer två gånger om året: det ena mellan den kinesiska utrikesministern och EU:s ambassadörer i Beijing (Peking) och det andra mellan den utrikesminister som för tillfället är ordförande i rådet och den kinesiska ambassadören i huvudstaden i den medlemsstat som enligt turordningen innehar ordförandeskapet i rådet. Dessutom kommer det att äga rum möten mellan höga tjänstemän från olika politiska ansvarsområden. Denna dialog skall med tiden utvidgas till att gälla alla ämnen av ömsesidigt intresse och av global omfattning. Efter det att man nu även har slopat kontaktförbudet för militär personal verkar det vara lämpligt att inbegripa folkets befrielsearmé i gruppen av potentiella dialogpartner med tanke på dess politiska och ekonomiska inflytande i landet.

2.3. Bland EU:s handelspartner är Hongkong nummer ett. Fem EU-länders bilaterala handel med Hongkong överstiger en summa av 2 miljarder ecu. Hongkong har visat sig vara EU:s viktigaste investeringsort med 40 bankfilialer och 45 försäkringsbolag från EU. Drygt 60 000 EU-medborgare är fast bosatta i Hongkong och arbetar där.

⁽¹⁾ Kommittén ändrar därmed sitt beslut av den 22-23 november 1996 om att utarbeta en informationsrapport.

År 1993 öppnade EU sitt kontor för relationer med Hongkong och Macao i Hongkong och Kina har samtyckt till att kontoret fortsätter arbetet som självständig enhet även efter det att Kinas suveränitet över Hongkong och Macao har återupprättats. Handels- och samarbetsavtalet med Macao från 1992 förblir också oförändrat. Relationerna till Hongkong och Macao som autonoma medlemmar av WTO kommer inte heller att förändras. Ett samarbete inom områdena tull, standardisering, högstskolor och affärsförbindelser håller redan på att byggas upp.

2.4. De stora förändringarna av den kinesiska ekonomin har fått stor inverkan på handeln mellan EU och Kina. Det gemensamma utbytet av varor översteg en summa av 30 miljarder ecu år 1993, 35 miljarder ecu år 1994 och 40 miljarder ecu (+ 18 %) år 1995.

Handeln mellan EU och Kina har tudubblats sedan reformerna inleddes. EU:s export höll emellertid inte jämna steg med importen. EU:s handelsöverskott under mitten av 80-talet har nu förvandlats till ett handelsbalansunderskott som under de senaste fyra åren har pendlat runt 8-10 miljarder ecu. USA:s handelsunderskott gentemot Kina är emellertid mycket större än så. EU-importens exporttäckningskvot är med 55 % betydligt högre än USA:s (26 % för år 1993). Till detta kommer att EU:s andel av Kinas totala import under första hälften av detta årtionde har ökat från 11 till 15 %. Även här klarar sig EU bättre än USA, vars andel av Kinas import endast långsamt närmar sig 12 %. Bäst klarar sig Japan med 42 %. EU har faktiskt en större marknadsandel i Kina än i andra delar av Asien. År 1995 blev EU Kinas tredje största handelspartner efter Japan och USA.

2.5. När det gäller direktinvesteringar ser det emellertid mindre gynnsamt ut för Europa. EU:s andel av de utländska direktinvesteringarna i Kina på omkring 4 % ligger långt under den andel som EU har på andra uppåtstående marknader. Företag ägda av Hongkong-kineser och kineser från andra delar av världen ligger långt före företag från EU och även före företag från USA och Japan.

Mellan 1979 och 1996 investerade företag från EU (15) 3,8 miljarder USA-dollar i omkring 3 900 projekt (med skulder som uppgick till 10,4 miljarder USA-dollar). Det motsvarar mindre än hälften av de investeringar som gjorts av företag från USA eller Japan. EU-projekten är visserligen ofta av större omfattning än konkurrenternas, och några projekt inom nyckelsektorerna i den kinesiska ekonomin (fordonstillverkning, telekommunikation och läkemedelsprodukter) är onekligen föredömliga, men i kinesisk-europeiska och andra ekonomiska kretsar är man helt på det klara med att företagen från EU är mindre dynamiska på den kinesiska marknaden än sina konkurrenter, vilket medför att de försitter många chanser.

2.6. Sedan 1992 har de bilaterala handelssamtalen gällt tre områden som berör varandra:

- Stöd till Kinas ekonomi- och handelsreformer.
- Stöd till Kinas inträde i det multilaterala handelssystemet.
- Förverkligande av bättre tillgång till marknaden för europeiska varor och tjänster.

Denna dialog institutionaliserades 1993 i och med att arbetsgruppen Ekonomi och handel bildades. Åren 1994-1996 hölls sektorspecifika möten som behandlade följande ämnen: immateriella rättigheter, jordbruk, finansiella tjänster och tekniska handelshinder. Konkurrens är ett tänkbart ämne för en framtida dialog, eftersom den internationella handelns effektivitet ökar genom samarbete på detta område.

2.7. Regeringslån

Till juni 1996 lånade EU:s medlemsländer och officiella finansinstitut ut sammanlagt 11,9 miljarder USA-dollar. Detta motsvarar 49,6 % av de statliga lån som Folkrepubliken Kina erhöll under samma period.

I förhållande till den betydelse som Kina har var de medel som ställdes till förfogande för samarbete i Kina knappa. I och med att samarbetet förbättrats sedan 1995 har dessa medel ökat med ca 50 miljoner ecu årligen.

3. Europeiska kommissionens förslag

3.1. Kommissionens meddelande om EU:s långsiktiga Kinapolitik behandlar huvudsakligen tre stora områden:

- Politiska relationer (Kinas införlivande i den internationella gemenskapen).
- Ekonomiska relationer och handelsrelationer (uppkomsten av en ny ekonomisk makt).
- Samarbete (de nya prioriteringarna).

3.2. Enligt kommissionen måste den politiska dialogen framför allt inriktas på att garantera de mänskliga rättigheterna i alla avseenden. Engagemanget för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter står överallt i centrum för EU:s politik. En avgörande förutsättning för långsiktig social och politisk stabilitet är att man följer den internationella överenskommelsen om mänskliga rättigheter och accepterar politisk frigörelse.

3.3. EU skall också ha följande målsättningar:

- engagemang för en dialog om frågor som gäller regional och global säkerhet,

- konkret stöd till ansträngningar för att reformera den offentliga verksamheten i Kina och till att bygga upp ett civilt samhälle enligt rättsstatsmodell,
- utveckling av ett program för riktat och koordinerat samarbete inom rätts- och lagstiftningsområdena,
- stöd för principerna i den gemensamma deklarationen om reglering av överföringen av suveräniteten över Hongkong och Macao till Kina.

3.4. När det gäller ekonomiska relationer och handelsrelationer konstateras att det ligger i alla handelsnationers intresse att Kina är medlem av Världshandelsorganisationen (WTO). Sedan Kina lämnade in en ansökan om återinträde i GATT i juli 1986 anstränger sig EU för att få till stånd ett snabbt beslut om Kinas medlemskap.

De ekonomiska reformer som inleddes för 18 år sedan har förändrat Kinas ekonomiska och sociala struktur på ett häpnadsväckande sätt. De kinesiska ledarna vet att reformerna måste fördjupas och utvidgas, om man vill förverkliga målsättningen om en "socialistisk marknadsekonomi", vilken är förankrad i den kinesiska författningen, före nästa årtusende. Kina har en lång väg att vandra innan landet har en äkta marknadsekonomi. Med hänvisning till de uttalade sociala ambitionerna måste man vid denna process även främja och utveckla skyddet av sociala rättigheter, inklusive rätten att bilda arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer. En stor utmaning för framtiden är reformen av de statliga företagen och uppbyggnaden av ett socialt skydds nät för att kunna motverka följderna.

Under de senaste åren har Kina gradvis genomfört en liberalisering av sin handelspolitik. Bland annat har tullarna sänkts, företagens handelsrättigheter förbättrats, en enda växelkurs införts och utländska investeringar genomförts i landet. Dessa åtgärder innebär visserligen betydande framsteg, men de är inte tillräckliga på långa vägar. Exempel: den kinesiska staten har i stor utsträckning monopol på import- och exporträttigheterna — skyddstullar på många konsumtionsvaror — icke tullrelaterade hinder — licenser och fastställande av kvoter.

3.5. Samarbetet mellan EU och Kina bör utvecklas i tre huvudriktningar:

3.5.1. Den kinesiska regeringen har insett vilka akuta brister det finns i utbildningssystemet. EU borde därför utforma ett konkret utbildnings- och fortbildningsbidrag. I Shanghai finns redan China Europe Business School. En möjlighet vore att starta ett permanent institut för fack- och yrkesutbildning med denna skola som modell. Dess uppgift skulle vara att avhjälpa bristen på kvalificerade arbetare inom områden som sträcker sig från ingenjörsverksamhet till bokföring.

3.5.2. De ekonomiska och sociala reformerna borde få ett starkare stöd med hjälp av ett omfattande program. Detta skall riktas till enskilda människor av olika yrkeskategorier på livets alla områden. Framför allt bör

man med eftertryck främja utvecklingen av ett rättvist och väl fungerande system som säkerställer rättvisan inom förvaltningen (lagstiftningen). Man borde också inrätta ett utbytesprogram i hela Europa för unga advokater, domare och tjänstemän inom kriminalvården, vilket skulle ge möjlighet till praktik vid europeiska civilförvaltningsdomstolar och eventuellt även vid förvaltningsdomstolar och utvalda rådgivningsföretag i rättsliga frågor.

3.5.3. Samarbete på företagsnivå: stöd till den allmänna utvecklingen av Kinas affärsvärld, uppbyggnad av moderna fackkunskaper, något som är absolut nödvändigt för ledningen och förvaltningen av den moderna kinesiska ekonomin, tillhandahållande av information och underlättande av direkta kontakter mellan affärsmän.

3.6. Två områden med särskild framtidspotential är miljöfrågor och vetenskapligt och tekniskt samarbete:

Kinas miljöproblem beror för det första på systemet — dåliga kunskaper om de långsiktiga följderna av passivitet — och har för det andra teknologiska förklaringar eller beror på att Kina inte anser sig kunna ta på sig kostnaderna för miljöförbättringar. EU måste därför i så stor utsträckning som möjligt bidra med fackkunskaper beträffande problemlösning och teknologi — inklusive miljövänlig teknologi, framför allt metoder för ren kolförbränning. Vid samtliga initiativ måste man till fullo utnyttja den europeiska affärsvärldens vilja att utforma ett teknologiskt partnerskap med Kina på lång sikt. Ett vetenskapligt och tekniskt samarbete skulle kunna bidra till att finna vetenskapliga lösningar på globala problem.

4. Ekonomiska och sociala kommitténs kommentarer till riktlinjerna för de framtida relationerna mellan EU och Kina

4.1. Mänskliga rättigheter

4.1.1. Ekonomiska och sociala kommittén stöder med eftertryck "engagemanget för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter", vilket står i centrum för EU:s politik runt om i världen. Det finns betydande dokumentation om Kinas kränkningar av såväl politiska och medborgerliga som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det är helt klart att landet står inför enorma problem i och med den ekonomiska utvecklingen, men detta får inte rättfärdiga fortsatta kränkningar av de grundläggande mänskliga rättigheterna. EU reagerar med oro på brott mot de mänskliga rättigheterna, inte bara därför att de utgör en orättvisa, utan även på grund av en övertygelse om att iakttagandet av den internationella uppfattningen om mänskliga rättigheter och acceptans av politisk liberalisering är en avgörande förutsättning för långsiktig social och politisk stabilitet.

4.1.2. EU har för avsikt att vidta åtgärder för att främja de mänskliga rättigheterna på tre nivåer. För det första: EU kommer att stödja eventuella ansträngningar i Kina som görs i avsikt att åstadkomma en öppning och liberalisering på alla livets områden, inklusive samhällsliga och ekonomiska områden. Detta kommer oundvikligen att påskynda utvecklingen av ett civilt samhälle som vilar på en rättsstatlig grund. För det andra: EU kommer i sin bilaterala dialog med Kina systematiskt och regelbundet att diskutera frågan om de mänskliga rättigheterna. För det tredje: EU kommer att inbegripa det internationella samfundet i dialogen via multilaterala organ, till exempel FN. Genom antagandet av deklarationen och handlingsprogrammet från Världskonferensen om mänskliga rättigheter i Wien i juni 1993⁽¹⁾ är ramen för dessa aktiviteter klart angiven⁽²⁾.

4.1.3. I diskussioner med Kina bör man visserligen från EU:s sida vara öppen för de problem och villkor som är specifika för Kina, inklusive kulturella frågor, men det är oacceptabelt när de kinesiska myndigheterna använder dessa som argument för en egen tolkning av de standarder som gäller för de universella mänskliga rättigheterna. Sådana standarder får endast bli föremål för "flexibel tolkning" om formuleringen av dessa standarder uttryckligen föreskriver flexibilitet.

4.2. Ekonomiskt och socialt samarbete

4.2.1. ESK välkomnar uttryckligen den politik som har förts av Europeiska unionens råd och kommission med stöd på medellång och lång sikt för reformansträngningarna i Folkrepubliken Kina med dess mångtusenåriga kultur, en stat med världens största befolkning på 1,21 miljarder människor på en yta av 9,6 miljoner kvadratkilometer.

4.2.2. Detta flitiga folk står politiskt och ekonomiskt inför en stor och snabb utveckling som inte bara kommer att utöva ett påtagligt inflytande över USA och Asien, utan i synnerhet kommer att vara av växande betydelse för Europa.

4.2.3. Ett konsekvent stöd till den påbörjade svåra processen att genomföra ekonomiska och sociala reformer ligger helt och hållet i Europas intresse för att i ett förtroendefullt samarbete på medellång och lång sikt göra det möjligt att förverkliga gemensamma uppgifter.

4.3. Enligt ESK:s uppfattning krävs det därtill en praktisk förstärkning av samarbetet och en utvidgad fri och öppen dialog om alla frågor av gemensamt intresse inklusive de samhällsorganisationer som redan finns, vilka förändras genom reformprocesserna, även om de beror på olika politiska, ekonomiska och sociala faktorer.

(1) Kommissionens meddelande av den 5 juli 1995, dok. KOM(95) 279 slutlig.

(2) FN:s generalförsamlingens resolution.

4.3.1. ESK anser att denna ständiga dialog mellan socioekonomiska grupper från båda sidor kräver att det skapas en institutionell ram, så att arbetet tillförs en dynamik, inte bara genom uttalanden — hur värtaliga de än är — utan även i praktiken.

Till förfogande som samtalspartner i denna viktiga fråga står "National Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference (CPPCC)"⁽³⁾.

4.4. Förslag till förbättringar av samarbetet

4.4.1. Till grund för dessa kommentarer ligger ett förbättrat och utvidgat ekonomiskt och socialt samarbete i vid bemärkelse på de olika verksamhetsområdena, under medverkan av arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer. Av det stora antal förslag som inkommit till ESK kan därför endast några av de viktigaste räknas upp. Det föreligger alltså inga anspråk på fullständighet.

Bland annat följande förslag har framkommit:

4.4.2. Harmonisering av de tidigare störda handelspolitiska relationerna på grund av avsevärda meningskiljaktigheter på båda sidor och vidtagande av förtroendeskapande åtgärder mellan affärspartner för att befästa de traditionella handelsrelationerna mellan Europa och Kina.

4.4.3. Ett stegvis införlivande av Kina i världsekonomin och främjande av ett snabbt inträde i WTO. Vid ett sådant medlemskap i WTO måste det finnas garantier för att Kina kan uppfylla de omfattande förutsättningarna för medlemskap i WTO och för att WTO-systemet samtidigt förblir intakt. Samarbete och tekniskt bistånd från EU kan hjälpa Kina i förberedelsearbetet för att uppfylla WTO-kraven.

4.4.4. Skydd för mänskliga rättigheter genom att Kina — i såväl lagstiftningen som i praktiken — börjar tillämpa FN-stadgan om politiska och medborgerliga rättigheter och om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt ILO:s konventioner om grundläggande mänskliga rättigheter, dvs. om förenings- och organisationsfrihet, rätt att sluta kollektivavtal, om tvångsarbete och diskriminering i arbetet och vid anställning.

(3) CPPCC grundades 1949 och består av företrädare för Kinas kommunistiska parti, företrädare för demokratiska partier, partilösa, företrädare för folkrörelseorganisationer, etniska minoriteter och olika samhällsområden samt även av offentliga personer och hemkomna utlandskineser. CPPCC har 2 099 medlemmar och ett ständigt utskott på 315 medlemmar. CPPCC:s huvuduppgifter är att vara ett politiskt rådgivningsorgan, utöva demokratisk kontroll och organisera deltagandet i regeringspolitiken och diskussion av politiska, ekonomiska, kulturella och sociala frågor, även på regional och lokal myndighetsnivå.

4.4.5. Arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer skall ha rätt att arbeta självständigt, i enlighet med relevanta ILO-konventioner.

4.4.6. Förbättring av ramvillkoren för en snabb utbyggnad av investeringar på medellång och lång sikt i Folkrepubliken Kina och främjande av samriskföretag, i synnerhet för små och medelstora företag där lantliga provinser och utkantsregioner medvetet inkluderas.

4.4.7. Fördjupning av det vetenskapliga och tekniska samarbetet, skol- och utbildningsåtgärder, samarbete med universitet, högskolor och språkinstitutioner samt ett utbyte som inriktas på professorer och studenter, unga tekniker och hantverkare.

4.4.8. Främjande av och hjälp med brådskande och nödvändiga miljövårdsåtgärder, utbyggnad av infrastrukturen och förbättrad energiförsörjning.

4.4.9. Inom ramen för de ekonomiska och sociala reformerna bör stöd i första hand ges till åtgärder som främjar kvinnor, barn och ungdomar samt bekämpar fattigdom.

4.4.10. En generell och omfattande utvidgning av informationsmöjligheterna för att föra européerna och kineserna närmare varandra och för att den kinesiska befolkningen skall få bättre kunskaper om och förståelse för Europa.

5. ESK:s särskilda kommentarer till riktlinjerna för de framtida relationerna mellan EU och Kina

5.1. Ekonomiska och sociala kommittén är medveten om att det på kort sikt inte kommer att vara möjligt för Kina att bli medlem i WTO. En mängd åtgärder bör emellertid vidtas redan i förväg.

I detta sammanhang önskar ESK:

5.1.1. En snabb och omfattande liberalisering på båda sidor och kontroll av de påbörjade insatserna mot dumpning för att befria handelsutbytet från omfattande protektionistiska åtgärder och en tullpolitik från båda parter sida som gör det möjligt att utbyta varor på ett långsiktigt, friktionsfritt och säkert sätt.

5.1.2. Bättre informationsmöjligheter om varuutbytet och dess villkor genom att inrätta en fullt modern databank som ständigt är uppkopplad.

5.1.3. Inom ramen för utbyggnaden av handelsrättigheterna vore det fördelaktigt att förhandla fram rättsföreskrifter som reglerar rätten till etablering i Kina och skapar tydligare regler för försäljning av produkter samt ger advokater, banker, försäkringsbolag, speditorsfirmer och revisorer rätt till etablering.

5.1.4. Den nya lagen i skiljedomstolsordningen för China International Arbitration Commission (CIETAC) från 1995 kräver en snabb komplettering beträffande bestämmelserna om tidsfrister.

5.1.5. EU-kommissionen ombeds att vid förhandlingarna insistera på att företag med utländskt kapital (samriskföretag) också får importera varor och försälja dem i Folkrepubliken Kina för att komplettera sitt produktsortiment.

5.1.6. Det vore mycket bra för det växande handelsutbytet om Folkrepubliken Kina regelbundet kunde offentliggöra en aktuell uppställning över gällande importrestriktioner (importlicenser, importkvoter och importkontroller) och meddela vilka bestämmelser som har avskaffats eller införts utan att det har offentliggjorts. Trots ömsesidiga beklaganden klagas det i affärskretsar fortfarande över detta problem.

5.1.7. I enlighet med principen om absolut ömsesidighet borde de inskränkande bestämmelserna för utländska representationskontor och deras medarbetare regleras på ett snabbt och tillfredsställande sätt liksom de inskränkande bestämmelserna om utlänningars verksamhet i samriskföretag.

5.1.8. Som representant för socioekonomiska intressegrupper i EU:s medlemsstater hyser Ekonomiska och sociala kommittén i detta sammanhang ett speciellt intresse för grundläggande internationella arbetsstandarder. Kommittén hoppas att Kina är redo att ratificera ILO-konventionen om organisationsfrihet, om rätten att sluta kollektivavtal, om tvångsarbete och om diskriminering i arbetet och vid anställning, och i synnerhet hoppas kommittén att åtgärder vidtas snarast möjligt för att få bukt med de allvarliga problem som för närvarande föreligger vad gäller grundläggande fackliga rättigheter.

Kina är ILO:s största medlemsstat och bör uppmuntras till att ratificera och tillämpa ILO-konventionerna nr 87 och 98 om förenings- och organisationsfrihet, precis som en överväldigande majoritet av ILO-medlemsstaterna redan har gjort, inklusive de flesta utvecklingsländer.

5.2. Kina har fått nya och förbättrade möjligheter att integreras i världshandelssystemet genom de förändringar av utrikeshandeln som trädde i kraft den 1 april 1996 och som utgör det största liberaliseringspaketet sedan 1979. Importtullen på över 4 000 varuslag har sänkts med i genomsnitt över 30 %.

Den genomförda sänkningen av tullen från i genomsnitt 35,9 % till 23 % skiljer sig emellertid klart från det kinesiska tillkännagivandet från 1994 om att sänka tullarna till i genomsnitt 17 %. Denna utfästelse om en sänkning till 17 % är kopplad till ett inträde i WTO och kommer därför inte att införas omedelbart.

På APEC-konferensen i Manila i november 1996 tillkännagav Kina att den genomsnittliga tullsatsen skulle sänkas till 15 % till år 2000.

5.3. En annan förändring som också trädde i kraft den 1 april 1996 gäller utländska investerare. Från och med denna tidpunkt måste de betala importtull och mervärdesskatt för import av utrustning och råvaror. Undantag beviljas endast för företag som hade fått tillstånd att etableras redan före den 1 april 1996. I utkastet till den nya femårsplanen motiverade den kinesiska regeringen avskaffandet av den förmånliga tullen för samriskföretag med att utlänningar skall likställas med den inhemska befolkningen.

Utländska investerare missgynnas inte bara av investerings- och handelshinder som inte består av tullar och avgifter, utan även av att de kinesiska företagen ofta lyckas slippa undan avgifterna.

5.4. Ett effektivt samarbete på den omfattande miljöpolitikens område med målsättningen att anpassa ländernas miljövårdsnormer till varandra kräver inte bara att marknaden öppnas, utan även den kinesiska miljöpolitiken gentemot Europa.

Informationsutbytet skulle kunna intensifieras och institutionaliseras. Europas näringsliv och experter borde inbegripas i en dialog om miljön. Europeiska expertkunskaper beträffande miljöbeslut och miljöteknologi borde vidareförmedlas och en framgångsrik och praktisk tillämpning i Kina — med energisektorn som exempel — borde möjliggöras.

5.5. Vi delar till fullo Europeiska kommissionens uppfattning att det är nödvändigt att inrätta ett kinesiskt nätverk av företagsinformationscentra och att inleda direkta företagskontakter med hjälp av ett överenskommet samarbetsprogram för handels- och investeringsseminarier för affärsmän, vilka skall äga rum i Europa och Kina för att främja spridandet av information som är relevant för näringslivet i båda riktningarna. Detta kan framför allt de små och medelstora företagen dra nytta av.

5.6. Det skattesystem som gäller för utländska företag är ett mycket centralt problem. Det verkar inte finnas några klara regler för beskattning av vare sig företagens vinster eller omsättning.

Att förhandla med skattemyndigheten ter sig ofta mycket svårt och det verkar ibland vara fråga om diskriminering på basis av nationalitet eller investeringens förväntade utdelning. Ansträngningar måste göras för att få tillstånd klara regler.

5.7. Utbildning

ESK anser att utvecklingen av de mänskliga resurserna är ytterst viktig. Det bör därför ges bidrag till utbildning.

Vi välkomnar EU:s förslag att det skall komma nya initiativ efter det att det har inrättats en Business School i Shanghai. Till dem hör ett program för att bygga upp kontakter och nätverk mellan enskilda institutioner för högre utbildning i Kina och inom EU och även möjligheter för kinesiska studenter att få ta del av europeiska kunskaper och erfarenheter, vidare ett program för fack- och yrkesutbildning som är konkret inriktat på sådana kinesiska behov som marknadsaktörerna har angivit.

Det kommer säkert också att bli nödvändigt att utbilda de blivande europeiska ledarna bättre. Utbildning av fler sinologer i samband med ekonomistudier och förståelse för kulturella egenheter är exempel på områden där det kan krävas konkreta åtgärder.

De ekonomiska och sociala reformerna bör få ytterligare stöd genom utbildning och teknisk hjälp inom reformens nyckelsektorer. Man bör även inbegripa nya områden, till exempel copyright, kvalitetssäkring, standardisering och offentlig upphandling samt främja utvecklingen av yrken inom rättsväsendet. Eftersom det för närvarande inte finns någon modern rättslig ram, måste den betydelsefulla utvecklingen av yrken inom rättsväsendet uppmuntras.

5.8. Hongkong och Macao

EU följer med stort intresse återförandet av dessa båda territorier under kinesisk överhöghet. De långtgående autonoma rättigheter för de båda speciella förvaltningsområdena som bekräftats i deklarationerna är av stor betydelse för en positiv utveckling i framtiden. Båda territorierna spelar en nyckelroll som inkörspport till olika regioner i Kina. De skulle kunna vara utmärkta förmedlare av en förstärkt handels- och investeringsverksamhet.

I synnerhet när det gäller Hongkong kommer det säkerligen att visa sig om Kina menar allvar med att vissa demokratiska institutioner som kännetecknar Hongkongs samhällssystem verkligen kommer att övertas och att autonoma rättigheter kommer att bibehållas som man utlovat (one country, two systems). Kommittén vill i detta sammanhang uttrycka sin oro med anledning av Kinas uttalande i mars förra året att man skall ersätta Honkongs lagstiftande råd (LegCo) med en provisorisk lagstiftande församling, som väljs av ett organ utsett av Kina. Kina har sagt att denna lagstiftande församling kommer att upphäva Hongkongs grundlag.

Mot denna bakgrund välkomnar kommittén slutsatserna från Europeiska rådet i Dublin den 13-14 december 1996. Det betonas där att Europeiska unionen fullt ut stöder den specifika status som Hongkong har som "speciellt administrativt område" (Special Administrative Region — SAR) och på alla sätt stöder Hongkongs invånare, inklusive deras rätt till sådana representativa

demokratiska institutioner som redan finns upprättade, och att EU vill se en lugn och smidig överföring av regeringsmakten i Macao i december 1999. Med stort intresse ser kommittén fram emot att få ta del av kommissionens meddelande om ekonomiskt samarbete med SAR Hongkong.

Kina har klargjort att efter den 1 juli 1997 kommer diplomatiska beskickningar i Hongkong endast att ha rättslig status i Hongkong och Macao. För närvarande har en del beskickningar personal som även är ackrediterade i Kina och som har tillåtelse att verka där. Kinas politik går ut på att uppmuntra EU:s medlemsstater att upprätta konsulat i Guangzhou. Denna politik kan innebära vissa svårigheter, särskilt för de mindre medlemsstaterna.

EU borde i enlighet med sitt uttalande om de politiska relationerna i kommissionens meddelande om "Europeiska unionens långsiktiga politik gentemot Kina" ⁽¹⁾ (dok. KOM(95) 279 slutlig) hålla sig informerad om utvecklingen i Hongkong och ständigt delta i dialogen med den kinesiska partnern. Kommittén kommer att med särskilt intresse följa utvecklingen vad gäller respekten för arbetstagares och arbetsgivares förenings- och organisationsfrihet och rätten att sluta kollektivavtal. Kommittén kommer att ta upp dessa frågor i den fortlöpande dialogen med Kinas CPPCC.

5.9. *Icke-statliga organisationer*

I Kina finns det inga icke-statliga organisationer enligt västerländsk modell.

Organisationer som Rädda barnen, Oxfam och Médecins sans Frontières (Läkare utan gränser), vilka har arbetat många år i Kina, har med framgång byggt upp förtroende och förståelse mellan parterna. De har på ort och ställe bevisat sin vilja att göra insatser och därmed sin trovärdighet genom att påbörja mindre projekt som har fått stöd av EU och Unesco.

Rädda barnen har till exempel genomfört synnerligen lyckade daghemsprojekt och anses främja utvecklingen. Trots att icke-statliga organisationer alltså har fått ett något förbättrat anseende, bedriver Kina inte någon nationell politik för att inrätta några icke-statliga organisationer eller några filialer till sådana organisationer.

Med tanke på ökande ömsesidig öppenhet och förståelse skulle ESK anse det vara mycket positivt om Kina utfärdade rättsliga föreskrifter om föreningsfriheten. Detta skulle främja framväxten av äkta oberoende icke-statliga organisationer och därmed underlätta deras värdefulla välgörenhetsarbete.

5.10. *Kvinnor*

All China Womens Association är ett enormt stort förbund som påminner om en regeringsorganisation

med till synes långtgående befogenheter och kompetens som finansieras av regeringen. Som paraplyorganisation omfattar den 500 grupper och det nybildade China Womens' College som skall utbilda kvinnlig förvaltningspersonal.

Det uttalade målet för denna organisation är att tillvarata kvinnors rättigheter och att främja jämställdheten. Den har bland annat sagt att FN-konferensen år 1995 och de 12 viktiga handlingsområden som angavs där har hjälpt organisationen i dess arbete och att regeringen fokuserar kvinnofrågan i ett nytt program med koncentration på 11 frågor under tidsperioden 1995-2000.

Det finns program för att minska analfabetismen som i Kina sägs uppgå till 14 procent, och av dessa är 70 procent kvinnor. Det är ett uttalat mål för regeringen att sänka antalet kvinnliga analfabeter med 3 miljoner per år. Man uppmanar därför läs- och skrivkunniga kvinnor att bli "lärare" på fritiden. De nya undervisningsmetoder som tillämpas i detta projekt, där grundläggande färdigheter i läsning och skrivning förmedlas i samband med yrkesutbildning, har fått beröm av FN.

Man har lagstiftat om födelsekontroll med utgångspunkt i folkmängden och i de tillgängliga resurserna. I praktiken tillämpas denna politik på lika många sätt som det finns olika typer av eftersatta kvinnor som tillhör etniska minoriteter, men regeringens politik går ut på att eftersträva jämställdhet för kvinnor och för detta ändamål tillsätta en kommission som skall arbeta med frågor som gäller kvinnor och barn.

Det finns ett nätverk som består av 136 kvinnoorganisationer, av vilka somliga är specialiserade på särskilda frågor, till exempel vetenskaps- eller familjefrågor, och dessa organisationer är mycket bekymrade över problemet med att barn som inte har några syskon blir bortskämda. Dessa organisationer informerar kvinnor som kan läsa om sin verksamhet med hjälp av 74 olika tidskrifter.

Programmet för 1995-2000 — det första omfattande programmet för utveckling av kvinnofrågor — handlar om tillvaratagande av kvinnors lagstadgade rättigheter, om bekämpning av problem för kvinnor inom utbildningsväsendet och sjukvården, nya former för kvinnors sysselsättning, förbättrade arbetsvillkor, införande av en miniminivå för den sociala tryggheten beträffande kostnader för mammaledighet, vaccinationsprogram och till och med en kampanj för uppdelning av hushållsarbetet mellan män och kvinnor!

Den viktigaste prioriteringen är emellertid att nå fram till de 10 miljoner kvinnor som lever i områden som kännetecknas av fattigdom och åtminstone ge dem yrkeskunskaper.

5.11. *Problem för arbetstagarorganisationer och fackföreningar*

5.11.1. Den ekonomiska reformprocessen har skapat, och fortsätter att skapa, enorma sociala och arbetsmark-

(¹) Ej officiell titel.

nadsmässiga problem. En del av dessa är nya, medan andra fanns redan före 1979 men märks tydligare nu eller har förvärrats.

5.11.2. De kostnader, socialt och mänskligt sett, som hör samman med ansträngningarna för att komma till rätta med dessa problem är även de enorma. Allvarliga exempel är massarbetslöshet, arbetskraftsrörlighet och bristande social trygghet.

5.11.3. Det åligger framför allt regeringen och partiet att ta itu med dessa problem. Det finns inga oberoende organisationer för arbetstagare och arbetsgivare som skulle kunna spela en roll i detta sammanhang. På arbetsgivarsidan har inte mycket hänt sedan den första fasen i den ekonomiska reformprocessen. Fackföreningarna kontrolleras fortfarande noga av regeringen och partiet. Regeringen har upprättat ett fackföreningsmonopol till förmån för All China Federation of Trade Unions (ACFTU). Fackföreningar som bildas utan godkännande från ACFTU är olagliga. Detta är ett uppenbart brott mot ILO-konventionen om organisationsfrihet. Arbetstagares försök att bilda oberoende fackföreningar har brutalt slagits ned. Under de senaste åren har ACFTU dragit igång organisationskampanjer bland arbetare på företag som är (delvis) utlandsägda och visat ett ökat intresse för kollektivavtal inom såväl dessa företag som inom kinesiska företag.

5.11.4. Vad beträffar övriga grundläggande mänskliga rättigheter i ILO-konventionerna, utgör tvångsarbete ett stort problem i Kina. Majoriteten av dem som dömts

till fängelsestraff eller arbetsläger, inklusive politiska fångar, arbetar vanligtvis för låg lön eller ingen lön alls. Det finns trovärdiga rapporter från organisationer för mänskliga rättigheter som beskriver fall där fångar som hålls i förvar i väntan på rättegång sätts i tvångsarbete.

En del fångelser eller straffläger har i kontrakt med vanliga företag avtalat att fångar skall utföra fabriks- och monteringsarbete. Det har uppstått konflikter mellan Kina och några av Kinas handelspartner med anledning av att Kina exporterar produkter som tillverkas av fångar. 1991 upprepade den kinesiska regeringen sitt tidigare beslut som förbjuder export av sådana varor.

5.12. *Strategiskt samarbete*

Kinas roll för att upprätthålla den globala balansen är redan nu viktig och kommer att bli än viktigare. Samarbetet mellan EU och Kina måste följaktligen ha en strategisk dimension. Syftet skall vara att inom ramen för FN och internationella organisationer etablera ett effektivt och demokratiskt internationellt rättssystem.

En institutionaliserad kulturdialog mellan EU och Kina är något som med tiden också blir allt viktigare. Med tanke på risken för en kulturkonfrontation under det kommande seklet måste vi arbeta med alternativa scenarier och verkligheter. Man skulle därför kunna etablera en institutionaliserad kulturdialog med Kina, baserad på en mångkulturell modell för den kulturella utvecklingen under det kommande seklet.

Bryssel den 19 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Den ekonomiska situationen i Kina

1.1. Den nionde femårsplanen (1996-2000)

Den nionde femårsplanen förutspår en genomsnittlig årlig tillväxttakt på 8-9 % och en inflationstakt på 7-8 %. Investeringarna antas öka med 30 %.

För att stabilisera ekonomin och därmed också bibehålla samhällslugnet bör man framför allt investera mer i jordbruket. Man bör också i högre grad förlägga industrier till landsbygden för att absorbera sådan arbetskraft som frigörs från jordbruket. Grundandet av nya städer spelar en viktig roll i detta sammanhang. Bara under de tio senaste åren har över 300 städer grundats i Kina.

De små och medelstora företag som är i statlig ägo — det finns för närvarande omkring 100 000 — bör moderniseras genom kapitaltillskott till både produkter och ledningen.

På lång sikt kommer, enligt ekonomiska experter från Beijing, endast drygt 1 000 av de 100 000 stora och medelstora företagen att finnas kvar. De andra måste antingen "simma eller drunkna" på marknaden.

Eftersom en friställning av arbetskraft endast kan genomföras i den mån nya arbetstillfällen skapas, kommer denna strukturrationalisering att låta vänta på sig. I en studie från regeringen uppskattar man att denna utveckling kommer att ta ytterligare 30 år.

Ett problem kommer emellertid att bestå: omkring 48 % av de statliga företagen gör förlust och tendensen är närmast stigande.

Kinas utlandshandel, som 1994 uppgick till 236,7 miljarder USA-dollar, bör vid utgången av nästa femårsplan uppgå till 400 miljarder USA-dollar.

Detta bör framför allt bli möjligt genom att industriernas internationella konkurrenskraft förbättras genom en fortsatt modernisering av de industriella sektorerna, särskilt elektronik- och verkstadsindustrierna.

Därmed utvecklas Kina med rasande fart mot att bli en leverantör av sådana produkter som européerna egentligen anser vara sin starka sida.

Utvägen kan bara bestå i att Europa å ena sidan bevakar sitt teknologiska försprång genom investeringar och, å andra sidan, att europeiska företag genom de investeringar som nu görs tar del i Kinas framtida ekonomiska framgångar.

1.2. Det ekonomiska läget 1995/1996

Under de kommande fem åren skall den kinesiska ekonomin enligt det statliga planeringsutskottet ha en årlig reell genomsnittstillväxt på 8-9 %, detta efter ett årsgenomsnitt på 11,7 % åren 1991-1995. Inflationen — som under den gångna femårsplanen 1991-1995 låg på i genomsnitt 11,6 % per år — har Beijing för avsikt att pressa ned till 8-9 %. Svångremspolitiken kommer att fortsätta, även om förväntningarna och det politiska trycket på en uppmjukning av penningpolitiken ökar och man inte kan utesluta åtminstone mindre lättnader.

Trots överhängande problem — som den otillräckliga utvecklingen av jordbruket, de ökande klyftorna mellan de östra delarna med hög tillväxttakt och inlandet som hamnar på efterkälken, den nödlidande offentliga sektorn — ser ledningen i Beijing positivt på den fortsatta ekonomiska utvecklingen.

Den statliga industrin förblir ett av reformpolitikens sorgebarn. Kina sitter i kläm mellan en stigande inflation och högre arbetslöshet. Svångremspolitiken skulle egentligen ha tvingat fram ytterligare friställningar, men det har inte varit acceptabelt ur socialpolitisk synpunkt.

Om Kina vill stoppa utflyttningen från inlandet till de rika kustområdena och säkra en balanserad ekonomisk utveckling, måste man göra större ansträngningar än hittills. Att ensidigt gynna de östra områdena, som man tidigare gjort, har haft till följd att av hundra renmimbi som investerades i fasta anläggningstillgångar kom 18 från utlandet, medan motsvarande siffra för inlandet bara var 2.

Kinas BNP steg 1995 med 10,2 % i reella termer. Därmed klarar Kina en viktigt förutsättning för att hela ekonomin skall kunna "landa mjukt". 1994 uppgick BNP-tillväxten till 11,8 %, 1993 till 13,4 %, med fara för en överhettad ekonomi.

Den pågående svångremspolitiken visar nu de första resultaten när det gäller kampen mot inflationen. 1995 uppgick inflationen till 14,8 %.

De privata insättningarna på banker och regionala kreditkooperativ steg oavbrutet även 1995. Privatpersonernas totala tillgodohavanden uppgick 1995 till 3 550 miljarder renmimbi, vilket innebär att de sedan årets början stigit med 40 %.

De utlandsinvesteringar som enbart utvecklat den regionala strukturen i de rika östra områdena fortsatte under 1995 och 1996. Över 70 % gick till provinserna respektive städerna Guangzhou, Fujian, Shanghai osv. Inget gick till Tibet eller inre Mongoliet.

Inlandsprovinsernas missnöje över att deras områden missgynnas kommer därmed att öka ytterligare. Beijing har sedan länge inte kommit med mer än tomma ord i denna fråga. Följderna av den ensidiga utvecklingspolitiken — undersysselsättning på landsbygden och en ökande migration till städerna — kommer därför att bli allt explosivare.

De utländska investeringarnas utveckling kan vid en första anblick tyckas oproblematisk. Investeringarna i utländskt kapital i realiserade projekt uppgick 1995 till 37,7 miljarder USA-dollar, omkring 11,7 % mer än föregående år. Tillsammans med den positiva bytesbalansen gjorde nämnda investeringar att den kinesiska valutareserven 1995 steg till 73,6 miljarder USA-dollar och det totala värdet av hittills investerat utländskt kapital till 133,4 miljarder USA-dollar. Tillväxttakten för nykontrakterade investeringar sjönk visserligen 1995 med nästan 20 % till 10,9 %.

En anledning bland andra till att de utländska investeringsprojekten minskat är att regeringens stränga penningpolitik inte hjälper de lokala bankerna att kunna garantera finansiering för de kinesiska parternas andelar i samriskföretag.

Man kan emellertid notera en förbättring i projektens struktur. Tidigare stod andelen spekulativa investeringar, framför allt i fastighetssektorn, för omkring en tredjedel av de totala utländska investeringarna, som till större delen kommit från Hongkong, Taiwan och Singapore. Numer investeras mer i produktionsföretag, och i samband med detta har särskilt antalet samriskföretag för tillverkning av stora maskiner, elektronik samt produkter för infrastruktur respektive transport och förädling av råvaror ökat.

1.2.1. Den kinesiska utrikeshandeln ökade 1995 med 26,3 %. Handelsbalansöverskottet uppgick till 1 miljard USA-dollar: exporten var 126,0 miljarder och importen 106,3 miljarder.

EU har tappat andelar som handelspartner under året, till förmån för grannländerna vid Stilla havet. EU:s andel av Kinas import sjönk 1995 till 15 %. Som en följd av det passerades Frankrike (nu på trettonde plats) av Canada och Malaysia på listan över största leverantörer, och Storbritannien (femtonde plats) passerades dessutom av Indonesien. Av Kinas 10 viktigaste handelspartner är nu bara två europeiska — Tyskland och Italien.

Generellt sett uppvisar Kinas handel med Ostasien den högsta tillväxttakten. Varuutbytet med ASEAN-länderna ökade med 50,5 %, nära följt av Korea med + 47,1 %, Japan + 26,9 %, Hongkong + 20,1 % och Taiwan + 16,8 %.

Den kinesiska exportens struktur har sedan 1995 allt mer präglats av förädlade produkter, som det året utgjorde 86,5 % av exporten. Exporten av maskiner och fordon har varit särskilt expansiv. Här ökade leveranserna med 61,3 %, medan den traditionellt viktigaste exportposten beklädnadsprodukter bara ökade med 8 %.

I motsats till detta var ökningen av intäkterna från förädlade produkter under genomsnittet med sina 8,1 %. Den kinesiska regeringens nuvarande svängrempolitik har till och med lett till att de traditionellt största importposterna maskiner och fordon för första gången sedan reformpolitiken påbörjades uppvisar en negativ utveckling med 1,4 %.

År 1995 efterfrågades också elektroteknik- och elektronikprodukter (+ 34,9 %) och kemiprodukter (+ 49,4 %). Denna trend fortsätter även 1996. EU är den viktigaste leverantören av den modernaste tekniken (till exempel fiberoptiknät inom telekommunikationen). Fram till juni 1996 undertecknade Kina 3 297 kontrakt om import av teknik från EU motsvarande ett värde av 26,5 miljarder USA-dollar. Det motsvarar 48,6 % av den totala teknologiimporten.

Importen från EU ökade totalt med 7,3 %, därav import från Italien med 0,7 %, Frankrike 10,6 %, Storbritannien 7,6 % och Tyskland 5,9 %. Ökningen av leveranstakten från huvudkonkurrenterna var betydligt högre: Japan + 11,3 %, USA + 14,3 %, Taiwan + 11,0 % och Korea + 40,9 %.

Med tanke på den förväntade ihållande kinesiska ekonomiska tillväxten kan man förutse varaktiga konsekvenser för världens råvaru- och livsmedelsmarknader.

I detta sammanhang förtjänar det att påpekas att Kinas andel av världens befolkning är 22 %, andelen utnyttjad jordbruksareal 7 %, utnyttjade färskvattentillgångar också 7 % och olje- och kolreserver 2 respektive 11 %. Konsekvenserna av detta för framtiden är av mycket stor betydelse för EU:s långsiktiga näringslivspolitiska överväganden.

1.3. De senaste siffrorna och utvecklingen 1996⁽¹⁾

Den 19 januari 1997 offentliggjorde ministern för Kinas statliga planutskott, Chen Jinhua, de nyaste statistiska uppgifterna för 1996. Den kinesiska ekonomin har lyckats "landa mjukt". Istället för den förväntade tillväxttakten på 8 % och en prisstegring på 10 %, hamnade tillväxten 1996 på 9,7 % och inflationen på 6,1 % (i december 1996 bara 4,2 %).

Investeringarna steg nominellt med 18,9 % och reellt med 12,5 %. Försäljningen av konsumtionsvaror steg med 19,3 %, i reella tal med 12 %.

Exporten steg 1996 till 151,1 miljarder USA-dollar, dvs. en ökning med 1,5 %.

Importen steg med 5,1 % till 138,3 miljarder USA-dollar.

Utlandsinvesteringarna uppgick till 40 miljarder USA-dollar och valutareserven till 105 miljarder USA-dollar.

Minister Chen Jinhua förklarade att tillväxten kommer att fortsätta i Kina under den nionde femårsplanens andra år. Med avseende på den stabiliseringspolitik som påbörjats 1993 lovordade ministern "Deng-Xiaoping-teorin" om utveckling av en "socialistisk marknadsekonomi med kinesisk prägel". Även i framtiden måste makroekonomiska kontroller finnas som håller de marknadsekonomiska krafterna med deras strävan efter kortsiktiga vinster i schack.

Ministern medgav också att det fanns ekonomiska svårigheter: landets oljeraffinaderier utnyttjas bara till 70 %. Det finns för många textil- och polyesterfabriker. 45 % av de statliga företagen gör förlust. Företagens förluster uppgår officiellt för 1996 till 69 miljarder yuan (omkring 8,32 miljarder USA-dollar), vilket motsvarar en ökning med 45 % jämfört med 1995. De statliga företagens totala skuldsättning uppgår till 3,36 biljoner yuan (ca 405 miljarder USA-dollar).

De totala sparmedlen i Kinas samtliga banker uppgick den sista december 1996 till 3,85 biljoner yuan (464 miljarder USA-dollar). För att undvika kreditförluster i samband med hotande företagskonkurser har den kinesiska regeringen avsatt 30 miljarder yuan (omkring 3,6 miljarder dollar).

För att rädda de hårt belastade statliga företagen kommer man förutom massavskedanden framför allt att utlova skattelättnader och betalningsanstånd för räntebetalningar till bankerna.

På det hela taget ser den kinesiska ledningen positivt på 1997, vilket inte minst tycks bero på att Hongkong åter kommer att hamna under kinesiskt herravälde.

⁽¹⁾ Källa: Presentation i "Frankfurter Allgemeine Zeitung" den 20 januari 1997. Siffrorna speglar Kinas offentliga uppgifter.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Hantverkssektorn och småföretagen"

(97/C 158/09)

Den 19 december 1995 beslöt Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23, andra stycket, i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Hantverkssektorn och småföretagen".

Sektionen för industri, handel, hantverk och tjänster, som var ansvarig för det förberedande arbetet, utarbetade sitt yttrande på grundval av föredragande Antonello Pezzinis rapport av den 7 februari 1997.

Ekonomiska och sociala kommittén antog den 20 mars 1997 vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 följande yttrande med 112 röster för, 1 röst mot och 3 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Romfördraget från 1957 föreskrev inte någon särskild gemensam företagspolitik. Denna politik utvecklades först i början av 80-talet som en följd av att vitboken om den inre marknaden⁽¹⁾ förverkligades och att ny gemenskapspolitik utarbetades med syfte att skapa bättre villkor för en gynnsam företagsmiljö för de små och medelstora företagen på den inre marknaden 1992.

1.2. De små och medelstora företagens och hantverkssektorns betydelse fick sitt definitiva erkännande under rådsmötena i Edinburgh i december 1992, Köpenhamn i juni 1993 och på Korfu i juni 1994. Under dessa möten godkändes en rad initiativ, till exempel ett flerårigt åtgärdsprogram 1993-1996 för små och medelstora företag och den resolution som följde efter promemorian från det belgiska ordförandeskapet i rådet. Denna resolution uppmanar till att förstärka företagets konkurrenskraft, särskilt när det gäller de små och medelstora företagen och hantverksföretagen, och att öka sysselsättningen. Detta omvandlades sedan till Åtgärdsprogram för små och medelstora företag.

1.3. Hantverkssektorns och de små och medelstora företagens betydelse i den europeiska produktionsstrukturen visas här genom några siffror⁽²⁾: 99 % av de europeiska företagen har mindre än 250 anställda och man kan säga att det till största delen rör sig om små företag och hantverksföretag, eftersom cirka 93 % av företagen inom gemenskapen har mindre än 10 anställda.

1.4. De små och medelstora företagen står för mer än 2/3 av sysselsättningen inom gemenskapen och mikroföretagen (det vill säga företag med 0-9 anställda) svarar för en nästan lika stor del av sysselsättningen som de stora företagen (det vill säga 29 %). Under de senaste tre åren har 75 % av alla nya arbetstillfällen i Europa skapats inom de små och medelstora företagen och hantverksföretagen. Om man dessutom beaktar att

de små och medelstora företagen svarar för mer än 70 % av den totala omsättningen inom EU kan man dra slutsatsen att de små och medelstora företagen och hantverksföretagen utgör den ekonomiska och sociala ryggraden i gemenskapen.

1.5. För att konkret bemöta hantverksföretagarens verkliga behov genom att ge honom en betydelsefull roll i den ekonomiska utvecklingen och skapandet av nya arbetstillfällen presenterade EU för några år sedan en stödpolitik för hantverksföretag och små och medelstora företag.

2. Från Avignonkonferensen till Berlinkonferensen

2.1. Sedan den första Avignonkonferensen i oktober 1990 har kommissionen tillsammans med fackorganisationer ansträngt sig för att uppfylla hantverksföretagens krav. Konferensen föranledde flera åtgärder, till exempel Handledning för hantverks- och småföretagens branschorganisationer, pilotåtgärder för utbildning av makar som arbetar tillsammans, gränsöverskridande utbildning och utbildning i standardisering och kvalitetscertifiering. Det råder inget tvivel om att resultatet från dessa år är positivt. Även om kommissionen å ena sidan har börjat att tillmötesgå hantverkarnas och småföretagens krav förstärker de förändringar som tillkom under den första europeiska hantverkskonferensen i Avignon behovet av att fortsätta med utbyte och dialog mellan företagen, deras nationella och europeiska representanter samt med medlemsstaterna. Å andra sidan orsakar de strukturella utmaningarna som mikroföretagen måste ta itu med under den närmaste framtiden många problem.

2.2. De sistnämnda skulle kunna delas upp i externa och interna problem. På det externa planet ställs hantverkarna inför en konkurrensökning som främst beror på att:

— Den inre marknaden har skapats.

⁽¹⁾ Europeiska kommissionen, Vitboken om den inre marknaden, 1985.

⁽²⁾ Källa: Eurostat.

- Storföretagen har gått in på småföretagens och de mycket små företagens traditionella nischmarknader.
- Stora handelscentrum har skapats (stor- och supermarknader) där varje arbetare ersätter 3-4 arbetstillfällen inom hantverks- och handelssektorerna.
- Halvprofessionella tjänster inom gör-det-självs-sektorn har utvecklats.
- Svartjobbets betydelse har ökat.

2.3. Dessutom lider hantverkarna och småföretagarna av konkurrensstörningar på grund av otillräcklig och olämplig ekonomisk information. Det rör sig om allt från information om standardisering och kvalitetscertifiering till information om lagstiftning på miljöskyddsområdet, arbetssäkerhet etc. På det inre planet ställs hantverkarna och småföretagarna inför:

- Brist på finansiella medel.
- Ökade skattemässiga och administrativa bördor.
- Bristfälliga kunskaper i strategisk företagsledning och företagsorganisation.
- Problem med fortbildning för personalen.

2.4. Under den andra konferensen i Berlin i september 1994 identifierades företagets viktigaste problem när det gäller de socio-ekonomiska omvandlingarna inom EU. Konferensen utgjorde ett viktigt steg mot en ökad medvetenhet om hantverkssektorn på europeisk nivå⁽¹⁾ och ett nytt angreppssätt när det gäller kvaliteten på arbetet (förberedande konferenser). Vid Berlkonferensen presenterades 144 förslag som var riktade till kommissionen och andra gemensamma och nationella institutioner. Dessa förslag kan sammanfattas på följande sätt:

- Utökat deltagande av representanter för hantverkssektorn och småföretagen när man utarbetar gemenskapsbestämmelser.
- Ökad internationalisering av småföretagen och hantverksföretagen.
- Samarbete med de central- och östeuropeiska länderna.
- Förbättring av hantverkets status.
- Kunskaper om hantverkssektorns ekonomiska roll.
- Integration av småföretagen och hantverksföretagen på den inre marknaden.
- Yrkesinriktad fortbildning.
- Förenkling av administrationen.
- Gränsöverskridande zoner.

⁽¹⁾ Europeiska kommissionen, Hantverkssektorn och småföretagen — Nyckeln till tillväxt och sysselsättning i Europa — Resultat från andra Europeiska konferensen för hantverkssektorn och småföretagen, Berlin den 4 september 1995.

- Finansiering och tillgång till krediter.
- Ökad insyn i kommissionens organisation.

2.5. Kommissionen har gjort en bedömning av förslagen och kom fram till att cirka 50 % av dem redan har förverkligats antingen genom gemenskapspolitik eller genom åtgärder som genomfördes alldeles före konferensen. Kommittén begär att kommissionen skall analysera de förslag som redan förverkligats och precisera hur man tänker följa upp övriga åtgärder.

2.6. Sammanfattningsvis utgjorde den andra Europeiska konferensen för hantverkssektorn och småföretagen i Berlin ett viktigt etapp när det gäller att framhålla hantverkssektorns roll inom unionens ekonomiska, sociala och politiska liv och ett steg framåt mot kännedom om och lösning på hantverkssektorns problem genom att datum fastställdes för den tredje europeiska konferensen för hantverkssektorn och småföretagen i Milano.

3. Gemenskapspolitik beträffande "De små och medelstora företagen och hantverksindustrin"

3.1. I de enskilda medlemsstaterna har termen "hantverk" olika betydelse och de juridiska definitionerna skiljer sig i förekommande fall från varandra. I sitt yttrande om hantverksföretagen och de små och medelstora företagen⁽²⁾ från oktober 1992 identifierar kommittén följande utmärkande drag för företag av hantverkskaraktär och för småföretag i medlemsstaterna:

- De är i allmänhet små, med undantag i några regioner och länder.
- De är ryggrad för den lokala ekonomin och/eller har förlagt sin verksamhet till avancerade tekniska sektorer.
- De tillverkar på beställning eller i små serier.
- Företagen är juridiskt och finansiellt oberoende.
- De är familjeföretag, vilket innebär att slkten ofta arbetar i företaget.
- Företagsledaren är en centralfigur och samarbetar nära med de anställda.

3.2. Dessutom härrör inte i synnerhet mikro- och hantverksföretagens betydelse enbart från deras roll inom ekonomin, antalet företag och arbetstillfällen eller från deras bidrag till mervärdet. Man måste också beakta den dynamiska roll de har inom hela gemenskapens ekonomi. På grund av sina interna organisationsformer

⁽²⁾ Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om hantverksföretagen och de små och medelstora företagen, EGT nr C 322, 16.12.1992.

och sin närvaro på expanderande marknader har mikro- och hantverksföretagen en grundläggande betydelse för produktivitet, innovationer och flexibilitet. Dessa faktorer är viktiga för ekonomins strukturella utveckling i allmänhet och särskilt för krisregioner.

3.3. Hantverksföretagen måste dock övervinna helt andra svårigheter än dem som de medelstora företagen eller storföretagen är utsatta för. Några av dessa svårigheter kommer från företagets ökande behov att nå utanför de lokala och traditionella marknadernas gränser och att verka på den europeiska marknaden.

3.4. Jämfört med de medelstora företagen och storföretagen är det svårare för hantverksföretagen att klara av invecklade administrativa och juridiska problem, speciellt i fråga om miljöskydd och överensstämmelse med reglerna för den inre marknaden.

3.5. Det är svårare för hantverksföretagen att hitta finansieringsmöjligheter och få krediter, ha tillgång till gemenskapsinformation och internationellt samarbete. Det är också svårare för dessa företagare att utveckla strategier för det egna företaget på europeisk nivå. För att kringgå dessa problem och gynna hantverksföretagen på den inre marknaden har kommissionen utarbetat en gemensam politik för hantverksindustrin och de små och medelstora företagen. Det skulle dock behövas en studie av hantverksföretagens respektive de kvinnliga företagarnas tillgång till finansiering och krediter.

3.5.1. Även inom området för forskning och teknologisk utveckling har stödåtgärder antagits för de små och medelstora företagen inom ramen för det 4:e ramprogrammet 1994-1998. Detta är en följd av de positiva erfarenheterna från Craft-programmet (till exempel premier för praktiska lösningar). Åtgärderna är avsedda både för små och medelstora företag som verkar i traditionella sektorer och i högteknologiska sektorer och är inriktade på att främja dessa företags deltagande i alla nya gemenskapsprogram som rör forskning och teknisk utveckling.

3.6. För att främja politikens inverkan på produktionen måste gemenskapens myndigheter absolut skilja åtgärderna som rör mikro- och småföretag från de åtgärder som är avsedda för medelstora företag, med tanke på de uppenbara skillnaderna mellan produktions-, handels- och organisationsvillkor för dessa företagstyper.

3.7. Genom att göra ett selektivt urval på det här området erbjuder inte kommissionen något direkt stöd till företagen men man stöder företagets företrädare och de organ som representerar företagen, till exempel yrkes- och fackorganisationer.

3.8. Olika slags åtgärder har vidtagits, från Euro Info Centres (informationsnätverk), BC-NET (nätverk för företagsarbete) och BCC (centrum för företagsarbete) till Partnerskap för Europa och Interprise (samarbete mellan företag) samt åtgärder som hänför sig till underleverantörsförfaranden och pilotåtgärder (Euro-management, Handel 2000 och Startkapital). Dessutom har unionen skapat 24 fonder för startkapital där man förbundit sig att investera i nystartade företag som behöver finansiellt och organisationsmässigt stöd för att genomföra utvecklingsbara och innovativa projekt.

3.9. Även om det är under otillräckliga och oproportionerliga former i förhållande till dess betydelse inom gemenskapens ekonomi stöds hantverkssektorn inom ramen för den gemensamma politiken för regional utveckling, inom området för gemenskapens stödramor och åtgärdsprogram samt Europeiska investeringsbankens verksamhet och då särskilt genom generella krediter.

3.10. Strukturfonderna har tilldelats totalt 141 miljarder ecu för perioden 1994-1999. Största delen av denna summa (strukturfonderna utgör cirka 35 % av gemenskapens årliga budget) kommer att utnyttjas för att finansiera gemenskapens nationella stödramor och då framför allt insatser inom infrastrukturernas område. Endast en liten del av dessa resurser används dock för att främja de små och medelstora företagens och hantverkssektorns utveckling. Dessutom har 9 % av fondernas totala anslag, det vill säga 13 450 miljoner ecu, reserverats för gemenskapsinitiativen.

3.11. Inom de sistnämndas område bör man framhålla gemenskapens åtgärdsprogram för små och medelstora företag. Dessa program har tilldelats 1 miljard ecu för samfinansiering av en serie åtgärder till stöd för små och medelstora företag och hantverksföretag.

3.12. Ett ytterligare problem är att de många möjligheter som erbjuds hantverksföretagen skall utnyttjas på ett effektivt sätt så att dessa helt och fullt kan dra nytta av åtgärder och befintliga program i enlighet med det som kommissionen (dok. KOM(96) 502) och Europaparlamentet (Thyssenrapporten) krävde. Administrativa förenklingar, minskning av utbetalningstiden för finansiella medel och förbättrat stöd samt ett intensivare och mer utvidgat partnerskap med myndigheter på gemenskapsnivå, nationella och regionala myndigheter och branschorganisationernas representanter är förutsättningarna för att få en massiv effekt, en bättre konvergens mellan gemenskapens åtgärder och de nationella och lokala åtgärderna och dessutom förbättrad insyn-ett villkor för ett mer givande deltagande för de aktuella företagen.

3.13. Ett steg i den här riktningen är det integrerade programmet för små och medelstora företag och hantverksföretag⁽¹⁾ som föreslår en ny ram för att identifiera och integrera olika insatser från gemenskapens sida för att främja skapande och utveckling av företag. I det nämnda programmet har kommissionen speciellt tagit på sig att bidra till skapandet av en fördelaktig juridisk och administrativ ram för hantverksföretagen. Denna omfattar inga nya utgiftsposter men omfattar all politik som kan bidra till hantverksindustrins och de små och medelstora företagens utveckling, till exempel strukturfonderna, forskning och teknologisk utveckling samt fortbildning. De föreslagna åtgärderna kommer att finansieras genom befintliga instrument. För att på ett effektivare sätt kunna anpassa dessa program efter hantverkssektorns och småföretagens särskilda egenskaper uppmanar kommittén kommissionen att inom ramen för ett meddelande analysera hantverkssektorns deltagande i gemenskapsprogram.

3.14. Under de senaste åren har de europeiska organisationer som representerar hantverksföretagen och de små och medelstora företagen haft större betydelse när det gäller denna politiks genomförande och de kopplas mer och mer samman med arbetet inom unionen. De organisationer som representerar hantverksvärlden är medlemmar i många kommittéer inom EU:s institutioner. I detta avseende är kommissionens önskan klar, det vill säga att man stöder alla former av samarbete mellan medlemsstaternas organisationer och uppmanar dem att utbyta erfarenheter.

3.15. *Effekterna av gemenskapens åtgärder på hantverksföretagen*

Även om man erkänner de otaliga fördelarna med gemenskapens åtgärder under de senaste åren för de små och medelstora företagen och hantverksföretagen och utvärderar den effekt som dessa har haft på hantverkets produktion kan man dock urskilja följande problem:

- Åtgärder för hantverksföretagen har alltid varit av allmän karaktär och på så sätt har det blivit svårare att identifiera mottagarna och effekterna har minskats. Dessutom har åtgärderna ofta vidtagits utan att branschorganisationerna har tillfrågats.
- Åtgärderna är inte särskilt detaljerade trots hantverksföretagens eller mikroföretagens speciella karaktär.

— Åtgärderna är av varierande slag och inte samordnade sinsemellan. På så sätt kan de framstå som förvirrande för hantverkaren och få minskad effekt för själva företagen. Det vore därför önskvärt om åtgärderna på gemenskapsnivå kunde samordnas. Inrättandet av en samordningsgrupp för hantverkssektorn och småföretagen vid Europaparlamentet och ESK, och inrättandet av en grupp för samordning mellan kommissionens olika enheter, som under GD XXIII:s ansvar skulle samordna kommissionens åtgärder till förmån för hantverkssektorn och småföretagen, skulle kunna bidra till att ge större skärpa åt de åtgärder som vidtas på lokal, nationell respektive europeisk nivå.

3.15.1. Detta framhäver två problem av grundläggande betydelse. Det första innebär att det är omöjligt med en allmän definition av små och medelstora företag och i denna definition också inbegripa mikroföretag, antingen det rör sig om hantverksföretag eller handelsföretag. Det andra problemet gäller att initiativen måste rationaliseras och inriktas på hantverksföretagens behov och speciella egenskaper.

3.15.2. När det gäller det förstnämnda problemet kan man läsa "Kommissionens rekommendation om definitionen på små och medelstora företag". Där betonar man att: "Emellertid måste man inom begreppet små och medelstora företag skilja mellan medelstora företag, små- och mikroföretag. De senare skall inte blandas samman med hantverksföretag, som även fortsättningsvis kommer att definieras på nationell nivå på grund av sina speciella egenskaper". I rekommendationen betraktar man alla företag med mindre än 10 anställda som mikroföretag (omsättningen beaktas inte), företag med mellan 10 och 49 anställda med en omsättning som inte överstiger 7 miljoner ecu som småföretag och företag med mellan 50 och 249 anställda med en omsättning som inte överstiger 40 miljoner ecu som medelstora företag. Alla företag med mer än 250 anställda betraktas som storföretag.

3.15.3. I fråga om det andra problemet skapar kommissionens övergripande planering av insatser för de små och medelstora företag och hantverksföretag förvirring när det gäller förvaltning av finansiella medel på lokal nivå och hos mottagarna. Detta faktum återspeglas i programmen och förmågan att möta hantverksföretagens verkliga behov och skulle redan från början kunna underminera det nya fleråriga åtgärdsprogrammet 1997-2000 för små och medelstora företag.

4. Juridisk definition av hantverk

4.1. Alla länder har inte en juridisk definition av hantverk och där det finns sådana avviker de ofta något från varandra. På grundval av de nationella lagstiftningarna i frågan skulle man kunna dela in definitionerna av hantverksföretag i tre kategorier:

(1) Se KOM(94) 207 slutlig, 3.6.1994, rådets resolution av den 10 oktober 1994, EGT nr C 294, 22.10.1989 och KOM(96) 362 slutlig, 8.9.1995.

definition utifrån sektor/storlek, definition utifrån yrken och definition utifrån konstnärlig verksamhet.

4.2. Dessa skillnader måste inte nödvändigtvis ses som ett problem utan kan ses som ett kulturellt och ekonomiskt arv och en utgångspunkt för en gemensam strategi som framhäver och berikar den europeiska hantverkssektorns identitet.

4.3. Definitionen utifrån sektor/storlek, som utgår från dimensionskriterier (antal anställda), skiljer sig från definitionen utifrån yrken som inte tar hänsyn till den kvantitativa distinktionen mellan hantverksföretag och små- och mikroföretag utan baserar sig på vilken sektor företaget anses höra till. Definitionen utifrån konstnärlig verksamhet är den mest restriktiva eftersom den begränsar sig till konstnärligt hantverk⁽¹⁾.

4.4. Definition utifrån sektor/storlek

Det kriterium som används för att definiera ett hantverksföretag är främst dess storlek uttryckt i antal anställda. Denna definition kan variera mellan olika sektorer (i Italien) eller förbli oförändrad (Frankrike och Nederländerna). I praktiken är det Italien, Frankrike och Nederländerna som använder denna definition.

4.4.1. I Italien togs det första steget mot att reglera hantverksindustrin genom att lag nr 860 av den 25 juli 1956 trädde i kraft. Den innehöll regler för lagstiftning om hantverksindustrin. För närvarande är det lag nr 443 av den 8 augusti 1985 som är giltig. Enligt denna lag kan hantverk utövas av anställda som arbetar direkt under en ensam ägare eller partner, om följande gränser inte överskrids:

- a) För företag som inte är massproducenter: maximalt 18 anställda, inklusive maximalt 9 lärlingar. Det totala antalet anställda kan öka till 22 förutsatt att ökningen utgörs av lärlingar.
- b) För företag som är massproducenter, men vars produktion inte är helt automatiserad: maximalt 9 anställda, inklusive maximalt 5 lärlingar. Det totala antalet anställda kan öka till 12 förutsatt att ökningen utgörs av lärlingar.
- c) För företag som sysslar med konstnärligt arbete, traditionellt hantverk och måttbeställd konfektion: maximalt 32 anställda inklusive maximalt 16 lärlingar. Det totala antalet anställda kan öka till 40 förutsatt att ökningen utgörs av lärlingar. I Italien kommer konstnärligt arbete, traditionellt hantverk och

måttbeställd konfektion att definieras genom en kungörelse som presidenten skall utfärda i samråd med regionala myndigheter och Consiglio nazionale dell'artigianato (nationella hantverksrådet).

- d) För transportföretag: maximalt 8 anställda.
- e) För byggnadsfirmor: maximalt 10 anställda inklusive maximalt 5 lärlingar. Det totala antalet anställda kan öka till 14 förutsatt att ökningen utgörs av lärlingar.

4.4.2. I Frankrike regleras hantverkssektorn i stor utsträckning av lagen om hantverk (kungörelse nr 55-656 och nr 55-657 av den 20 maj 1955, som gavs juridisk status av lag nr 58-346 av den 3 april 1958 — och senare ändringar) och av kungörelse nr 83-487 av den 10 juni 1983 (enligt ändringen genom kungörelse nr 88-109 av den 2 februari 1988). Storleken på Frankrikes hantverksföretag fastställs till 5 anställda i kungörelse nr 62-235 av den 1 mars 1962, en siffra som senare höjts till 10 genom kungörelse nr 76-879 av den 21 september 1976. En kungörelse har just godkänts för att höja denna siffra från 10 till 15 anställda (droit de suite-kungörelse i december 1995 och lag av den 5 juli 1996). Nyligen godkändes dessutom lag nr 96/603 av den 5 juli 1996 beträffande utveckling och främjande av handel och hantverk, en lag som bekräftar innehållet i droit de suite utan att föreskriva några ändringar.

4.4.3. I Nederländerna (officiell, icke-juridisk definition) används en metod som ligger mellan den "tyska" och den "latinska", även om storleken är den aspekt som dominerar: i praktiken anses alla företag som inte har mer än 10 anställda och som agerar i särskilda sektorer vara hantverksföretag.

4.5. Definition utifrån yrke

4.5.1. Denna metod är särskilt dynamisk och följer föreskrifterna i den nationella lagstiftningen (I Tyskland: "Handwerksordnung 127" av den 28 december 1965, Österrike: "Gewerbeordnung 1994" och i Luxemburg en lag som antogs 1990). Lagarna definierar de sektorer som kan anses vara "hantverksmässiga", oberoende av företagets storlek. Denna identifiering baseras på en klassificering av "hantverksyrken" (127 i Tyskland och 151 i Luxemburg) som det krävs ett särskilt diplom för att utöva. De länder som använder denna metod är Tyskland, Österrike och Luxemburg.

4.5.2. I Tyskland infördes den samlade lagstiftning som gäller idag genom "lagen om regler för hantverkssektorn" av den 28 december 1965. Denna har under årens lopp ändrats flera gånger, och den senaste ändringen infördes genom lagarna av den 20 december 1993 och den 5 oktober 1994.

⁽¹⁾ För ytterligare information om lagstiftningen i Italien, Frankrike och Tyskland när det gäller hantverk se: Giacomelli G., Scudier G., Giacomelli Giovanna, Casella L., L'impresa artigiana in Europa, Padova, 1995.

4.5.3. Första paragrafen under lagens första rubrik, första avdelningen, gäller bemyndigandet av att självständigt utöva ett hantverk. Den innehåller huvudbegreppen i den traditionella tyska definitionen av hantverksföretag och stadgar att "självständigt utövande av ett hantverk som ett stadigvarande yrke är endast tillåtet för fysiska och juridiska personer och för bolag som är inskrivna i det officiella registret över hantverkare" (första stycket). "En yrkesmässig verksamhet skall i denna lag anses vara ett hantverk när den utförs hantverksmässigt och helt eller till större delen är knuten till ett av de yrken som räknas upp i bilaga A till denna lag" (andra stycket).

4.5.4. I Österrike anges definitionen av hantverksyrken i första paragrafen i förordningen om hantverk, där det står att det för att utöva ett hantverk krävs vissa kunskaper som inhämtats genom yrkesutbildning samt en omfattande yrkeserfarenhet.

4.5.5. I Luxemburg krävs det skriftligt tillstånd från den ansvariga myndigheten, Ministère de l'Économie Nationale des Classes Moyennes, för att utöva ett hantverk. Detta är obligatoriskt för fysiska och juridiska personer. Tillträde till hantverksyrkena kräver att man är kvalificerad och har gott anseende yrkesmässigt.

4.6. Definition utifrån konstnärlig verksamhet

Denna metod är mycket begränsande, eftersom bara de företag som har en konstnärlig verksamhet anses vara hantverksföretag. Det hantverksbegrepp som vanligtvis används i Spanien innebär att man självständigt utövar tillämpad konst och konststudier (kunglig kungörelse från 1982). Med hänsyn till det regionala självstyret har man från och med 1985 (den föregående lagen var från 1968) antagit lagar som reglerar hantverkssektorn utifrån de lokala förutsättningarna. Sedan 1995 har Spanien försökt att åtgärda begränsningarna i den förra definitionen genom att använda bredare och mer flexibla kriterier. Dessa utgår från dem som angavs i Schleyer-rapporten⁽¹⁾ och är de följande⁽²⁾:

- Det finns en nära relation mellan företagets ägare och styrelse.
- Företaget använder i stor utsträckning mänskliga resurser som kan kombineras med modern produktions- och förvaltningsteknik.

⁽¹⁾ Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om "De små och medelstora företagen och hantverksföretagen", EGT nr C 322, 16.12.1992.

⁽²⁾ De fyra kriterier som den spanske lagstiftaren tagit fram är de som identifierades under det "Första seminarier om statistik över den europeiska hantverkssektorn" som organiserades av Istituto G. Tagliacarne, med stöd från Europeiska kommissionens GD XXIII, i Rom i september 1994.

— Företagsledaren har kunskaper och förmåga att förvalta företaget och styra produktionsprocessen.

— Företagsledaren deltar på ett direkt och dominerande sätt i organisationen av produktionsprocessen.

4.6.1. Den brittiska och delvis den irländska hantverksindustrin skulle också kunna inkluderas under denna rubrik, även om det i dessa länder inte existerar en juridisk definition av hantverk. I Storbritannien och Irland anses enbart en självständig arbetare som för hand tillverkar traditionella föremål och konstföremål vara en hantverkare. Å andra sidan finns det en "småföretagar"-sektor som har tydliga industriella inslag, samtidigt som hantverket i allmänhet finns inom traditionell och konstnärlig produktion.

TABELL 1

Den spanska lagstiftningen om hantverk

Spanien	Kunglig kungörelse 1520/1982; 390/1992; Resolution av den 15 mars 1993
Självständiga regioner:	
Katalonien	Förordning av den 25 maj 1992; förordning av den 14 januari 1993
Galicien	Lag 4/1992; kungörelse 94/1992; kungörelse 141/1993, 145/1993; förordning av den 9 juli 1993; förordning av den 12 juli 1993; 68/1994
Madrid	Förordning av den 16 juni 1992
Navarra	Förordning av den 12 maj 1992
Extremadura	Förordning av den 4 februari 1993; förordning av den 5 februari 1993; lag 3/1994
Rioja	Lag 2/1994
Baskien	Kungörelse 22/94

Källa: Spanska hantverksstiftelsen.

4.7. Dessutom finns det länder som av olika skäl inte faller under någon av de tre ovannämnda definieringskategorierna.

4.7.1. I Belgien finns det en mycket begränsande lag om hantverk, vilket minskar sektorns socio-ekonomiska betydelse ganska mycket. I detta land är begreppet hantverk nära knutet till begreppet små och medelstora företag, vilket i sin tur omfattas av det mer allmänna begreppet "medelklass".

4.7.2. I Grekland används en officiell, icke-juridisk definition, medan det i Portugal och Finland inte finns någon definition av hantverksindustrin, vare sig juridisk

eller officiell. Förfarandet för att diplomera en hantverkare etablerades i Sverige genom kunglig kungörelse nr 596 av den 26 juni 1973. Denna ger ett formellt erkännande av utövandet av hantverk inom vissa yrken.

Även om det i Danmark inte finns någon allmän definition av hantverksindustrin används många olika kriterier som används som bas för att tillämpa särskilda bestämmelser. Det mest använda kriteriet är storlek och det används i studien "Håndværket og den Mindre Industri", där hantverksindustrin omfattar alla tillverkningsföretag som har mellan 1 och 5 anställda samt reparations-, tjänste- och byggnadsföretag, oberoende av antalet anställda.

TABELL 2

Definition av hantverkssektorn — nationell lagstiftning

Land	Lagstiftning
Österrike	Gewerbeordnung från 1994
Belgien	Lag från 1965
Frankrike	Lag från 1963 och 1983
Tyskland	Handwerksordnung från 1953 och 1965
Italien	Ramlag 443 från 1985
Luxemburg	Lag från 1990

Källa: Nationell lagstiftning.

4.7.3. Med tanke på de enorma skillnader som finns mellan de olika nationella lagstiftningarna skulle det vara önskvärt att man inledde ett förfarande för att nå fram till en gemensam lagstiftningsbas i alla EU:s länder. Detta behövs särskilt för att bättre kunna bedöma sektorns ekonomiska betydelse inom Europa och för att förbättra de socio-ekonomiska effekterna av den del av den gemensamma och nationella stödpolitiken som är inriktad på att utveckla denna sektor.

5. Statistik över Europeiska unionens hantverkssektor

5.1. Antal företag och sysselsatta

5.1.1. Samtidigt som man vet mycket om företagens produktionsnätverk i Europa är statistiken över hantverksföretagen otillräcklig (med undantag för några europeiska länder). Hantverkssektorn spelar en betydelsefull roll inom den europeiska ekonomin, men ofta kan den inte mätas på ett uttömmande och homogent sätt. Detta beror på en bristfällig samordning mellan medlemsstaterna beträffande statistik över hantverksföretag och att man använder mycket olika sammanställningsmetoder som ofta inte möjliggör en giltig jämförelse av uppgifter, som för övrigt inte alltid finns tillgängliga, ett problem som även kommer att aktualiseras vid en

framtida anslutning av de central- och östeuropeiska staterna.

5.1.2. Inom Europeiska unionen finns det ca 16 miljonerföretag (16 030 000 företag år 1995), exklusive jordbrukssektorn⁽¹⁾.

5.1.3. Cirka 50 % av dessa är enskilda firmor, hantverksföretag, professionella företag och småföretag utan anställda. Övriga 50 % utgörs av "mikroföretag"; ca 7 miljoner av dessa har mellan en och nio anställda och en miljon har mellan 10 och 49 anställda. Det finns inte många mellanstora företag (mellan 50 och 249 anställda) och stora företag (mer än 250 anställda), bara 155 000 respektive 35 000 stycken, men de har stor betydelse för ekonomin eftersom de svarar för ca 45-50 % av sysselsättningen och omsättningen utanför jordbrukssektorn. I allmänhet har de europeiska företagen cirka 6 anställda.

TABELL 3

Företag i Europeiska unionen (1992 — senaste tillgängliga data)

Land	Företag (*) (1995, tusental)	Sysselsatta (**) (1992, miljoner)
AT	145	2,480
B	410	2,410
DK	150	1,483
D	2 670	19,152
GR	690	1,908
E	2 200	8,634
F	1 965	12,959
IRL	130	0,824
I	3 375	12,833
L	15	0,143
NL	390	3,691
P	580	2,710
FI	340	1,211
SE	415	1,860
UK	2 565	16,358
EUR	16 030	88,656

Källor: (*) EIM Small Business Research and Consultancy — Europeiska observationsgruppen för små och medelstora företag, 1996.

(**) EUROSTAT — Panorama över gemenskapens industrier, Bryssel, 1995.

(1) Uppgifterna om företagen i EU efter utvidgningen omfattar även företag med mer än 250 anställda. Detta på grund av att de bara utgör 0,22 % av de totalt 35 000 företagen.

TABELL 4

Europeiska små och medelstora företag indelade efter storlek

Storlek	% av det totala antalet företag (*) (1995)	% av det totala antalet sysselsatta (**) (1992)
Företag utan anställda	49,72	9,32
1-9 anställda	42,76	23,13
10-49 anställda	6,33	18,80
50-249 anställda	0,97	14,92
250 eller fler	0,22	33,83
Totalt	100,00	100,00

Källor: (*) EIM Small Business Research and Consultancy — Europeiska observatoriet för små och medelstora företag, 1996.

(**) EUROSTAT — Panorama över gemenskapens industrier, Bryssel, 1995.

EU:s tre nya medlemsländer (Österrike, Sverige och Finland) har 900 000 företag, dvs. 5,6 % av det totala antalet företag, och cirka 5,55 miljoner sysselsatta, dvs. 6,3 % av EU:s sysselsatta.

5.1.4. Samtidigt som statistiken gör det möjligt att mäta antalet europeiska företag är informationen om hantverksföretagen bristfällig. I några länder är antalet företag och sysselsatta underskattat, helt enkelt på grund av de definitioner och/eller kriterier man använt. Till exempel i Spanien finns det 14 920 officiella hantverksföretag, vilket antagligen är en underskattning⁽¹⁾. Å andra sidan är det möjligt att göra det motsatta misstaget i länder där beräkningar av hantverksindustrin baseras på företag med färre än 9 anställda.

5.1.5. Typen av juridisk definition påverkar också företagets storlek, dvs. i länder där det inte finns några storleksbegränsningar för hantverksföretag är dessa mycket större än i länder där det finns en storleksbegränsning.

5.1.6. Dessa kortfattade kommentarer visar hur frånvaron av ett europeiskt regelverk för hantverksföretag påverkar en bedömning av sektorn och de pekar på tre huvudproblem:

— Det är för närvarande inte möjligt att bedöma hantverksindustrin i Europa, beroende på skillnaderna (beträffande referensår eller olika sammanställningsmetoder).

— Det finns ingen statistisk metod som bygger på en gemensam minimigrund.

— Sektorns utveckling förändras.

⁽¹⁾ Beräkningarna för Spanien har gjorts av IKEI (Instituto Vasco de Estudios e Investigación) i San Sebastián.

5.1.7. Den slutliga resolution som antogs av 15 europeiska experter inom hantverksindustrin (en för varje medlemsstat) under det andra seminarier om statistiken över hantverkssektorn i Europa⁽²⁾ utgör ett steg mot att inleda en gemensam undersökning, främst i syfte att bidra till att lösa den statistiska delen av dessa problem.

5.1.8. Vid detta seminarium gjordes försök att gruppera den tillgängliga statistiken utifrån de olika definitionssätt som beskrivits ovan. Följande aspekter kom fram:

- 1) Det är inte möjligt att göra någon ekonomisk jämförelse av uppgifterna.
- 2) De tillgängliga uppgifterna underskattar fenomenet.
- 3) Där det finns nationell lagstiftning framstår hantverksföretagens ekonomiska betydelse för den nationella ekonomin klart.

5.1.9. En av de intressantaste indikatorerna är sektorns betydelse uttryckt i antal företag och sysselsatta jämfört med siffrorna för det totala antalet företag.

TABELL 5

EU:s hantverkssektor enligt nationella definitionssätt (*)

Land	Antal företag	Antal sysselsatta	Gemsnittlig storlek
Definition utifrån yrke			
Tyskland (1994)	623 100	5 138 000	8,2
Österrike (1994)	41 829	294 322	7,0
Luxemburg (1995)	4 065	43 335	10,7
Definition utifrån sektor/storlek			
Italien (1995) (**)	1 325 584	3 108 470	2,3
Frankrike (1995)	820 000	2 063 000	2,5
Nederländerna (1994)	127 000	317 000	2,6
Definition utifrån konstnärlig verksamhet			
Spanien (1995)	14 920	46 345	3,1
Irland (1992)	ej tillg.	78 200	ej tillg.
Storbritannien (1993)	16 892	ej tillg.	ej tillg.

⁽²⁾ Detta andra seminarium om statistiken över hantverkssektorn i Europa organiserades av Istituto Guglielmo Tagliacarne med stöd från Europeiska kommissionens GD XXIII och det hölls i Rom den 20-21 mars 1996.

Land	Antal företag	Antal sysselsatta	Genomsnittlig storlek
Övriga			
Belgien (1992)	5 011	ej tillg.	ej tillg.
Danmark (1993)	39 067	197 127	5,0
Grekland (1988) (***)	133 000	287 000	2,1
Portugal (1992)	32 734	ej tillg.	ej tillg.
Finland (1992)	ej tillg.	116 000	ej tillg.
Sverige (1992)	ej tillg.	550 000	ej tillg.

(*) Uppgifterna kan inte jämföras, eftersom de refererar till nationella definitioner av hantverk (där sådana finns) eller till beräkningar som hämtats från nationella källor (när det inte finns någon juridisk eller officiell definition).

(**) Uppgifterna om antalet företag är från 1995, uppgifterna om antal sysselsatta är från 1994.

(***) Endast tillverkningsföretag inom hantverkssektorn.

Källor⁽¹⁾: Tyskland — ZDH (Zentralverbandes des Deutschen Handwerks)
 Österrike — Institute for Small Business Research
 Luxemburg — Chambre des Métiers du Grand-Duché de Luxembourg
 Irland — CSO (Central Statistical Office), undersökning om arbetskraften
 Italien — Istat, Infocamere, Ist. G. Tagliacarne
 Frankrike — Fichier SIREDI/INSEE (Institut National de la Statistique et des Études Économiques)
 Nederländerna — EIM (Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf)
 Spanien — Fundación Española de Artesanía
 Storbritannien — Crafts Council
 Belgien — Ensr, Europeiska observationsgruppen för små och medelstora företag, andra årsrapporten, 1994
 Grekland — Bedömning av etableringar inom tillverkning, handel och andra tjänster, NSSG (National Statistical Service of Greece)
 Finland — Kauppa- ja teollisuusministeriö (Handels- och industriministeriet)
 Sverige — Nationell statistik.

(1) Ofullständiga källhänvisningar i originalet. Övers. anm.

5.1.10. Trots alla begränsningar (särskilt när det gäller de länder där hantverksindustrin inte är reglerad) är denna sammanställning till stor nytta för att ge en idé, även om den är ungefärlig, om den europeiska hantverkssektorns utseende.

5.1.11. Tre aspekter framkommer när huvudresultaten analyseras:

- I allmänhet finns det fler hantverksföretag i de länder som har en juridisk definition av hantverkssektorn jämfört med andra länder.
- I själva verket är den roll som hantverksindustrin spelar antagligen underskattad i länder som Spanien och Storbritannien. Det är ingen tillfällighet att beteckningen "konstnärlig" är den som främst används för att definiera hantverksföretag i dessa två länder.
- I de länder där definition utifrån yrke är den metod som används är antalet sysselsatta inom hantverksindustrin större jämfört med den totala siffran för små och medelstora företag, med undantag av Italien. Detta innebär att sektorn i detta land, oberoende av den juridiska definitionen, sysselsättningsmässigt har en strukturell betydelse för det nationella produktionsnätet.

TABELL 6

Små och medelstora företag (SMF) och hantverksföretag i Europeiska unionen (*)

Land	Antal hantverksföretag i % av SMF (**)	Antal sysselsatta inom hantverksföretag i % av SMF
AT	28,8	11,7
B	1,2	ej tillg.
DK	26,0	13,3
D	23,3	25,4
GR	ej tillg.	15,0
E	0,7	0,6
F	42,0	17,0
IRL	ej tillg.	10,4
I	39,3	24,1
L	27,1	28,0
NL	32,6	9,6
P	ej tillg.	ej tillg.
FI	ej tillg.	10,1
SE	ej tillg.	26,8
UK	0,7	ej tillg.

Källa: Statistik från EIM and Europeiska observatoriet för små och medelstora företag som bearbetats av Istituto G. Tagliacarne.

(*) Procentsatserna i tabellen (siffrorna i tabell 5 relaterade till uppgifterna i tabell 3) är preliminära uppskattningar som enbart visar på tendenser och de omfattar inte jordbrukssektorn.

(**) För de länder som inte har någon juridisk definition av hantverksföretag gäller siffrorna bara tillverkningsföretag inom hantverkssektorn.

5.2. Hantverksföretagens bidrag till BNP och exporten

5.2.1. En annan intressant aspekt är hantverksföretagens bidrag till BNP. De uppgifter som finns tillgängliga rör bara vissa medlemsstater. Hantverkssektorn spelar en viktig roll i Italien, där den står för 12 % av BNP, jämfört med 9,6 % i Tyskland och 5,6 % i Österrike. På en mellannivå finns Nederländerna (3,5 %), Frankrike (5,1 %) och Grekland (3 %), medan hantverkssektorns bidrag är underskattat i Spanien (0,33 %). I många av dessa länder är hantverksföretagens bidrag till BNP större än jordbrukets bidrag (exempelvis i Italien).

Craft industry growth and employment (1991 = 100)

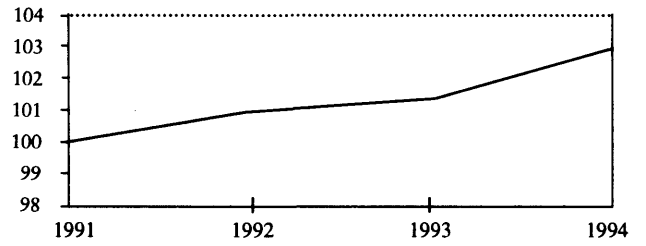
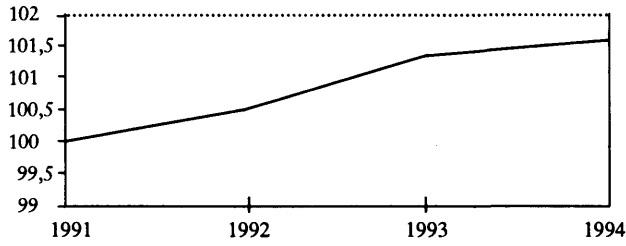
Professional approach

Enterprises

Employment

Austria

Austria

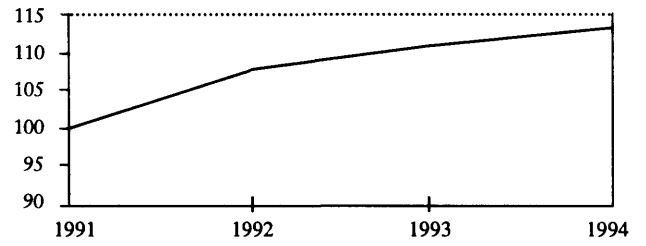
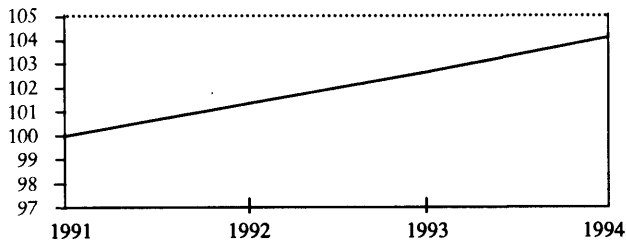

Source: Data processed by Istituto G. Tagliacarne

Source: Data processed by Istituto G. Tagliacarne

Germany

Germany

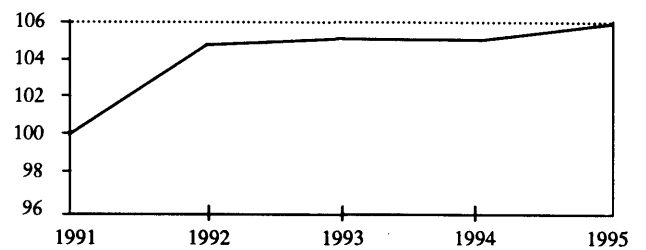
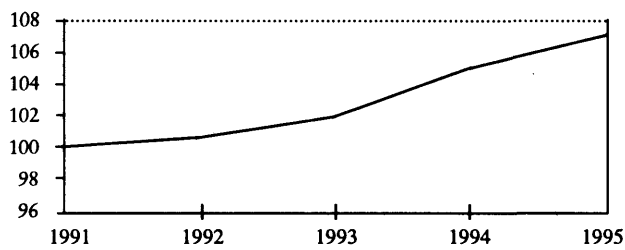

Source: Zentralverband des Deutschen Handwerks processed by Istituto G. Tagliacarne

Source: Zentralverband des Deutschen Handwerks processed by Istituto G. Tagliacarne

Luxembourg

Luxembourg

Source: Chambre des métiers de Luxembourg data, processed by Istituto G. Tagliacarne

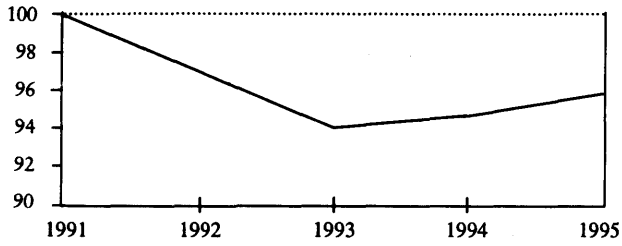
Source: Chambre des métiers de Luxembourg data, processed by Istituto G. Tagliacarne

Craft industry growth and employment (1991 = 100)

Sector/size approach

Enterprises

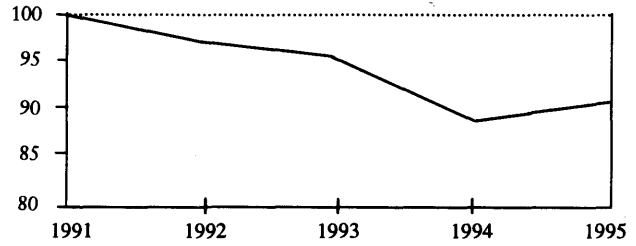
France

Source: SIRENE/INSEE data, processed by Ist. G. Tagliacarne

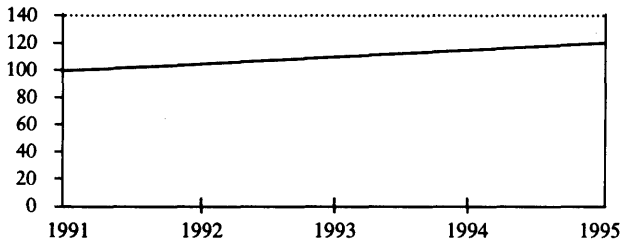
Employment

France

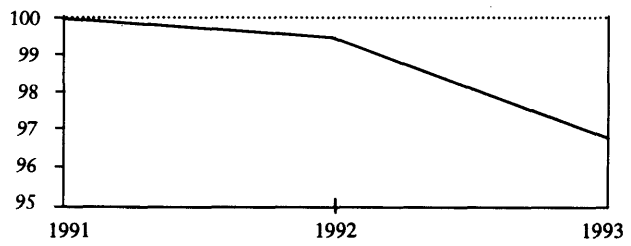
Source: SIRENE/INSEE data, processed by Ist. G. Tagliacarne

Italy

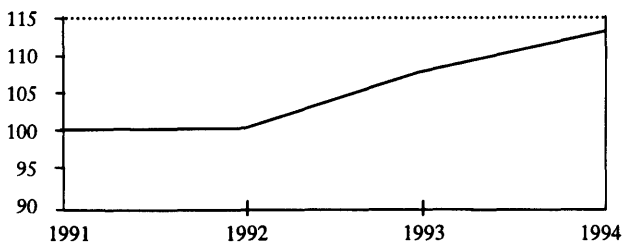
Source: ISTAT/CERVED data, processed by Ist. Guglielmo Tagliacarne

Italy

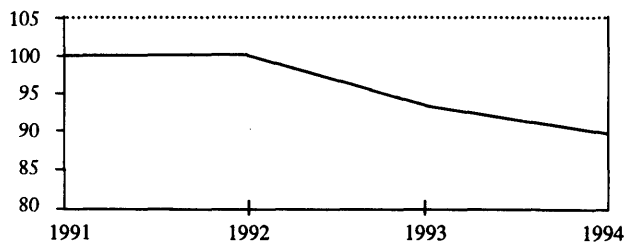
Source: ISTAT/CERVED data, processed by Ist. Guglielmo Tagliacarne

Netherlands

Source: EIM, Annual yearbooks of craft data, processed by Ist. Guglielmo Tagliacarne

Netherlands

Source: EIM, Annual yearbooks of craft data, processed by Ist. Guglielmo Tagliacarne

Craft industry growth and employment (1991 = 100)

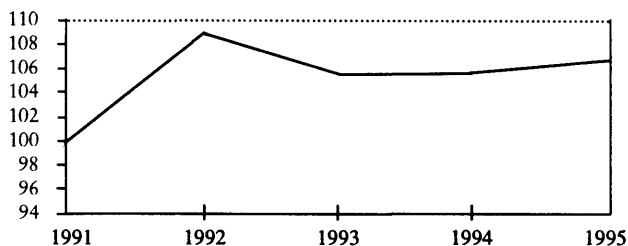
Artistic approach

Enterprises

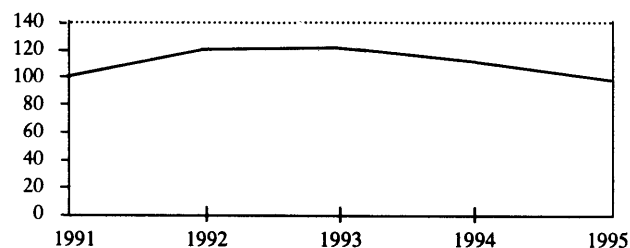
Employment

Spain

Spain

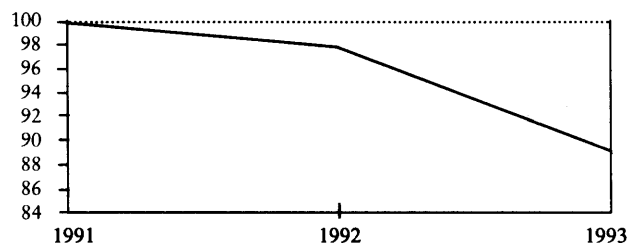

Source: Fundación Cultural Española para el fomento de la artesanía, data processed by Ist. G. Tagliacarne

Source: Fundación Cultural Española para el fomento de la artesanía, data processed by Ist. G. Tagliacarne

Ireland

Source: CSO data, processed by Istituto G. Tagliacarne

TABELL 7

Hantverkssektorns bidrag till BNP i några europeiska länder

Land	% av BNP
Frankrike (1993)	5,1
Tyskland (1992)	9,6
Grekland (1988)	3,0
Italien (1993)	12,0
Luxemburg (1994)	15,0
Nederländerna (1994)	3,5
Spanien (1993)	0,3

Källa: Nationell statistik.

5.2.2. I några länder finns det statistik om hantverkssektorns export. Denna statistik visar att även små och mycket små företag kan exportera och att det inte enbart är de större företagens privilegium. Ett bra exempel på detta är Italien, där hantverksföretagens export under 1994 utgjorde 18,3 % av den totala exporten, vilket är mer än sektorns bidrag till BNP. Hantverkssektorns export är också mycket omfattande i Danmark, där den utgör 6 % av den totala exporten. Däremot är siffrorna för Tyskland (2 % av den totala exporten) och Frankrike (4,2 % av den totala exporten) lägre än hantverksindustriens prestation uttryckt i procent av BNP. I Österrike utgör hantverksexporten 2,8 % av den totala exporten.

TABELL 8

Hantverksföretagens export(*)

Land	% av den totala exporten
Danmark	6,0
Tyskland	2,0
Frankrike	4,2
Italien	18,3
Österrike	2,8

Källa: Nationell statistik.

(*) Siffrorna är underskattade, eftersom de enbart tar hänsyn till direktexport.

5.3. Utvecklingen inom hantverksföretagen i Europa under den senaste femårsperioden

5.3.1. Om man ser till antalet, har hantverksföretagen ökat under de senaste åren i många europeiska länder. När man analyserar de uppgifter som finns att tillgå från åtta nationer (Österrike, Tyskland, Frankrike, Italien, Irland, Luxemburg, Holland och Spanien) framgår det att sektorn har ökat, räknat i antal, i nästan alla länderna under perioden 1991-1994/1995. Frankrike och Spanien skiljer sig från de andra länderna så till vida att antalet företag inte ökat stadigt. Dessa länders utveckling kan uppdelas i två perioder: 1991-1993 då det skedde en minskning av antalet företag och 1994/1995 då antalet företag ökade men ändå inte kom i kapp till tidigare antal. I Spanien nåddes en kulmen 1992, en minskning 1993 och en ökning av företagets antal under åren 1994/1995. Utvecklingen vad gäller arbetstillfällen är däremot inte så likartad: arbetstillfällena ökar i Tyskland, Österrike och Luxemburg, medan de minskar i alla de andra länderna. Italien, Frankrike och Holland uppvisar ett omvänt förhållande mellan antalet företag och antalet arbetstillfällen så att när det förra ökar, så minskar det senare. Det kan delvis bero på att nya företag startats. Många lärlingar slutar att arbeta som anställda och startar ett eget hantverksföretag: arbete som anställd övergår i eget företagande.

5.4. Regionala aspekter

5.4.1. Hantverksföretagens lokalisering i regionernas Europa är mindre likartad än vad man skulle kunna tro. I Italien, Tyskland och Österrike finns det ett direkt samband mellan områdenas utvecklingsnivå, beräknad i BNP per capita, och företagskoncentrationen. I Frankrike däremot gäller det omvända: koncentrationen är större i de regioner vars befolkning har medelstora eller låga inkomster. Tvärtemot vad man vanligtvis tror, är det egentligen så att hantverkssektorn finns både i väl utvecklade och i eftersatta områden. I många områden var den t.o.m. upphovet till en mycket omfattande

företagsamhet (t.ex. i Italien). Som exempel kan nämnas att i Italien har de regioner där hantverkssektorn är störst, t.ex. Toscana, Marche och Veneto, just en medelhög ekonomisk utvecklingsnivå⁽¹⁾. Hantverkssektorn bidrar i synnerhet till utvecklingen i områden med hög företagskoncentration och i industriområden. En studie utförd av Istituto Tagliacarne visar att de områden som är mest dynamiska och har större attraktionskraft är just de som har en hög koncentration av hantverksföretag. Detta gäller särskilt de nordöstra regionerna (Veneto) och regionerna i mellersta Italien (Toscana, Marche)⁽²⁾. Detsamma gäller för Tyskland, där Baden-Württemberg och Bayern, med bland de högsta inkomsterna i Europa, har den högsta koncentrationen av hantverksföretag. I Österrike är det Wienregionen och Niederösterreich som har den största koncentrationen. I Frankrike däremot, är det Korsika, Midi-Pyrénées, Limousin och Languedoc-Roussillon som ligger före alla de andra regionerna, trots att medelinkomsten ligger på en medellåg nivå⁽³⁾.

5.4.2. Om man studerar Europeiska unionens svaga områden, framgår det att Syditalien har ett mindre antal hantverksföretag. Detsamma gäller dock inte för Spanien, där man bland områdena med flest hantverksföretag finner Andalusien (eftersatt region). I Storbritannien är hantverkssektorn koncentrerad till Skottland.

TABELL 9

Regioner med störst koncentration av hantverksföretag i några europeiska stater

Land	Region
Tyskland	Baden-Württemberg, Bayern
Frankrike	Korsika, Midi-Pyrénées, Limousin, Languedoc-Roussillon
Storbritannien	Skottland, Londonregionen
Italien	Toscana, Marche, Veneto
Österrike	Wienregionen, Niederösterreich
Spanien	Andalusien, Madridregionen

Källa: Nationell statistik.

5.5. Den statistik om hantverksföretag som läggs fram här är fragmentarisk och ofullständig, p.g.a. avsaknaden av uppgifter. Detta understryker det stora behovet av att utarbeta ett europeiskt program för att förbättra statistiken över hantverksföretag.

(1) Ist. G. Tagliacarne, Reddito e occupazione nell'artigianato, Rom 1995.

(2) Ist. Guglielmo Tagliacarne-Unioncamere, Rapporto sull'impresa e sulle economie locali, Rom 1995.

(3) Källa: Ministère des PME-Direction de l'Artisanat, La France de l'Artisanat, Paris 1995.

TABELL 10

Tabell i fallande ordning över förekomst av hantverksföretag i regionerna beräknat per 10 000 invånare

Place-ring	Regioner	Hantverks-företagens förekomst (1991)	BNP per capita (medelvärde för Italien = 100)
1)	Marche	310	100,4
2)	Emilia Romagna	305	123,4
3)	Veneto	281	112,7
4)	Toscana	279	105,5
5)	Umbrien	254	99,0
6)	Lombardiet	245	126,4
7)	Valle d'Aosta	245	126,7
8)	Trentino	243	122,2
9)	Friuli V.G.	236	118,2
10)	Piemonte	225	112,8
11)	Abruzzi	206	89,6
12)	Ligurien	191	116,6
13)	Molise	187	77,4
14)	Basilicata	177	63,6
15)	Sardinien	172	76,6
16)	Puglia	144	73,2
17)	Lazio	115	113,7
18)	Sicilien	114	69,6
19)	Kalabrien	113	59,0
20)	Kampanien	102	69,5
	Italien	200	100,0

Källa: Ist. Guglielmo Tagliacarne.

TABELL 11

Tabell i fallande ordning över förekomst av hantverksföretag i regionerna beräknat per 10 000 invånare (*)

Place-ring	Regioner	Hantverks-företagens förekomst (**)	BNP (***) per capita (medelvärde för Frankrike = 100)
1)	Corsica	232	71
2)	Languedoc-Roussillon	184	79
3)	Limousin	183	78
4)	Midi-Pyrénées	182	86
5)	Auvergne	171	80
6)	Aquitaine	166	88
7)	Rhône-Alpes	166	99
8)	Poitou-Charentes	161	79
9)	Provence-Alpes-Côte d'Azur	160	90
10)	Bretagne	149	82
11)	Basse-Normandie	143	88

Place-ring	Regioner	Hantverks-företagens förekomst (**)	BNP (***) per capita (medelvärde för Frankrike = 100)
12)	Bourgogne	142	88
13)	Franche-Conté	142	92
14)	Centre	137	91
15)	Pays de la Loire	132	85
16)	Champagne-Ardenne	118	99
17)	Île de France	113	151
18)	Alsace	112	100
19)	Haute-Normandie	110	96
20)	Lorraine	107	85
21)	Picardie	107	85
22)	Nord-Pas-de-Calais	81	79
	Storstadsregioner DOM (transoceana departement) Frankrike	137	ej tillg.
		181	ej tillg.
		138	100

(*) Hantverksföretagens förekomst beräknas till antalet hantverkare per 10 000 invånare enligt 1994 års förteckning.

(**) Källa: La France de l'Artisanat, Ministère des PMI, du Commerce et de l'Artisanat, Direction de l'Artisanat.

(***) Eurostatdata från Istituto G. Tagliacarne.

TABELL 12

Tabell i fallande ordning över förekomst av hantverksföretag i regionerna beräknat per 10 000 invånare

Place-ring	Regioner	Hantverks-företagens förekomst (1994)	BNP per capita (medelvärde för Tyskland = 100)
1)	Bayern	85	115
2)	Baden-Württemberg	83	113
3)	Sachsen	78	56
4)	Thüringen	76	55
5)	Rheinland-Pfalz	76	90
6)	Hessen	71	134
7)	Mecklenburg-Vorpommern	63	56
8)	Sachsen-Anhalt	63	56
9)	Schleswig-Holstein	62	95
10)	Saarland	60	93
11)	Niedersachsen	60	93
12)	Nordrhein-Westfalen	57	102
13)	Hamburg	52	186
14)	Bremen	49	138
15)	Berlin	44	100
	Tyskland	69	100

Källa: Statistisches Bundesamt, Handwerkszählung, 1994.

TABELL 13

Fördelningen av hantverksföretagen i delstaterna i Österrike

Regioner	% av totala summan
Burgenland	3
Niederösterreich	19
Wien	20
Kärnten	7
Steiermark	13
Oberösterreich	17
Salzburg	7
Tyrolen	9
Vorarlberg	5
Österrike	100

Källa: IFG uppskattningar.

6. Utbildningen inom hantverksföretagen: inledande synpunkter

6.1. Inom hantverkssektorn är företaget kanske mer än vad som är fallet inom andra sektorer centrum för utbildningen, vilken sker på eller utgår från företaget. Yrkeskunskund är utgångspunkten för utövande av yrket, och ofta regleras tillträdet till yrket av en uppsättning regler, certifikat och betyg som formellt anger vilken skicklighet yrkesutövaren skall ha för att få utöva ett visst yrke. Utbildningen utgör alltså en tydlig grund för en ständig förbättring och utveckling inom sektorn, framförallt om man ser på hela utbildningskedjan: från överförandet av samlad konkret kunskap, både bas- och specialistkunskap, och skicklighet (även den praktiska) till förmedling av olika sätt att agera och driva ett företag.

6.2. Det yrkesutbildningssystem, både på grund- och fortbildningsnivå, som finns i de olika staterna utgör alltså den grundförutsättning som garanterar förekomsten, kontinuiteten och utvecklingen av professionalism hos dem som leder små och medelstora företag, särskilt hantverksföretag.

6.3. Grundelement i detta system är samarbetet skola-företag, andra kompletterande system, varvade verksamheter med lärlingsplatser eller praktikplatser samt återkommande fortbildning. Den sistnämnda verksamheten uppnår två mål: de anställda får fortbildning — man förhindrar ett föräldrat arbetssätt — och man tar vara på den samlade kunskap som finns — ofta unik och ibland överförd på informellt vis.

6.4. En hantverkarens status, vilken i vissa länder regleras genom exakta normsystem och underställs en sträng testprocedur (examina, certifikat, praktiska prov

etc.) understryker hur nödvändigt det anses vara i många länder att bevara det unika och det typiska inom hantverksyrkena. Detta utgör också förutsättningen för införandet av en kvalitetscertifiering av yrkesverksamheten för att skydda konsumenterna och de som är slutmottagare av hantverkstjänsterna. Detta finns redan i Sverige, där 100 yrken av skiftande slag inom hantverkssektorn (från bagare till glasstillverkare) får utövas endast efter utfärdande av gesäll- eller mästarbrev.

6.5. Det institutionella sammanhanget

6.5.1. Ett antal olika institutioner svarar för planeringen, organisationen och genomförandet av yrkesutbildningen, både på grundutbildnings- och fortbildningsnivå. De kan uppdelas enligt följande: a) Staten-departementen och andra styrande organ; b) De lokala myndigheterna; c) Sammanslutningar som företräder yrkessektorn (såväl på nationell som på lokal nivå och ofta med utbildningscentra utspridda över landet).

6.5.2. Specialinriktade och yrkesförberedande skolors verksamhet spelar en mycket viktig roll (t.ex. AMU-en dansk organisation för arbetsmarknadsutbildning som finns i många städer; hantverksföreningarna i Tyskland; nationella centra för yrkesutbildning, COLO, i Holland; de lokala skolmyndigheterna, LEA, i England).

Det finns ett klart samband mellan de två yrkesutbildningssystemen, grundutbildning och fortbildning, och sektorn med små och medelstora företag, och då särskilt hantverksföretagen. Det bör dock påpekas att yrkesutbildningssystemet i vissa länder inte enbart är knutet till hantverksföretagen. I Irland sker yrkesutbildningen för hantverkssektorn inom ramen för skolsystemets senare stadium och inom arbetslöshetsutbildningen. I Danmark erbjuds den inom ramen för den yrkesförberedande grundutbildningen (EUD), som leder till högre teknisk examen (HTX), och inom arbetsmarknadsutbildningen (AMU, ett system som framför allt inriktas på fortbildning av kvalificerad och mindre kvalificerad arbetskraft).

6.5.3. Skillnaden mellan de två yrkesutbildningssystemen ligger främst i målgruppen: ungdomar när det gäller grundutbildning och vuxna när det gäller fortbildning. Det finns också skillnader i målsättningen för de två slagen av utbildning: grundutbildningen är en förberedelse inför inträdet i arbetslivet och kursinnehållet ger den teoretiska och praktiska grund som behövs för att starta en affärsrörelse eller för att utöva ett yrke. Denna utbildnings goda resultat beror på omfattande samverkan med produktionsapparaten. Fortbildning är en verksamhet som bibehåller och utvecklar kompeten-

sen, och dess goda resultat beror på kontinuiteten och på i vilken grad man lyckas förverkliga begreppet "lifelong learning".

6.5.4. Den integration som nämnts avspeglas tydligt i det tudelade systemet och i växlingen arbete/skola. Båda systemen kombinerar den praktiska utbildningen ute på företagen med undervisningen och yrkesutbildningen på yrkesskolor och tekniska skolor.

I detta tudelade system är företaget och skolan partner och delar ansvaret. Under förutsättning att det finns en samverkan mellan de båda modellerna, är detta system ett villkor för en aktiv utbildningspolitik som bidrar till den ekonomiska utvecklingen.

6.5.5. Växlingen mellan arbetsplats och utbildningsplats innebär att det är möjligt och nödvändigt att båda systemen tar ett gemensamt ansvar för inbördes utveckling och framsteg.

Den vanligaste modellen för denna växling är säkerligen lärlingspraktik, dvs. en kombination av arbete och utbildning för ungdomar, som genom ett utbildningsavtal tillgodogör sig grunderna för att kunna arbeta på ett företag. Lärlingsverksamheten regleras av ett avtal (eller ett kontrakt) som ingåtts mellan företaget och lärlingen (dvs. parternas lagenligt utsedda representanter).

6.5.6. Inom hantverkssektorn är företagarens engagemang i utbildningen avgörande. Detta borgar för att specifikt yrkeskunnande överförs samtidigt med den kunskap i företagsledning som är så specifik för driften av mindre företag. För en utveckling av hantverksyrkets professionalitet behövs det både ett intensivt, interaktivt samarbete, förstärkt med detaljerade utbildningsinsatser och specifik kunskap i att planera och utveckla marknadsstrategier samt i företagsledning i största allmänhet.

Verksamheten som bedrivs under lärlingstiden påverkas i de allra flesta fall av ett nära samarbete mellan myndigheterna och hantverkssektorn, representerad av arbetsmarknadens parter.

6.5.7. Lärlingsutbildning är ofta, och inte bara inom hantverkssektorn, en nödvändig förutsättning för yrkesutövandet. I Österrike ingår mer än 200 yrken i lärlings-systemet. I Storbritannien erbjuder det moderna lärlings-systemet (the modern apprenticeship system), som infördes i september 1995, inom yrkesutbildningssystemet, National Vocational System (NVQ), en utbildning som grundar sig på den kompetens som behövs inom industrin. Efter genomgången utbildning har en person rätt att utöva ett yrke på en bestämd kompetensnivå

(för närvarande finns det i Storbritannien 500 lärlingar inom NVQ fördelade på 150 olika yrken, dvs. mer än 80 % av befintliga yrken). I Irland omfattas lärlingsutbildningen sedan 1995 till största delen av programmet för lärlingsutbildning, Standard Based Apprenticeship Programme. Den statliga myndigheten för sysselsättning och arbete — FAS — ansvarar för planeringen av verksamheten för alla lärlingar under de olika faserna i lärlingsutbildningen och för anordnande av utbildning som löper parallellt med praktiken på företaget. Utbildningen hålls på yrkesskolor (Vocational Schools), skolor för högre teknisk utbildning (Regional Technical Colleges) och på tekniska högskolan (Dublin Institute of Technology).

6.5.8. Lärlingstiden avslutas ofta med en praktisk-teknisk examen. I Tyskland och Österrike måste eleven, för att avlägga den examen som ligger till grund för utfärdande av yrkesbevis med angiven specialisering (t.ex. snickare), genomgå ett teoretiskt prov och visa sina praktiska kunskaper. Detta sker genom att lärlingen får tillverka en produkt eller utföra ett praktiskt prov, som visar lärlingens kunskap och skicklighet i yrket i fråga.

6.5.9. Ofta startar och driver de sammanslutningar som representerar sektorn särskilda utbildningscentra för yrkesutbildning (såsom t.ex. stiftelsen för hantverksutbildning i Finland; centra för lärlingsutbildning i Frankrike; de centra som tillhör de två största förbunden inom sektorn i Italien: "Confartigianato", Confederazione Nazionale dell'Artigianato och "CAN", Confederazione Nazionale dell'Artigianato. Vissa sammanslutningar tar en aktiv del i att främja yrkesutbildning inom sektorn (i Storbritannien främjar Craft Councils, en institution med statligt stöd, olika slag av formell och informell utbildning med inriktning på hantverkssektorn).

6.5.10. Föreskrifterna för verksamheten inom hantverkssektorn, särskilt med avseende på yrkesutbildning, faller under nationell lagstiftning. I Spanien regleras utbildningen inom hantverk och design av lagen om obligatorisk utbildning (ESO). I Italien regleras den av ett regelverk för hantverkssektorn (Legge Quadro per l'Artigianato), i Österrike av lagen för yrkesutbildning (Berufsausbildungsgesetz), i Tyskland av programmet för yrkesutbildning (Handwerksordnung und Berufsausbildungsgesetz), i Holland av regelverket för fortbildning (Kaderregeling Bedrijfstakgewijze Scholing), som trädde i kraft 1 januari 1995 etc.

I Frankrike ingicks i september 1994 en gemensam överenskommelse (accord paritaire) om yrkesutbildning mellan fackförbundet UPA (Union Professionnelle de l'Artisanat) och arbetsmarknadens parter. Överenskommelsen fokuserar på att utveckla lärlingsverksamheten och man förutser bl.a. en möjlighet för arbetare inom hantverkssektorn att få tidskompensation för utbildning.

6.5.11. Läringslönens storlek beror oftast på yrkets art och är föremål för en årlig uppräknings. I Danmark bestäms läringslönerna av särskilda branschkommissioner, där också representanter för arbetstagare och arbetsgivare är representerade. Lönen beror på yrkets art, utbildningens längd och lärings ålder (vanligtvis 18 år).

6.6. Hantverksföretagens delaktighet i utbildningsverksamheten

Grundidén som hela utbildningsstrategin skall utgå ifrån är att hantverksföretaget skall stå i utbildningsverksamhetens centrum.

Det är ingen tillfällighet, vilket påpekas i Europaparlamentets Thyssen-rapport, att utskottet för socialfrågor har begärt att stödet till yrkesutbildning i första hand skall tilldelas hantverksföretagen och dessutom att följande åtgärder vidtas:

- En uppvärdering av företagets roll i lärlingsutbildning som leder till "mästarbrev".
- Utbyte av kompetens och kunskap.
- Införande av ett europeiskt lärlingsbevis.

6.6.1. Utbildningsinitiativ som är ägnade att stödja och uppmuntra tillkomsten av hantverksföretag återfinns huvudsakligen inom ramen för olika nationella och regionala program och initiativ som skapats för att göra det lättare att starta nya företag. Yrkesutbildningen är alltså ett av de verktyg, en integrerad del i en uppsättning tjänster, som finns att tillgå vid nyetablering av företag. Det gäller tjänster såsom t.ex. ekonomisk stimulans, rådgivning och teknisk hjälp, mentorskap — allt med den specifika målsättningen att förmedla grundkunskaper om driften av ett företag.

6.6.2. Det största problemet vid planering av yrkesutbildning av detta slag återfinns i själva företagskulturen, eftersom:

- hantverksföretagen har en företagsstrategi som främst är inriktad enbart på produktionen,
- hantverksföretagen är alltför produktinriktade,
- framför allt de nya företag som "knoppat av sig" från redan existerande företag upplever detta problem.

6.6.3. Utbildningen blir följaktligen ett tillväxtinstrument för hantverkssektorn, men framförallt för nystartade företag genom att:

- förmågan att upptäcka och lösa företagsproblem som inte enbart är bundna till produktionen förbättras,

— den nyblivne företagaren får en mer heltäckande syn på företags- och marknadsföringsstrategi,

— samarbetet mellan mikroföretag i syfte att främja handelsförbindelser och utbyte av know-how främjas,

— språkkunskaperna förbättras och man kan gå ut på den internationella marknaden.

6.6.4. Dessa utbildningsinsatser får dock inte vara tillfälliga eller engångsföreteelser, utan grundföresatsen skall vara kontinuitet. Därmed förverkligas en strategi som grundar sig på ständig utbildning av den nye företagaren.

6.6.5. I detta sammanhang vill vi hänvisa till tre exempel på insatser som genomförts i Europa. I Irland erbjuder de viktigaste programmen för små och medelstora företag (Enterprise Development Programme, the Training Support Scheme, the Plato Programme and Company Enterprise Board) hjälp med företagsledning, utbildning, rådgivning och stöd till (blivande) småföretagare. I Grekland ansvarar arbetsförmedlingen (OAED) för ett stödprogram för nya företagare (stöds av Socialfonden). Den främsta målsättningen är att ge ekonomiska bidrag till enskilda som startar nya företag.

I Luxemburg är det i stället handelskammaren, la Chambre de Commerce, med sin "starta företagverksamhet" (SCE) som ansvarar för att förse unga blivande hantverksföretagare med information genom individuell rådgivning.

7. Nationell politik som främjar hantverksföretagen och små och medelstora företag

7.1. I Delors vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning uppmärksammas de små och medelstora företagen och hantverksföretagen och deras betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Europeiska unionen. Även på nationell nivå har medlemsstaterna upptäckt att de små företagen fungerar som en magnet i utvecklingen av framför allt de svagaste områdena och bidrar till att skapa nya arbetstillfällen. I detta sammanhang har hantverksföretagen spelat en viktig roll och fortsätter att göra så. Enligt en undersökning som gjordes i Italien 1988⁽¹⁾ hade ca två tredjedelar av de nya företagarna hantverksbakgrund. Andra undersökningar bekräftar att små företag och mikroföretag i större utsträckning än medelstora företag bevarar sysselsättningsgraden när konjunkturen är dålig.

(1) Undersökning genomförd av Istituto G. Tagliacarne i hela landet.

7.2. Detta innebär att småföretagen och hantverksföretagen, med hjälp av riktade, selektiva stödåtgärder avsevärt kan bidra till att nya företag startas och nya arbetstillfällen skapas.

7.3. Lagstiftningsmässiga åtgärder i länderna i Europa syftar till att uppnå följande mål:

- Förbättring av företagens konkurrensvillkor.
- Öka småföretagarnas möjligheter att anpassa sig till ekonomisk-tekniska förändringar.
- Behålla och skapa arbetstillfällen.
- Garantera mångfald och bättre kvalitet på varor och tjänster.

7.4. Nedan följer en översikt över de viktigaste åtgärdestyperna från EU:s medlemsstaters sida under de senaste åren till förmån för små och medelstora företag och hantverksföretag.

7.5. Österrike

- Stöd till små och medelstora företag (KMU-Förderungsgesetz 1996).
- Kreditlättnader.
- Lätnader för rådgivnings- och utbildningsverksamhet.
- Stöd till forskning och utveckling.
- Åtgärder för att främja internationaliseringen.

7.6. Belgien

- En "barometer" för de små och medelstora företagen för att främja medvetenheten om problematiken beträffande dessa företag och för att främja en lämplig åtgärdsolitik.
- Det har blivit lättare att få stöd ur "fonden för företagsöverlåtelse" för att underlätta ägarbyten.
- Reformen vad gäller social trygghet.

7.7. Danmark

- Reformen inom skattepolitiken — en ökning av offentliga investeringar och en skattereform.
- Särskilda lätnader för företagen.

7.8. Tyskland

- Skattelättnader för företagen.
- Räntebidrag.
- Sänkning av företagets vinstskatt.

- Ett program med 30 punkter för att uppnå målsättningarna i Delors vitbok samt särskilda lätnader för nystartade företag.

7.9. Grekland

- Privatiserings-, skatte- och konkurrensreformer.
- Regionala stödåtgärder.

7.10. Finland

- Inrättandet av en utvecklingsfond — speciella garantier för företagstjänster.
- Försäkringsförmåner för små och medelstora företag.
- Lätnader för minoritetsdelägare i ett företag.

7.11. Frankrike

- Madelin-planen: skattereform, tillgång till krediter, konkurrens, administrativa procedurer, samarbete mellan företag.
- Garantifond för produktiva investeringar.
- FFCGA (Fédération Française de Centres de Gestion de l'Artisanat).
- Flerårigt program för hantverksföretag (skattereform, tillgång till krediter, konkurrens, administrativa procedurer).
- Plan för små och medelstora företag 1995.
- Införandet av en lag i juli 1996 om utveckling och främjande av handel och hantverk.

7.12. Irland

- Lägre skattetryck på företagsvinster.
- Stöd till nystartade företag (Seed Capital Scheme).

7.13. Italien

- Främja tekniska innovationer genom en utvecklingsplan bestående av åtta delprogram för skattelättnader, direktsubventioner etc.
- Insatser från Artigiancassa till förmån för hantverksföretag i form av finansieringsåtgärder (utvecklingsarbete vad gäller unga företagare och kvinnliga företagare, miljövård, företagstjänster, tekniska innovationer etc.) och åtgärder för att förbättra betalningsförmågan (bidrag för räntor och andra avgifter, borgensåtaganden — 1995 beviljades 26 878 räntebidrag och 2 214 borgensåtaganden).
- Lag 488 och 341 — skattelättnader, stödmedel utan återbetalningsskyldighet etc.

7.14. *Nederländerna*

- Programmet "Meer werk, weer werk" för att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden.
- Stöd till forskning och utveckling.
- Plan för lärlingssystem.
- Skattelättnader.

7.15. *Portugal*

- PEDIP II-programmet (ett utvecklingsprogram för små och medelstora företag).
- PROCOM-programmet (för att främja handeln).
- Exportstöd.
- Medfinansiering.

7.16. *Storbritannien*

- Samarbete och ökad konkurrenskraft.
- Plan för bankgarantier.
- Investeringsstöd.
- Uniform Business Rate.

7.17. *Spanien*

- Program för krediter åt små och medelstora företag via Instituto de Credito Oficial (ICO).
- Finansiella bidrag.
- Regionala åtgärder.

8. **Prioriteringar för de europeiska hantverksföretagen — några utgångspunkter för en diskussion**

8.1. Med hänsyn till hantverksföretagens speciella villkor och problem — som även vid flera tillfällen berörts i officiella dokument från Ekonomiska och sociala kommittén, kommissionen och Europaparlamentet — samt den betydande roll som hantverksföretagen spelar för den europeiska ekonomin, såväl vad gäller antal företag och BNP-andel som sysselsättningsmässigt, borde denna sektor stödjas genom en ändamålsenlig politik som är anpassad efter hantverksföretagens särskilda egenskaper men som kompletterar den politik som förs när det gäller små och medelstora företag på gemenskapsnivå. Vid utformningen av politiken bör hantverksföretagens specifika egenskaper beaktas och deras ekonomiska och sociala betydelse lyftas fram, och i synnerhet bör deras viktiga roll som skapare av nya företag och nya arbetstillfällen främjas.

8.2. Åtgärder för att främja utvecklingen av hantverksföretagen skall överensstämja med följande fyra prioriteringar:

- Betona hantverksföretagens särställning i förhållande till andra små och medelstora företag i samband

med såväl rådgivning och förhandlingar på gemenskapsnivå och på nationell och lokal nivå som vid tillämpning av bestämmelser inom ramen för gemenskapens finans- och socialpolitik.

- Främja framväxten och utvecklingen av en europeisk hantverksidentitet och hantverkskultur.
- Stödja hantverksföretagens ekonomiska utveckling genom att öka konkurrenskraften och underlätta deras integration i inre marknaden.
- Uppmuntra hantverksföretagen och deras representanter att delta i ett informationsutbyte och i en dialog, både inom EU och inom ramen för EU:s kontakter med tredje land.

8.3. Kommittén föreslår elva olika åtgärdsinriktningar — som dock inte utger sig för att vara heltäckande vad gäller de europeiska mikroföretagens alla behov, utan snarare skall ses som ett första steg på vägen mot att hitta en lösning på mikroföretagens problem.

8.4. *De elva prioriterade åtgärdsinriktningarna beskrivs nedan*8.4.1. *Dialog med arbetsmarknadens parter*

Vid sådana förhandlingar som föreskrivs i artikel 4 i EG-fördragets avtal om socialpolitik bör de små och medelstora företagen, inklusive hantverksföretagen, vara representerade i den mån som deras respektive organisationer är representerade på gemenskapsnivå⁽¹⁾.

8.4.2. *Stärka företagens konkurrenskraft*

Företagaren skall bistås genom målinriktad rådgivning från konsulter som följer företaget och dess anställda genom hela företagets livscykel ("life long advising"), även efter ett eventuellt ägarbyte.

För att uppnå detta krävs

- 1) att de myndigheter som har befogenheter vad gäller små- och hantverksföretag kan anslå särskilda finansieringsmedel för att stimulera en livaktig ekonomi via EU:s socialfond och strukturfonderna,
- 2) att man stödjer utbildningsprogram för "inspiratörer" inom sektorns organisationer, samt även samarbete och erfarenhetsutbyte mellan "inspiratörer" i olika medlemsländer.

⁽¹⁾ Jfr punkt 1.8 i kommitténs yttrande om den sociala dialogen, EGT nr C 89, 19.3.1997.

8.4.3. Inrätta ett europeiskt institut för små och medelstora företag och hantverkssektorn

Ett sådant institut skall främja och samordna de europeiska forsknings- och utbildningsinstitutens arbete på hantverksområdet och utgöra ett forum för nya idéer, studier och förslag vad gäller hantverkssektorns problem på gemenskapsnivå och för kommissionens projekt.

8.4.4. Främja utvecklingen av en europeisk hantverksidentitet och hantverksskultur hos småföretagarna i Europa

Följande åtgärder föreslås för att uppnå denna målsättning:

- 1) Stärka sådana utbildningscentra i medlemsstaterna som är speciellt inriktade på forskning om och tillämpning av ny teknologi.
- 2) Höja medvetenheten om de små företagens och hantverksföretagens ekonomiska betydelse genom bättre statistiska analyser och målinriktad forskning, särskilt vad gäller den viktiga roll som denna sektor spelar för kvinnligt företagande och för att skapa arbetstillfällen för ungdomar och handikappade.
- 3) Inrätta ett permanent observationsorgan för den europeiska hantverkssektorn inom ramen för Europeiska observationsgruppen för små och medelstora företag.
- 4) Främja etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster, i enlighet med direktiv 64/427/EEG av den 7 juli 1964⁽¹⁾.

8.4.5. Stärka lärlingssystemets roll och främja varvad utbildning

Med tanke på lärlingssystemets viktiga roll som kunskapsförmedlare inom hantverkssektorn och det viktiga utvecklingsinstrument som varvad utbildning utgör, föreslås här fyra olika åtgärdsområden:

- 1) Stärka företagens status på yrkesutbildningsområdet genom att en "mästartitel" införs på gemenskapsnivå, under medverkan av hantverkssektorns organisationer.

⁽¹⁾ Detta direktiv var ett av Europeiska gemenskapens första. Under åren 1964-1982 antogs ytterligare sex direktiv avseende oberoende verksamhet inom industri och hantverk och därmed sanktionerades etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster för de flesta yrken inom hantverkssektorn.

- 2) Främja utbyte av kompetens och know-how mellan företagen, särskilt mellan lärlingar som uppnått "gesällstatus" och mellan utbildningsansvariga på företag och/eller yrkesskolor.

- 3) Arbeta för erkännande av utbildningsbevis, med målsättningen att inrätta ett europeiskt "gesällbrev" (erfarenheterna från dialogen mellan det franska APCM (Assemblée Permanente des Chambres de Métiers) och det tyska ZDH (Zentralverband des Deutschen Handwerks) torde vara värdefulla i detta sammanhang).

- 4) Stärka de sysselsättningsfrämjande åtgärderna och åtgärderna för att främja nyföretagandet genom finansieringshjälp, anställningsflexibilitet och fortbildning för lärlingar/nya företagare.

8.4.6. Förbättra informationen till mikroföretagen

Småföretagens specifika natur, som beskrivits i ett flertal ESK-dokument och som betonades vid Berlinkonferensen, understryker behovet av att förbättra informationen till mikroföretagen. För att möjliggöra detta föreslås följande:

- 1) Förbättra verksamheten vid Euro Info Centres genom ökat samarbete med olika branschorganisationer och satsningar på selektiv och målinriktad information där kvalitet sätts före kvantitet, vare sig det gäller tryckt information eller mjukvara.
- 2) Främja bättre utnyttjande av hantverksorganisationernas och småföretagens samt deras nätverks kompetens när det gäller information och rådgivning om möjligheterna att utnyttja gemenskapsfonder och nationella fonder för att främja hantverkssektorn, särskilt vad gäller innovationer och tekniköverföring.

- 3) Utveckla en innovationskultur för att främja användningen av ny teknologi och kvalitetscertifiering inom mikroföretagen.

- 4) Utvärdera resultaten från förkonferensen i München som anordnades inför tredje Europeiska konferensen för hantverkssektorn och småföretagen i Milano om hantverkssektorns integration i informationssamhället.

8.4.7. Förenkla de administrativa rutinerna

I detta sammanhang har fyra prioriteringar identifierats:

- 1) Längre tidsfrist för småföretag än för större företag vid införandet av bestämmelser, i den mån det inte

handlar om arbetsrättsliga regler. Dessa är ofta kostnadskrävande och svåra att genomföra för hantverksföretag och andra småföretag, med tanke på deras omsättning.

- 2) Ökat stöd till nya och ombildade företag genom skattelättnader till förmån för nybildning och utveckling av hantverksföretag, särskilt gränsöverskridande företag.
- 3) Främja inrättandet av förvaltningskontor för att bistå småföretagarna vad gäller nationell skatte- och bokföringslagstiftning och underlätta tillämpningen av bestämmelserna.
- 4) För att säkerställa en effektiv tillämpning av gemenskapsbestämmelser och för att undvika de katastrofala kostnadsrämsiga och administrativa konsekvenser som en inadekvat lagstiftning kan innebära för hantverksföretagen, bör man bevaka verkningarna av ny gemenskapslagstiftning för hantverksföretagen, särskilt med tanke på dessa företags specifika natur i jämförelse med andra små och medelstora företag.

8.4.8. Stimulera till samarbete och informationsutbyte mellan mikro-företagen och deras organisationer

För att kunna hålla jämna steg med den ekonomiska utvecklingen måste mikro-företagen satsa på samarbete och informationsutbyte med företag i tredje land.

Kommittén föreslår därför följande åtgärder:

- 1) Stimulera till en dialog mellan hantverkssektorns branschorganisationer och främja samarbetet med bransch- eller företagsorganisationer inom närliggande sektorer.
- 2) Inom ramen för strukturfonderna ge högsta prioritet till initiativ av ekonomisk/finansiell art till förmån för mikro- och småföretagen.
- 3) Främja företagsbildande bland mikro-företagen och utveckling av en samarbetsanda genom att hantver-

karna stöds när det gäller att organisera sig i form av joint-venture-företag även inom medlemsstaterna.

Denna strategi bör baseras på en dialog mellan lokala myndigheter, medlemsstaterna och Europeiska unionen.

8.4.9. Främja en innovationskultur inom hantverks- och småföretagen

Ett förbättrat innovationsklimat är en förutsättning för ekonomisk tillväxt, ökad konkurrenskraft och nya arbetstillfällen. Det är följaktligen viktigt att man skapar en innovationskultur som omfattar såväl produktions- som organisations- och försäljningsområdet.

8.4.10. Förbättra och utveckla transport- och kommunikationsnäten

En förutsättning för en internationalisering av företagen och en globalisering av ekonomin är även — och framför allt — effektiva transportnät och förbättrad kommunikation mellan de olika aktörerna på marknaden. Ett viktigt steg för att stödja hantverksföretagen är att se till att de kan få ut sina produkter på marknaden till en så låg kostnad som möjligt, och att de på ett enkelt sätt kan kommunicera med andra aktörer inom hantverkssektorn med hjälp av det senaste inom kommunikationsteknologin (Internet, e-post etc.).

8.4.11. Förstärkning av stödet till selsättningsskapande åtgärder inom hantverksföretagen

Enkla åtgärder för att underlätta övertagande och skapande av företag skulle kunna antas när det gäller:

- Finansiellt stöd, till exempel när det gäller tillgång till förmånliga krediter, försäkringskydd eller skydd för privata tillgångar.
- Verklig rättvisa inom skatteområdet i fråga om mervärde, inkomst av kapital, avgifter vid överlåtelse och återvinning av moms.
- Förstärkning av konkurrensmoralen.

Bryssel den 20 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om:

- "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av det grundläggande beslutet beträffande programmet Sokrates för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna",
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av det grundläggande beslutet beträffande programmet ungdom för Europa (tredje fasen) för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna", och
- "Förslag till rådets beslut om ändring av grundläggande beslut beträffande programmet Leonardo för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna"⁽¹⁾

(97/C 158/10)

Den 30 januari 1997 beslöt Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23, stycke tre, i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om ovannämnda förslagen.

Ekonomiska och sociala kommittén utsåg Giacomina Cassina till huvudföredragande i enlighet med artikel 20 och förfarande vid brådskande ärenden under artikel 50 i arbetsordningen.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 20 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 88 röster för, 15 mot och 22 nedlagda.

1. Inledning

1.1. Med dokumentet KOM(96) 199 slutlig av den 13 maj 1996 föreslog kommissionen att rådet skulle ändra de grundläggande besluten som rör programmen Leonardo, Sokrates och Ungdom för Europa för att Turkiet skall läggas till bland mottagarländerna. Rådets beslut om Leonardo-programmet (av den 6 december 1994) och parlamentets och rådets beslut om Sokrates och Ungdom för Europa (tredje fasen) (av den 14 mars 1995) föreskriver att dessa program skall öppnas för de associerade länderna i Central- och Östeuropa och för Cypern och Malta, medan Turkiet, som varit associerat med gemenskapen sedan 1963, inte nämndes.

1.2. Kommissionens förslag syftar till att uppnå samma villkor för Turkiet, som är det enda land bland de nämnda länderna som sedan den 31 december 1995 har genomfört tullunionen med EU, förutom när det gäller jordbruksprodukter. Dessutom svarar förslaget mot en begäran som las fram av Turkiet vid sammanträdet med associationsrådet den 30 oktober 1995.

1.3. Kommissionen anser att det finns dubbla aspekter för gemenskapen när det gäller att associera Turkiet med dessa program inom ramen för tullunionen. Det skulle underlätta för unga européer att få kontakt med turkar och bidra till att förstärka demokratin och främja respekten för mänskliga rättigheter i Turkiet. Dessa målsättningar bekräftas under punkt 9 i den ekonomiska

översikten som grundläggande faktorer när det gäller effektivitetsberäkning.

1.4. Kommissionen betonar att de som kommer att kunna dra nytta av förändringen är framför allt elever, universitetsstudenter och turkiska ungdomar samt kontaktpersoner, institutioner för universitetsutbildning och annan utbildning på högskolenivå.

1.5. Kommissionen förslår att Turkiets ekonomiska bidrag skall erläggas som ett direkt bidrag eller genom att de medel som anslagits för det ekonomiska samarbetet används (eller en kombination av båda) och man förbehåller sig att senare lämna ett förslag till budgetmyndigheten.

2. Kommentarer

2.1. ESK beklagar att, trots att de aktuella förslagen grundas på artiklarna 126 och 127 (Sokrates), 126 (Ungdom för Europa) och 127 (Leonardo) som föreskriver obligatorisk rådfrågning av kommittén, en formell begäran om yttrande inte har nått ESK fastän detta tillkännagavs redan i maj 1996. Detta har lett till att ESK gått vidare enligt artikel 23, tredje stycket, i arbetsordningen, som en följd av debatten i frågan under sammanträdet med den gemensamma rådgivande kommittén (i Bryssel den 12 december 1996).

2.2. ESK är djupt oroad över problemen med demokratiseringsprocessen och tillämpningen av de mänskliga rättigheterna i Turkiet, och konstaterar entydigt att kurdproblematiken och Cypernfrågan inte har kommit närmare en lösning de senaste månaderna. Kommittén

⁽¹⁾ EGT nr C 186, 26.6.1996, s. 8-9.

vill visserligen hålla fast vid huvudlinjerna i sitt yttrande på eget initiativ från 1993 och aktiviteterna inom ramen för den partssammansatta rådgivande kommittén EU/Turkiet 1995, men ESK anser att utbildning och fortbildning är områden vilkas betydelse i det mänskliga och kulturella utbytet med tredje land är klart dominerande i förhållande till vilket annat aspekt av ekonomisk eller politisk karaktär som helst. När det gäller gemenskapens externa relationer, har ESK i många yttranden uttalat sig om den prioritet som arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer fäster vid kulturellt och utbildningsmässigt samarbete med tredje land.

2.3. Därför stöder och samtycker ESK till förslaget.

2.4. ESK noterar dock att, fastän Europaparlamentet har avsatt medel när det gäller den ekonomiska förordningen EU-Turkiet som en reserverad post i budgeten, uppmanar samma Europaparlament under punkt 5 i sin "resolution om den politiska situationen i Turkiet", från september 1996, kommissionen att blockera de krediter som föreskrivits inom ramen för Meda-programmet, "utom när det gäller främjande av demokrati, mänskliga rättigheter och arbetsmarknadens intresseorganisationer".

2.4.1. ESK anser att det aktuella förslaget passar perfekt in bland Europaparlamentets undantag och önskar att besluten i frågan börjar gälla så snart som möjligt.

2.5. ESK delar den ökande oron i många demokratiska kretsar inom EU och Turkiet över en serie handlingar, uttalanden och försummelser från den turkiska regeringens sida. Man är dock övertygad om att samarbetet kring viktiga frågor, som utbildning, fortbildning och ungdom, tillför ett oskattbart mervärde till EU:s externa relationer i form av kontakter mellan arbetsmarknadens

intresseorganisationer. Det är ett mervärde man aldrig får avstå ifrån.

2.6. Utbildning, fortbildning och utbyte mellan ungdomar är grundläggande och av strategisk betydelse när det gäller att sprida betydelsefulla mänskliga och demokratiska värden. Således kan praktikperioder, studier eller fortbildning utomlands i ett aktivt samhälle där demokratin och pluralismen gynnas få avgörande positiva effekter för en människas hela liv. Det är viktigt att tänka på att ett sådant kulturellt och utbildningsmässigt system skall omfatta personer som troligtvis kommer att ha betydande ekonomiskt och politiskt ansvar i sitt land i framtiden. Investeringar i mänskliga resurser måste alltid betraktas som en investering i vår egen framtid, det vill säga för freden, demokratin och samexistensen. Detta är den djupare meningen med att öppna EU:s kulturella och utbildningsmässiga program för ungdomar från tredje land. Detta görs för att öka samhörigheten och främja den europeiska ekonomiska och sociala utvecklingsmodellen som kännetecknas av solidaritet och där olikheter angrips genom dialog.

2.7. Det är värt att lägga märke till att den juridiska grunden för beslutet som rör Sokrates och Leonardo är artikel 127 i fördraget ("Utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor") som uttryckligen föreskriver att "Gemenskapen och medlemsstaterna skall främja samarbetet med tredje land ...".

2.8. ESK uppmanar kommissionen att klart och översiktligt identifiera alla rapportens riktlinjer som kan bidra till att förverkliga de turkiska ungdomarnas, studenternas och universitetsstudenternas tillträde till Sokrates-, Leonardo- och Ungdom för Europa-programmet. ESK är dessutom, inom gränserna för sin behörighet, redo att bidra till att de aktuella programmen förverkligas och till att övervaka att de angivna målsättningarna uppfylls på ett sammanhängande och effektivt sätt.

Bryssel den 20 mars 1997.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Tom JENKINS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat (beredningar)"

(97/C 158/11)

Den 1 oktober 1996 beslutade rådet i enlighet med artikel 100a i EG-fördraget att begära Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om ovannämnda förslag.

Sektionen för miljö, folkhälsa och konsumentfrågor, som ansvarade för kommitténs arbete i frågan, antog sitt yttrande den 7 mars 1997. Föredragande var Kenneth J. Gardner.

Vid sin 344:e plenarsession den 19-20 mars 1997 (sammanträdet den 20 mars 1997) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 94 röster för, 2 emot och 5 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Farliga preparat regleras för närvarande genom direktiv 88/379/EEG⁽¹⁾, som inbegriper klassificering, förpackning och märkning. Förslaget i fråga syftar till att uppdatera och förbättra uppläggningsreglerna för detta direktiv. Förslaget innehåller också följande nya delar:

1.1.1. Växtskyddsmedel inbegrips vad gäller klassificering, förpackning, märkning och säkerhetsdatablad. Direktiv 91/414/EEG⁽²⁾ om försäljning av växtskyddsmedel kommer även fortsättningsvis att gälla, men måste ändras till följd av att direktiv 78/631/EEG⁽³⁾, om klassificering, förpackning och märkning av bekämpningsmedel, har upphävts.

1.1.2. Kraven på säkerhetsdatablad utvidgas till att också omfatta vissa preparat som inte klassificeras som farliga.

1.1.3. Man föreslår nya klassificeringskriterier för beredningar som är farliga för miljön. Detta är i linje med införandet av motsvarande kriterier i direktiv 67/548/EEG⁽⁴⁾ om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen.

1.1.4. Obligatorisk märkning av vissa sensibiliserande ämnen, även under de generella klassificeringsgränserna.

2. Allmänna kommentarer

2.1. De flesta av dessa ändringar är lämpliga och nödvändiga. Även om man har förbättrat uppläggningsreglerna, är förslaget fortfarande komplicerat för lekmän

eftersom många detaljbestämmelser återfinns i andra direktiv, särskilt i direktiv 67/548/EEG om farliga ämnen. Kommittén godtar dock förslaget med förbehåll för nedanstående kommentarer.

2.1.1. Kommittén anser också att det är viktigt att upplysa konsumenterna om eventuella säkerhets- och miljöfaror med hushålls- och trädgårdsprodukter, så att de kan vidta försiktighetsåtgärder och välja andra produkter, där så är möjligt.

2.1.2. Problem uppstår främst i samband med följande tillägg:

2.2. Inbegripande av växtskyddsprodukter

2.2.1. Växtskyddsprodukter måste nu följa samma allmänna regler som andra beredningar. Detta innebär en allmän harmonisering, särskilt när det gäller klassificering. Bristen i detta förslag på särskilda regler om märkning kan möjligen leda till förvirring och missförstånd, både hos användare och ansvariga myndigheter. Man måste därför fastställa otvetydiga regler redan från början.

2.3. Inbegripande av vissa ämnen som inte klassificeras som farliga

2.3.1. Förutom redan nu gällande regler, skulle man här också kräva säkerhetsdatablad. Detta medför en rad svårigheter, som tas upp i detalj under punkt 3.11.

2.4. Miljörisker

2.4.1. Miljörisker behandlas nu med samma skärpa och detaljerade förfarande som toxiska egenskaper.

(1) EGT nr L 187, 16.7.1988.

(2) EGT nr L 230, 19.8.1991.

(3) EGT nr L 206, 29.7.1978.

(4) EGT nr L 196, 16.8.1967.

2.4.2. I bilagorna bör man bara ta upp tekniska aspekter på utvärderingarna. Detta belyser principerna (i artiklarna) och medger en snabbare anpassning av de tekniska delarna till nya vetenskapliga rön eller andra framsteg.

2.5. Alternativa benämningar

2.5.1. Enligt förslaget behålls de nuvarande begränsningarna rörande ämnesklasser för vilka alternativa benämningar kan begäras. Man inför dock ett förfarande för godkännande av sådana alternativa benämningar, vilket diskuteras mer i detalj under punkterna 3.8 och 3.10.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Artikel 1, punkt 4

3.1.1. Denna punkt utvidgar förslagets bestämmelser om klassificering, märkning, förpackning och säkerhetsdatablad till växtskyddsprodukter, om inte annat följer av bestämmelserna i direktiv 91/414/EEG. Det är sannolikt att två olika regelverk för märkning skapar förvirring.

3.1.2. Som bästa lösning föreslår kommittén att man gör erforderliga ändringar i direktiv 91/414/EEG och att dessa träder i kraft samtidigt som det aktuella förslaget. Detta särskilda fall av märkning tas upp under punkt 3.7 nedan.

3.2. Artikel 1, punkt 5

3.2.1. Detta direktiv gäller inte transport och transportemballage. Kommissionen bör inom ramen för ansvariga internationella organ verka för att transportbestämmelserna (fastställda bl.a. i direktivet 94/55/EG av den 21 november 1994) ligger i linje med detta direktiv med avseende på klassificering, emballage och märkning.

3.3. Artikel 5 — Utvärdering av risker som beror på fysikalisk-kemiska egenskaper

3.3.1. Förfarandet för allmän utvärdering ändras inte, men man inför en ny klausul för att undvika onödiga upprepningar av testerna. Detta förefaller vara klokt.

3.4. Artikel 6 — Utvärdering av hälsorisker

3.4.1. De tillåtna variationerna har utökats i ljuset av praktiska erfarenheter. Man måste dock klargöra att denna bestämmelse bara gäller i sällsynta fall, där beredningens egenskaper först utvärderas genom tester snarare är genom beräkning på grundval av dess beståndsdelar.

3.4.2. Även här är syftet med ändringarna att undvika onödiga upprepningar av testerna. I detta fall kommer det att innebära att det behövs färre djurförsök.

3.5. Artikel 7

3.5.1. Denna artikel är ny och inbegriper tillsammans med bilaga III utvärdering av miljörisker. Metoden är mycket lik den som används för toxikologisk utvärdering, vilket är rimligt.

3.5.2. Se även punkt 2.4 ovan.

3.6. Artikel 8, punkt 4

3.6.1. Denna punkt är ny och syftar till att underlätta tillämpning och efterkontroll av direktivet.

3.7. Artikel 10, punkt 1.2 — Märkning av växtskyddsprodukter

3.7.1. Såsom nämnts under punkt 3.1 ovan, utgör märkning det största problemet till följd av att man inbegriper växtskyddsprodukter i det övergripande direktivet. Kommittén förslår att man i en bilaga till detta direktiv lägger fram klara, otvetydiga bestämmelser för märkningen av dessa produkter. I enlighet med vad som sagts under punkt 3.1, måste dessa, liksom nödvändiga ändringar av direktiv 91/414/EEG, träda i kraft innan eller samtidigt som förslaget träder i kraft.

3.8. Artikel 10, punkt 2.3.5 — Alternativa benämningar

3.8.1. Denna artikel tillåter bara alternativa benämningar för ämnen som klassificerats som skadliga på grund av akut dödliga effekter.

3.8.2. Märkningen måste inbegripa alla uppgifter som erfordras för konsument- och användarinformation. Man måste även ta hänsyn till existerande bestämmelser om skydd av företagens knowhow, såvida det inte innebär några risker för användarna och konsumenterna. Härvid kan den vägledande ordlistan i bilaga VI, del B, användas.

3.9. Artikel 10, punkterna 2.5 och 2.6

3.9.1. Enligt förslaget skall antalet risk- och säkerhetsfraser (R- och S-fraser) på märkningen kunna uppgå till sex i bägge fallen. Medan sex R-fraser förmodligen bara kommer att förekomma i vissa fall då det är fråga om mycket farliga produkter, är det troligt att sex S-fraser kommer att vara ganska vanligt förekommande.

3.9.2. Så många R- och S-fraser utöver alla kemiska benämningar kräver att informationen verkligen är nödvändig och tydlig. På arbetsplatser ges dock redan idag mer fullständig och exakt information på säkerhetsdatablad.

3.9.3. Oavsett bestämmelserna i det föreslagna direktivet, uppmanar kommittén kommissionen att utföra en studie om behovet av den nuvarande märkningen och om hur allmänheten och användarna uppfattar denna. Utifrån resultaten av denna studie bör man ses över kriterierna i bilaga VI till direktiv 67/548/EEG om farliga ämnen och preparat. Man bör också överväga lämpliga sätt och medel att utbilda allmänheten.

3.9.4. Det är möjligt att man kan få användning av den undersökning som GD XXIV skall inleda på livsmedelsområdet⁽¹⁾, där det finns liknande problem.

3.10. Artikel 11 — Ordningen för begäran om alternativa benämningar

3.10.1. Man bör endast få lämna in en ansökan om användning av alternativa benämningar om detta sker med stöd av artikel 11.

3.11. Artikel 16, punkt 2 — Utvidgning av kraven om säkerhetsdatablad

3.11.1. Enligt förslaget skall säkerhetsdatablad krävas för produkter som inte klassificeras som farliga i enlighet med artiklarna 5, 6 och 7, men som innehåller en koncentration som är större än eller lika med 1 volymprocent (0,2 volymprocent för gaser) av minst ett ämne som är hälsovådligt eller för vilket gemenskapen har upprättat arbetsgränsvärden.

3.11.2. Det finns väldigt många sådana ämnen. Att upprätta och uppdatera säkerhetsdatablad är kostsamt och medför ett omfattande pappersarbete, både för producenter och ansvariga myndigheter. Bland produ-

centerna har de små och medelstora företagen särskilda svårigheter, eftersom de ofta inte har tillräckliga tekniska eller personella resurser.

3.11.3. Fullständiga säkerhetsdatablad är motiverade i de fall det finns gränsvärden för exponering på arbetsplatsen (artikel 16, punkt 2, andra strecksatsen).

3.11.4. I de fall ett av ämnena i ett preparat medför hälsorisker (artikel 16, punkt 2, första strecksatsen), är upprättande av ett säkerhetsdatablad normalt inte motiverat med hänsyn till nyttan av detta. För dessa preparat borde det därför finnas förenklade informationsblad, där man bara anger de detaljer som konsument eller användare verkligen behöver. Detta är i linje med det tredje stycket i inledningen i bilagan till direktiv 93/112/EEG⁽²⁾, om den särskilda informationsordningen för farliga preparat (egenskaper utan betydelse).

3.11.5. Detaljerna för dessa informationsblad skulle mycket väl kunna införlivas i detta förslag för att på så sätt garantera att alla medlemsstater arbetar utifrån samma rättsliga grund.

3.12. Artikel 23

3.12.1. Detta förslag faller under artikel 100a i EG-fördraget, vilket innebär ett mycket utdraget och komplicerat förfarande. Att ha ett förutbestämt datum för dess ikraftträdande är därför orealistiskt.

3.12.2. Direktivet bör därför träda i kraft det datum som det publiceras i EGT med en femårig övergångsperiod i linje med motiveringen i förslaget.

3.13. Bilaga V — C.1 — Ytterligare märkning av vissa sensibiliserande ämnen

3.13.1. Förslaget innehåller krav på att benämningen på vissa sensibiliserande ämnen i koncentrationer som inte kräver klassificering skall anges på etiketten genom följande text: "Innehåller 'namnet på det sensibiliserande ämnet'. Kan inducera en allergisk reaktion hos personer som redan är överkänsliga."

3.13.2. Att ange namnet på etiketten är en vettig åtgärd för att varna överkänsliga personer.

⁽¹⁾ EGT nr C 265, 12.9.1996.

⁽²⁾ EGT nr L 314, 16.12.1993.

3.14. *Bilaga VI — Del A — Punkt A, första strecksatsen*

3.14.1. Ersätt "R23" med "R22" i versionerna på

engelska, italienska, nederländska, grekiska och finska. Den förra (som är farlig att inandas) syftar på toxicitet, medan den senare (skadlig att förtära) syftar på skadlighet.

Bryssel den 20 mars 1997.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Tom JENKINS
